

KOREKTA
PRAWA s. 4

Z PIEKIELNEJ KUCHNI
DO NIEBA s. 18

ŚWIĘTA ZA
KRATAMI s. 36

O. SALIJ: CHRYSOSTUS
SENSEM BIBLII s. 38

19.12.2021
nr 51 (842)
cena 5 zł
(w tym 8% VAT)
NR INDEKSU 205 109
ISSN 1734-9079
www.idziemy.pl

idziemy

Oczekiwany Mesjasz

s. 10

W numerze
świętecznym
idziemy

Prezent: Kalendarz

***KOCHAM
POLSKĘ!***

2022

idziemy

Prezentuje
piękno polskiego
krajobrazu – gór,
jezior, morza,
pól, architektury
(zdj. ks. Henryk
Zieliński).

Do obrazów
dołączone są
cytaty ze świętych
i błogostawionych
– Jana Pawła II,
kard. Stefana
Wyszyńskiego,
ks. Jerzego
Popiełuszki,
s. Faustyny
Kowalskiej
i s. Urszuli
Ledóchowskiej –
dotyczące miłości
do ojczyzny.

CENA TYGODNIKA BEZ ZMIAN

ks. Henryk Zieliński

Sekularyzm rozwodniony

Warszawa wyprzedziła Brukselę. Pod rządami Rafała Trzaskowskiego rugowanie odniesień do chrześcijaństwa w stolicy Polski postępuje skuteczniej niżeli w unijnej centrali. O ile bowiem pochodząca z katolickiej Małty (sic!) unijna „komisarka” ds. równości Helena Dalii pod wpływem krytyki zawiesiła realizację chryścianofobicznych pomysłów, o tyle w Polsce opamiętania nie widać.

Szerzej o przygotowanym w Brukseli przewodniku po „komunikacji inkluzywnej” pisze u nas Anna Meetschen. Zalecał on między innymi zastępowanie nazwy „Boże Narodzenie” słowami światopoglądowo neutralnymi, a nawet pomijanie imion jakkolwiek kojarzących się z narodzeniem Jezusa Chrystusa. Szczególnie niechciane miało być imię Maryja we wszelkich jego odmianach. Analogicznych zastrzeżeń unijna instrukcja nie wyrażała jednak wobec również mających religijne korzenie imion Mosze, Mehmed czy Mahatma.

Ogłoszenie unijnego dokumentu zostało zawieszone po fali protestów. Zangażował się w nie nawet papież Franciszek. Spotykając się na pokładzie samolotu z dziennikarzami towarzyszącymi mu w podróży apostołskiej na Cypr i do Grecji, nazwał unijną inicjatywę „rozwodnionym sekularyzmem” i porównał do metod totalitarnych. – W historii tak wiele dyktatur usiłowało zrobić to samo. Pomyślmy o Napoleonie, o dyktaturze nazistowskiej, komunistycznej. Jest to pewna moda. Laicyzm rozpuszczony w wodzie destylowanej. To się nie sprawdziło w historii – mówił papież. Dodał, że Unia musi uważać, by „nie stać się narzędziem ideologicznych kolonizacji”. Sekretarz stanu Stolicy Apostolskiej kard. Pietro Parolin określił unijną instrukcję jako próbę „wymazywania chrześcijańskiej Europy”. W podobnym tonie wypowiadało się wielu duchownych, polityków i dziennikarzy. Dołączyli do nich przywódcy europejskich partii konserwatywnych zgromadzeni na szczycie w Warszawie, a nawet niektórzy ateści, wyczuwający absurdalność instrukcji. Ostatecznie dokument ma być skorygowany, ponieważ „Europa nie jest jeszcze gotowa na takie zmiany”.

Gotowa na zmiany wydaje się za to Warszawa. Tu „wymazywanie chrześcijaństwa” odbywa się praktycznie: bez oficjalnych instrukcji i pisemnych zaleceń. Wystarczą „odpowiedni” ludzie na decyzyjnych urządach i milczące przyzwolenie tych, którzy w tej akurat sprawie milczeć nie powinni. Prezydent Rafał Trzaskowski od początku nie krył swojego dystansu

do Kościoła zarówno w życiu osobistym, co deklarował podczas kampanii wyborczej, jak i w podejmowanych decyzjach. Od dawna bliżej niż do Polaków katolików było mu do środowisk LGBT i Krytyki Politycznej. Stąd nie powinno być dla nikogo zaskoczeniem, że warszawski ratusz składa życzenia „wszystkim wszystkim dobrego” na plakacie utrzymanym w stalinowskiej poetyce, bez jakichkolwiek odniesień do Bożego Narodzenia. Przygotowanie grafiki zlecono zatrudnionej w ratuszu Aleksandrze Jasionowskiej, autorce znaku i plakatu tzw. „Strajku Kobiet”. I wszystko jasne.

Jak w przypadku brukselskiej prowokacji, tak i w Warszawie zareagowali konserwatywni politycy, niektórzy katolicycy dziennikarze i zwykli ludzie. Nie słychać było tylko protestów ze strony kościelnej hierarchii, chociaż tu nie chodzi o wtrącanie się do polityki, tylko o obronę prawa do obecności chrześcijańskich treści w przestrzeni publicznej. Warto w tym miejscu przypomnieć stanowisko prof. Josepha Weilera, ortodoksyjnego Żyda, który w 2010 r. wystąpił „pro bono” w Strasburgu, broniąc prawa do krzyża we włoskich szkołach! Twierdził, że w Europie ściana bez krzyża nie jest pustą ścianą, tylko ścianą, z której zdjęto krzyż w ramach antychrześcijańskiej manifestacji i odcinania kultury europejskiej od jej chrześcijańskich korzeni. Podobnie trzeba spojrzeć na miejski plakat bez Bożego Narodzenia – to nie neutralność, tylko rugowanie chrześcijaństwa z życia publicznego. Warszawski plakat z lodowiskiem prezentuje już nie rozwodniony, ale skostniały sekularyzm. Na to nie wolno się zgadzać.

Wobec planowej i centralnie sterowanej fali sekularyzacji ważne jest nasze osobiste świadectwo. Mówmy i piszmy o Bożym Narodzeniu, a nie o jakichś świętach. Nie zastępujemy Bożego Narodzenia zwycięstwem światła nad ciemnością i innymi zamiennikami prawd chrześcijańskiej wiary. Nie zastępujemy kolęd świątecznymi piosenkami ani opłatka śledzikiem. W staraniach o miejsce dla Boga, który dla nas stał się Człowiekiem, wszystko ma znaczenie. Pamiętajmy o tym, zanim nadejdzie Boże Narodzenie.

henryk.zielinski@idziemy.com.pl

19.12.2021 **idziemy** w numerze:

TEMAT TYGODNIA

Zapowiadany przez proroków s. 10

fol. xix

Oblicza nadziei s. 12

NA CZASIE

Korekta prawa – rozmowa z o. Dariuszem Borkiem, prof. UKSW, o zmianach w prawie kanonicznym s. 4

Wojna się czai s. 20

Neoindianie i uzurpatorzy s. 34

Święta za kratami s. 36

fol. PAP/Lukasz Cigulski

Dziedzictwo pokoleń – szopki krakowskie s. 42

NASZE SPRAWY

Jak nie pokłócić się przy stole? s. 54

Mak na zdrowie s. 43

Zmiany w zasiłku chorobowym s. 44

MOJA WIARA

Z piekielnej kuchni do nieba s. 18

Chrystus sensem Biblii s. 38

Czytanie nie kończy się na papierze! Najnowsze wiadomości i opinie na stronie www.idziemy.pl.
E-wydanie tygodnika można zakupić na stronach: www.eprasa.pl, www.egazety.pl.

Weszły w życie zmiany w prawie kanonicznym, zaostrzające sankcje karne w Kościele. Jaki jest cel tych zmian i kogo dotyczą?

Zmiany wprowadzone przez papieża Franciszka konstytucją apostolską „Pascite gregem Dei” (z łac. Paście stado Boże) to jedna z odpowiedzi, jakie Kościół stara się dać na wyzwania współczesnego świata. Zmiany w zakresie kanonicznego prawa karnego dają przełożonym

foto. UKSW

Została także zredukowana liczba przestępstw, w przypadku których kara nie była określona. Chodzi o te sytuacje, kiedy mówiło się, że sprawca może być lub powinien być ukarany „sprawiedliwą karą”. Określenie rodzaju kary było w takich sytuacjach pozostawione sędziemu lub ordynariuszowi, w zależności od tego, na jakiej drodze toczyło się postępowanie karne. Aktualnie bardzo często jest mowa o wymierzeniu którejś

Korekta prawa

Z o. dr. hab. **Dariuszem Borkiem** OCarm., dziekanem Wydziału Prawa Kanonicznego UKSW w Warszawie, rozmawia Radosław Molenda

kościelnym narzędzie do coraz lepszej ochrony takich fundamentalnych wartości, jak na przykład wiara, sakramenty, obyczaje, życie, godność i wolność każdego człowieka. Należy zauważyć, że wprowadzone zmiany nie ograniczają się jedynie do duchownych, tzn. ich odpowiedzialności za popełnione przestępstwa, ale dotyczą także pozostałych wiernych w Kościele: konsekrowanych i świeckich. Do chronienia wspomnianych fundamentalnych wartości wezwany jest bowiem każdy wierny, niezależnie od stanu życia w Kościele. Dla przykładu: do 8 grudnia br. – w świetle KPK – sprawcami przestępstw popełnianych na tle seksualnym wobec osób małoletnich mogli być jedynie duchowni. Aktualnie odpowiedzialność karną za naruszenia w tej materii popełniane wobec osób małoletnich przewiduje się także w odniesieniu do członków instytutów życia konsekrowanego i stowarzyszeń życia apostolskiego oraz wiernych świeckich, którzy posiadają jakąś godność kościelną albo sprawują urząd lub funkcję.

Zmiany są odpowiedzią na nieprecyzyjność dotychczasowych przepisów?

Powiedziałbym, że jest to raczej odpowiedź na wyzwania

współczesnego świata. Wiadomo, że prawo – w tym także prawo kanoniczne – podąża za życiem, które nieustannie przynosi nowe sytuacje i wyzwania. Dlatego też wciąż musimy poszukiwać odpowiednich narzędzi i rozwiązań dla zabezpieczania fundamentalnych dla Kościoła wartości. Papież Franciszek przypomina, że dzisiaj obowiązek troski o dobro wspólnoty i poszczególnych wiernych polega nie tylko na przykładzie życia, radach i zachętach czy upomnieniach, ale czasem także na konieczności posłużenia się władzą karania. Dlatego przełożeni mają obowiązek troszczyć się o dobro wspólnoty i poszczególnych wiernych, mając do dyspozycji nie tylko środki o charakterze pastoralnym, jak przykład życia, rady i zachęty czy upomnienia, ale także środki o charakterze ściśle karnym. Przełożony musi mieć świadomość, że zdarzą się sytuacje, w których nie tylko może, ale musi posłużyć się władzą karania, jeśli jest to konieczne do przywrócenia sprawiedliwości, poprawy przestępcy oraz naprawienia zgrzeszenia.

Powiedzmy więcej o tych zmianach.

Aktualnie zwiększyła się liczba przestępstw, w przypadku

których przewiduje się karę wydalenia ze stanu duchownego. Zazwyczaj jest to kara obowiązkowa, co oznacza, że sędziemu w takich przypadkach nie daje się upoważnienia do zastosowania bądź niezastosowania takiej kary. Oczywiście, zanim kara zostanie wymierzona, sprawa

Władze kościelne w niektórych sytuacjach nie tylko mogą, ale muszą posłużyć się władzą karania.

musi być dokładnie zbadana, a zarzuty i okoliczności zweryfikowane. Ponadto z reguły muszą być spełnione dodatkowe warunki, przykładowo upór sprawcy czy zgrzeszenie.

Jedną z istotnych zmian jest także powiększenie zakresu osób chronionych przed nadużyciami w materii szóstego przykazania Dekalogu. Aktualnie obok osób małoletnich, a więc tych, które nie ukończyły jeszcze osiemnastego roku życia, ochroną karną cieszą się także ci pełnoletni, którzy habitualnie, a więc trwale, mają niepełne używanie rozumu, oraz osoby, które możemy określić jako bezradne.

z kar ekspiacyjnych. Katalog tych kar jest ściśle określony w kan. 1336 § 2–4.

Nowe rodzaje kar to m.in. kara grzywny i suspensa dla świeckich?

Jedną ze znaczących zmian jest wprowadzenie kary grzywny. Chodzi o nałożenie na winnego nakazu zapłacenia grzywny, to znaczy kwoty na cele Kościoła, według stawek określonych przez konferencję episkopatu. Ten rodzaj kary jest przewidziany m.in. w przypadku przestępstw popełnianych na tle seksualnym wobec osób małoletnich przez wiernych świeckich, którzy posiadają jakąś godność kościelną albo sprawują urząd lub funkcję.

Ponadto do tej pory kara suspensy była przewidziana tylko dla duchownych, dzisiaj dotyczy ona także wiernych świeckich.

Czy przełożeni w nowy sposób będą rozliczani z tego, czy i jak wymierzają kary?

We wprowadzonych zmianach nie widzę odrębnej instytucji, która wprowadzałaby stricte jakieś narzędzia kontroli procedowania tego typu spraw przez trybunał diecezjalny. Niemniej jednak nowelizacja nakłada na ordynariusza, np. biskupa diecezjalnego, obowiązek

wszczęcia procesu karnego, jeżeli uznał, że celów kary w fazie jej wymiaru nie da się osiągnąć takimi środkami, jak napomnienie braterskie, upomnienie czy nagana. Ponadto zostało zachowane przestępstwo nadużycia władzy czy też polegające na zaniedbaniu z czyjąś szkodą aktu władzy kościelnej. W tym miejscu należy także przypomnieć list apostolski papieża Franciszka „Come una madre amorevole” z 2016 r., w którym przewiduje się usunięcie z urzędu w przypadku zaniedbań, których dopuściliby się biskupi (także przełożeni wyżsi instytucji zakonnych i stowarzyszeń życia apostolskiego na prawie papieskim) w wykonywaniu swojego urzędu, szczególnie jeżeli dotyczy to przypadków nadużyć seksualnych względem małoletnich oraz osób bezradnych.

Pamiętajmy także o regulacjach z 2019 r. na mocy motu

proprio Franciszka „Vos estis lux mundi”, gdzie mówi się jasno o obowiązku denuncjacji w przypadku konkretnych przestępstw, także zadenuncjowania biskupa diecezjalnego czy najwyższego przełożonego, gdyby jego działania zmierzały do ukrycia sprawy, zaniechania przeprowadzenia procesu. W przypadku przestępstw zastrzeżonych dla Kongregacji Nauki Wiary nawet kiedy konkretną decyzję podejmuje biskup, sprawa i tak trafia do kongregacji, która jeszcze raz wszystko weryfikuje.

Zmieni się coś odnośnie do kar za udzielanie sakramentów osobom niespełniającym do tego warunków?

Omawiana nowelizacja przewiduje nowe przestępstwo, polegające na rozmyślnym udzieleniu sakramentu tym, którym zakazane jest jego przyjmowanie. Innymi słowy, udzielający

musi wiedzieć, że osoba, której udziela sakramentu, ma zakaz przyjmowania tegoż sakramentu, i pomimo tego świadomie i dobrowolnie tego sakramentu jej udziela. Oczywiście w grę wchodzi tutaj wszystkie sakramenty. Zatem warunki udzielenia bądź nieudzielenia sakramentów, np. pokuty i pojednania czy Eucharystii, nie zmieniają się. Trzeba mieć pewność, że ktoś ma, i na jakiej podstawie, zakazane przyjęcie sakramentu. W praktyce zwerifikowanie tegoż przestępstwa może się okazać niełatwe.

A w przypadku udzielania święceń kapłańskich homoseksualistom?

To złożona sytuacja. Kościół nie potępia homoseksualizmu jako takiego, ale akty homoseksualne niezmiennie są traktowane jako naruszenia szóstego przykazania Dekalogu. Nie

jest jednak tak, że kiedy ktoś doświadczył aktów homoseksualnych, nie może być dopuszczony do święceń. Warunki i kryteria ich udzielania są określone, nie zmieniły się i są dla biskupa podstawą do decyzji o udzieleniu święceń.

Przy dopuszczaniu do święceń Kościół wyraźnie każe rozróżnić pomiędzy aktami homoseksualnymi, tendencjami homoseksualnymi i popieraniem tzw. kultury gejowskiej. Nie może być dopuszczony do święceń ktoś, kto jest czynnym (praktykującym) homoseksualistą, ma głęboko zakorzenione tendencje homoseksualne lub popiera tzw. kulturę gejowską. Jeśli biskup miałby wiedzieć, że jakiś kandydat jest czynnym homoseksualistą, i pomimo takiej wiedzy dopuściłby go do święceń, to należałoby sądzić, że takie działanie nie jest zgodne z prawem.

Krzysztof Ziemiec

Skorumpowany trybunał

Kiedy zajmiecie się opisaną przez „Libération” aferą? – pyta Komisję Europejską polski eurodeputowany. Ale komisja milczy. Nic dziwnego, bo to niewygodna sprawa, która może wiele zmienić. Według francuskich dziennikarzy śledczych unijni urzędnicy, a nawet sędziowie TSUE, są zamieszani w korupcyjny układ. Politycy i urzędnicy UE będący bohaterami afery w większości są związani z Europejską Partią Ludową.

Ustalenia dziennika „Libération” są szczególnie kompromitujące dla byłego szefa Komisji Europejskiej Jean-Claude’a Junckera i komisa-

rza ds. budżetu i administracji Johannes Hahn. Mieli oni wspólnie jeździć na polowania i bawić się za pieniądze lobbystów.

Ktoś powie: Nic nadzwyczajnego, ten świat tak dziś wygląda... Faktycznie, normy etyczne się obniżyły, a nawet popadły w niebyt. Ale tu cho-

dzi jeszcze o tzw. handel wpływami, który nie powinien mieć miejsca między politykami, instytucjami i szefami firm. Istnieje coś, co można by nazwać „głębokim państwem” jednej partii, wpływowej i ważnej w Unii: Europejskiej Partii Ludowej, bez której nie da się obsadzić żadnej funkcji. Jak mówi autor śledztwa Jean Quatremer: „oni czują się nieetykalni. Uważają, że budżet europejski należy do nich, że to oni powinni określać zasady i że te zasady są dla innych, a nie dla nich. Ze oni nie muszą przestrzegać tych zasad”.

Ustalenia francuskiego dziennika szokują. Korupcja

w czystej postaci, kryminalny handel wpływami, a do tego nielegalny lobbing i polityczna presja. Ale to może dotyczyć każdej z grup, która w danym czasie i miejscu posiada duże wpływy.

Co gorsza, z towarzysko-biznesowym układem mieli być związani także sędziowie Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej, w tym jego były prezes. Według „Libération” jedna trzecia sędziów TSUE miała być skorumpowana. W tym kontekście trzeba postawić pytanie, czy możemy mieć pewność, że unijne instytucje są niezawisłe i niezależne. I na ile niezależne były decyzje TSUE, także ta o zamknięciu kopalni w Turowie i naliczaniu Polsce milionowych kar.

Splatanie się świata unijnej polityki i wymiaru sprawiedliwości dobrze ilustruje historia sędzi Rosario Silvy de Lapuerty. To ona jednoosobowo nakazała zamknięcie

kopalni w Turowie, a kiedy polski rząd odmówił, nałożyła na Polaków karę 500 tysięcy euro dziennie. De Lapuerta jest córką polityka Europejskiej Partii Ludowej i siostrzenicą skarbnika EPL. Do tego sama hojnie wpłacała pieniądze na konto tej partii. Wszyscy wszystko wiedzieli i wiedzą. I nabrali wody w usta.

Na ile niezależna była decyzja TSUE o zamknięciu kopalni w Turowie?

Obawiam się, że powstanie coś w rodzaju zмовы mającej na celu wyciszenie tych afer. Dlatego tak ważna jest rola prasy – im więcej będzie o tym pisać, tym większa szansa, że presja zmusi tych ludzi do złożenia dymisji. Ale potrzebne są zmiany nie tyle personalne czy partyjne, ile na poziomie całej Unii. Europa jak nigdy wymaga naprawy, co dostrzega coraz więcej Europejczyków.

A dziennikarze „Libération” zapewniają, że to jeszcze nie koniec ich śledztwa w tej sprawie.

Autor jest dziennikarzem TVP

W SKRÓCIE

■ **Nominacje Ojca Świętego.** Papież Franciszek mianował metropolitą Jalapy w Meksyku abp. Jorge Carlos Patróna Wonga, dotychczasowego sekretarza ds. seminariów w Kongregacji ds. Duchowieństwa. Dotychczasowego biskupa Marsylii bp. Guy de Kerimela mianował arcybiskupem Tuluz, a Filipinczyka ks. Edgara Gacutana – biskupem japońskiej diecezji Sendai. Duchowny od wielu lat posługiwał w Japonii, także na rzecz ofiar trzęsienia ziemi i tsunami przed dziesięć laty. Z woli papieża katolicy w Stambule ponownie mają biskupa. Kard. Leonardo Sandri udzielił sakry biskupiej ks. Massimilianowi Palinuro. Ten włoski misjonarz będzie odtąd wikariuszem apostolskim dla Stambułu i administratorem apostolskim egzarchatu dla grekokatolików w Turcji.

■ **Odpowiedź Białorusi.** Od 1 stycznia 2022 r. będzie obowiązywać embargo na produkty żywnościowe z krajów, które wprowadziły sankcje wobec władz Białorusi – poinformował rząd Białorusi.

■ **Lewicowe gangi.** Na terenie Hiszpanii działa ponad 600 grup przestępczych z udziałem nieletnich. W skład ponad połowy z nich wchodzi osoby wyznające ideologię radykalnej lewicy – wynika z ocen MSW w Madrycie.

■ **Katedra w Bahrajnie.** Kard. Luis Antonio Tagle, prefekt Kongregacji ds. Ewangelizacji Narodów, konsekrował w Bahrajnie nowo wybudowaną katedrę Matki Bożej Arabskiej. Wzniesiona w Awali katedra Matki Bożej Arabskiej, patronki Zatoki Perskiej, jest przeznaczona dla 2,5 miliona katolików z Bahrajnu, Kuwejtu, Kataru i Arabii Saudyjskiej, którymi w większości są migranci z różnych krajów i kultur. Będzie siedzibą powstałego w sierpniu 2012 r. Wikariatu Apostolskiego Arabii Północnej.

■ **Mniejszy wyrok.** Wyrok pozbawienia wolności dla obalonej w wojskowym zamachu stanu demokratycznej przywódczyni Birmy, 76-letniej Aung San Suu Kyi, noblistki, został skrócony z czterech do dwóch lat – poinformowała telewizja państwowa w Birmie.

■ **Szwedzki portret sprawcy.** Sprawcami strzelanin w Szwecji są głównie młodzi mężczyźni, często z Bliskiego Wschodu. Większość z nich nie ukończyła szkoły podstawowej, a wielu wychodzi się z rodzin z kryminalną przeszłością – wynika z opublikowanej analizy szwedzkiego dziennika „Dagens Nyheter”.

fol. PAP/PA/Claudio Peri

W HOŁDZIE MARYI

Wczesnym rankiem w uroczystość Niepokalanego Poczęcia NMP Ojciec Święty udał się na plac Hiszpański w Rzymie i złożył kosz białych róż u podnóża kolumny Maryi Niepokalanej. Papież zatrzymał się na modlitwie, prosząc Maryję o cud uzdrowienia dla wielu chorych, o uzdrowienie dla narodów, które dotkliwie cierpią z powodu wojen i kryzysu

klimatycznego, oraz o nawrócenie, aby skruszyła kamienne serca tych, którzy budują mury, pragnąc odsunąć od siebie cierpienie innych. Po kilku minutach Franciszek opuścił plac Hiszpański i udał się do bazyliki Santa Maria Maggiore, gdzie kontynuował modlitwę przed obrazem patronki Wiecznego Miasta – Salus Populi Romani.

USA OSTRZEGAJĄ

Prezydent Biden wyraził głębokie zaniepokojenie Stanów Zjednoczonych i europejskich sojuszników dotyczące zwiększenia rosyjskich sił otaczających Ukrainę i jasno przekazał, że USA i ich sojusznicy odpowiedzą silnymi gospodarczymi i innymi środkami w przypadku militarnej eskalacji – napisano w komunikacie po zakończeniu trwającej ponad dwie godziny videokonferencji prezydentów USA Joe Bidena i Rosji Władimira Putina (na zdjęciu). Białe Dom zapowiedział, że pertraktacje będzie prowadzić w „bliskiej koordynacji z sojusznikami i partnerami”. Wśród sankcji możliwe jest odcięcie Rosji od międzynarodowego systemu bankowego SWIFT oraz wprowadzenie innych restryk-

fol. PAP/PA/Michael Meigel

cji godzących w rosyjski system finansowy. USA miałyby w razie inwazji wzmocnić wschodnią flankę NATO i wesprzeć ukraińskie wojsko. W praktyce USA wstrzymały dostawy broni na Ukrainę.

NOWY KANCLERZ NIEMIEC

Nowy niemiecki rząd tworzy koalicja trzech partii: SPD, Zielonych i FDP. Kanclerzem Niemiec został przywódca SPD 63-letni Olaf Scholz, z wykształcenia prawnik, były burmistrz Hamburga. Zastąpi kanclerz Angelę Merkel, która swój urząd sprawowała przez 16 lat. Scholz został już zaprzysiężony przez prezydenta Niemiec Franka-Waltera Steinmeiera. Nie dodał do przysięgi słów „Tak mi dopomóż Bóg”. Zdążył już odbyć podróże do Paryża, Brukseli i Warszawy. Ministrem spraw zagranicznych będzie 41-letnia Annalena Baerbock z Partii Zielonych.

fol. PAP/Adam Berry

fot. PAP/EPA/Abilio Fustacini

MUZEUM NA LATERANIE

Po przekształceniu przed kilku laty rezydencji papieża w Castel Gandolfo w muzeum papież Franciszek zdecydował, że część dawnej siedziby biskupów Rzymu na Lateranie, a obecnie wikariatu diecezji rzymskiej, będzie dostępna dla publiczności jako muzeum. Na trzech tysiącach metrów kwadratowych znajdują się: dziesięć sal, apartamenty papieskie, prywatna kaplica biskupów Rzy-

mu oraz monumentalna klatka schodowa prowadząca do bazyliki św. Jana. Muzeum będzie można zwiedzać w grupach do trzydziestu osób, oprowadzanych przez siostry Misjonarki Bożego Objawienia. Wejście znajduje się tuż obok bazyliki, od strony placu Porta San Giovanni. Pałac Laterański był od IV w. siedzibą biskupów Rzymu. W 1377 r. przenieśli się oni do Watykanu.

OBROŃCY SŁOWA

Tegoroczni laureaci Pokojowej Nagrody Nobla, opozycjni dziennikarze z Filipin i Rosji Maria Ressa i Dmitrij Muratow, odebrali w Oslo dyplomy oraz złote medale. Podczas uroczystości nobliści zaprezentowali także swoje odczyty.

Wręczając Nagrodę Nobla przewodnicząca Norweskiego Komitetu Noblowskiego Berit Reiss-Andersen nazwała założycielkę portalu Rappler Marię Resse „niestrudzoną orędowniczką wolności wypowiedzi”. Natomiast

fot. PAP/EPA/Terje Bendiksen

redaktora naczelnego „Nowej Gazety” Dmitrija Muratowa określiła „jednym z największych obrońców wolnego słowa w Rosji”.

GORZEJ NIŻ STREFA WOJENNA

Prezydent USA Joe Biden ocenił, że seria trąb powietrznych, które przetoczyły się przez sześć stanów w nocy z 10 na 11 grudnia, okaże się prawdopodobnie jednym z najdotkliwszych takich wydarzeń w historii kraju. Zapewnił, że władze federalne zrobią wszystko co możliwe, by pomóc. Prezydent stwierdził, że całkowita skala zniszczeń i liczba ofiar nie jest jesz-

cze znana, i przytoczył słowa gubernatora Kentucky Andy’ego Besheara, który stwierdził, że krajobraz po przejściu kataklizmu wygląda gorzej niż strefa wojenna. 12 grudnia potwierdzono, że zginęły co najmniej 83 osoby. We wszystkich stanach trwają akcje poszukiwania osób, którym udało się przeżyć, ale nie mogą wydostać się na powierzchnię spod zwałów gruzu.

fot. PAP/EPA/Jannen Maury

■ Dyplomatyczny bojkot Chin.

Przedstawiciele administracji USA, Wielkiej Brytanii i Australii zapowiedzieli dyplomatyczny bojkot Chińskiej Republiki Ludowej podczas igrzysk zimowych w 2022 r. Rzeczniczka Białego Domu Jen Psaki powiedziała, że to odpowiedź na mające miejsce w Sinciang „ludobójstwo i zbrodnie przeciwko ludzkości”.

■ Neoprezbiterzy w Wietnamie.

W Wietnamie święcenia kapłańskie przyjął 38 miejscowych diakonów. Uroczystości odbywały się w kilku katedrach 3 grudnia, w liturgiczne wspomnienie św. Franciszka Ksawerego, jezuitę, wielkiego misjonarza Azji Wschodniej i patrona misji.

■ **Batalia o życie.** Sąd Najwyższy USA odmówił zawieszenia ustawy z Teksasu, która delegalizuje niemal wszystkie aborcje po wykryciu bicia serca płodu. Jednocześnie pozwolił na wniesienie skargi przez kliniki aborcyjne przeciwko władzom stanu, co – według komentatorów – otwiera jednak drogę do zawieszenia prawa chroniącego życie.

■ **Zaciekły ateizm atutem?** Socjalistyczny rząd Hiszpanii Pedro Sancheza zaproponował na stanowisko ambasadora tego kraju przy Stolicy Apostolskiej Isabel Celaá, była minister oświaty, zacieklej ateistkę, przeciwniczkę nauczania religii w szkołach i propagatorkę „wartości socjalistycznych”. Obecnie oczekiwana jest zgoda Watykanu na tę nominację.

■ **Odmowa ekstradycji.** Brytyjski sąd uchylił decyzję o odmowie ekstradycji założyciela portalu WikiLeaks Juliana Assange’a do USA, gdzie jest on poszukiwany w związku z publikacją tajnych dokumentów.

■ **Choroba monarchini.** Przechoďząca COVID-19 Beatrix czuje się już lepiej – poinformował jej syn, król Wilhelm-Aleksander. 83-letnia była królowa Holandii zaraziła się koronawirusem podczas wizyty na Curaçao.

■ **Zamiast do władzy – do więzienia.** Liderka opozycji, była minister skarbu Beninu Reckya Madougou została skazana przez sąd na 20 lat więzienia. 47-letnia Madougou zamierzała wystartować w wyborach prezydenckich, ale nim tak się stało, wtrącono ją do aresztu.

Serwis przygotowany na podstawie PAP, KAI i RV

Anna Meetschen

I znowu gender

Mogłoby się zdawać, że trwająca od dwóch lat pandemia COVID-19 przywróciła w ludzkich umysłach nieco rozsądku odnośnie do rzeczy ważnych, mniej ważnych, zupełnie nieważnych oraz bezsensownych.

Do tych ostatnich można zaliczyć wszystko to, co mieści się w pojęciu gender, czyli tzw. płci społecznej. Zazwyczaj jest bowiem tak, że kiedy przychodzi na ludzkość katastrofa w postaci konfliktu zbrojnego czy zarazy, ludzie koncentrują się na tym, co najważniejsze, czyli na przeżyciu i solidarnej pomo-

cy sobie nawzajem. I tak było na początku pandemii. Wiadac jednak, że temat spowszedniał, do wirusa większość zdążyła się już przyzwyczaić i stąd podejmowane są na nowo tematy absurdalne w porównaniu z realnymi potrzebami społecznymi.

Niewątpliwie nowy rząd federalny w Niemczech z powrotem nakręcił ideologię gender jako sprawę priorytetową nie tylko dla swojego kraju, ale też dla całej Unii Europejskiej. O to jednak urzędnicy unijni już od dawna dbają, a ostatnio ze szczególną gorliwością, publikując na początku grudnia poradnik „komunikacji inkluzywnej” wydany przez Komisję Europejską do użytku wewnętrznego jej członków. „Nasza komunikacja nigdy nie powinna zakładać, że ludzie są heteroseksualni, identyfikują się z płcią przypisaną

przy urodzeniu lub identyfikując się w sposób binarny”, czytamy w poradniku. W związku z tym dokument odradza używanie zwrotu „panie i panowie” oraz mówienie o obu płciach. Przy okazji zaleca unikanie zwrotów związanych z chrześcijaństwem, jak Boże Narodzenie, okres świąteczny, ale także „imion typowych dla religii”, jak Maria czy Jan. Tym samym przy okazji wdrażania gender usuwa się odniesienia religijne. Całe szczęście, że w ludziach pozostało jeszcze tyle rozsądku, by poradnik spotkał się z takim oburzeniem, że Komisja Europejska zapowiedziała jego korektę.

Tam z kolei, gdzie religii się nie usuwa, próbuje się ją przekształcać na modę gender, jak w przypadku Katolickiej młodej Wspólnoty (KjG) w Niemczech. Przedstawiciele tego młodzieżowego związku chcą, aby w przyszłości o Bogu mówić i pisać w języku gender, czyli neutralnym płciowo. Już od jakiegoś czasu w języku niemieckim powszechnie stosuje się pisownię

z gwiazdką, aby podkreślić bezpłciowość danej osoby czy grupy osób. To samo ma się tyczyć Boga (Gott*), aby nie kojarzył się On z mężczyzną.

Tak mocnemu narzucaniu ideologii gender sprzeciwił się ostatnio znany ateista i krytyk religii Richard Dawkins, który wezwał ludzi do podpisania oświadczenia, które potępiłoby dyskryminację, z jaką będziemy mieli do czynienia, jeśli zastąpimy płć biologiczną „tożsamością płciową”, m.in. w dokumentach ONZ. Oświadczenie Dawkinsa ostrzega, że np. schroniska dla kobiet nie powinny być wykorzystywane przez mężczyzn, którzy czują się kobietami. Należy również zachować sport kobiet oparty na płci biologicznej. Dawkins sprzeciwia się również prawu, które stosuje termin „matka” w odniesieniu do osób nie będących (biologicznie) kobietami.

Okazuje się, że nie trzeba być osobą wierzącą, aby dostrzec absurdu gender, wystarczy używać rozumu.

REKLAMA

8-lecie **WcN** WSZYSTKO CO NAJWAŻNIEJSZE

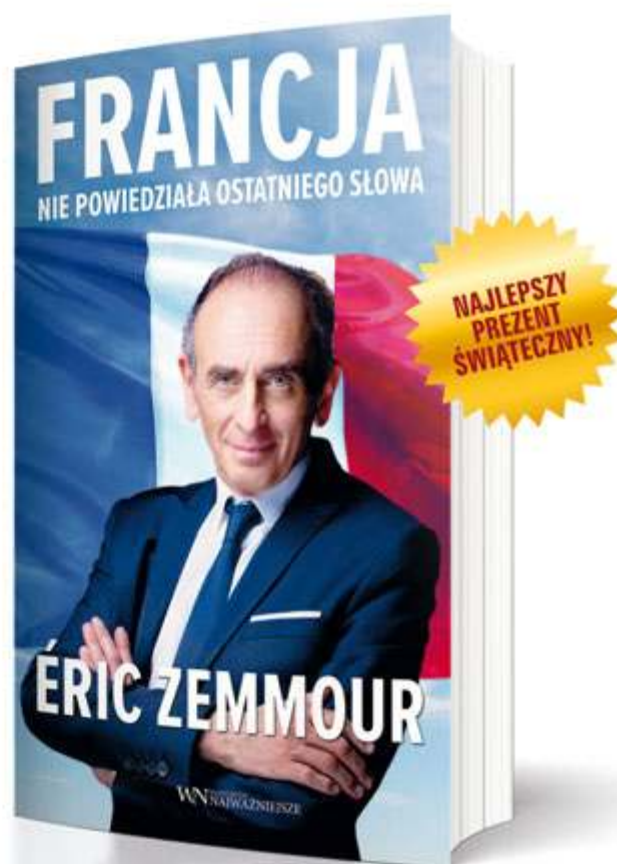
Najnowsza książka Érica Zemmoura do nabycia wyłącznie w świątecznej przedsprzedaży z prenumeratą miesięcznika „Wszystko co Najważniejsze”

**Zrozumieć Francję.
Zrozumieć Europę.
Jeśli taki jest cel,
to tylko z tym Autorem.**

Eryk Mistewicz

Świąteczna promocja:

- 6 numerów miesięcznika + książka: **86 zł**
- 12 numerów miesięcznika + książka: **129 zł**

Zakup dla odbiorców w kraju: www.SklepIdei.pl/wcn | Zakup dla odbiorców za granicą: infolinia +48 58 679 00 00

Dariusz Kowalczyk SJ

Ostatnie takie święta

Ktoś kiedyś powiedział, że kapłan powinien sprawować każdą Mszę świętą, jakby to była jego pierwsza i ostatnia. Czyli uważnie, pobożnie, z przejęciem, z sercem. Ale w pewnym sensie każda Msza rzeczywiście jest pierwsza i ostatnia, to znaczy jedyna, gdyż jest uobecnieniem jednego centralnego wydarzenia w historii ludzkości, jakim było życie, śmierć i zmartwychwstanie Jezusa Chrystusa. Wszak – jak czytamy w Liście do Rzymian – „Chrystus powstawszy z martwych już więcej nie umiera, śmierć nad Nim nie ma już władzy” (6, 9). A zatem Chrystus „już więcej nie umiera”, ale jego śmierć i zmartwychwstanie są uobecnianie, a nie powtarzane, w sposób sakramentalny we Mszy świętej.

Podobnie jest z narodzinami Boga Człowieka. Rok liturgiczny pozwala nam na różne sposoby celebrować co roku tę tajemnicę, która wydarzyła się w określonym momencie historii raz na zawsze. A zatem być może trzeba nam przygotowywać się do świąt Bożego Narodzenia, jakby były one pierwsze i miały być ostatnie. Tym bardziej że można oczekiwać, iż coraz bardziej otumaniony chrystofobicznie świat będzie próbował wymazać Boże Narodzenie, to znaczy podmienić na święta zakupów, zimy, bałwanika itp. W niektórych krajach

już się to udało. Na przykład w założonym i rządonym przez masonów Urugwaju w przestrzeni publicznej nie używa się w ogóle wyrażenia „Boże Narodzenie”. Mówi się o „Tradycyjnych Świętach Rodzinnych”. Natomiast święto Trzech Króli,

czyli Objawienie Pańskie, to Dzień Plaży.

Być może m.in. tego rodzaju sytuacje miał na myśli kard. Karol Wojtyła, kiedy w sierpniu 1976 r. podczas wizyty w Stanach Zjednoczonych wypowiedział tyleż zadziwiające, co przeszywające dreszczem słowa: „Stoimy dziś w obliczu największej

Przygotowujemy się do świąt Bożego Narodzenia, jakby były one pierwsze i miały być ostatnie.

konfrontacji, jaką kiedykolwiek przeżyła ludzkość. Nie przypuszczam, by szerokie kręgi społeczeństwa amerykańskiego ani

najszerze kręgi wspólnot chrześcijańskich zdawały sobie z tego w pełni sprawę. Stoimy w obliczu ostatecznej konfrontacji między Kościołem a anty-Kościółem, Ewangelią a jej zaprzeczeniem. Ta konfrontacja została wpisana w plany Boskiej Opatrzności. To czas próby, w który musi wejść cały Kościół, a polski w szczególności. Jest to próba nie tylko naszego narodu i Kościoła. Jest to w pewnym sensie test na dwutysięcletnią kulturę i cywilizację chrześcijańską ze wszystkimi jej konsekwencjami: ludzką godnością, prawami osoby, prawami społeczeństw i narodów”. Tak! Każde Boże Narodzenie jest swego rodzaju testem w wymiarze społecznym, ale najpierw w wymiarze naszego serca i naszych rodzin.

Niekiedy wydaje nam się, że konfrontacja, o której mówił Jan Paweł II, nas nie dotyczy. Że to kwestia

akademickich i politycznych sporów. Uważamy, że przecież nikt nas do niczego nie zmusi i będziemy żyli tak, jak chcemy. To prawda, że człowiek prawdziwie wolny może takim pozostać nawet w obozie koncentracyjnym. Tak jak Maksymilian Kolbe. Ale czy wszyscy są tak wolni i gotowi bronić swej chrześcijańskiej, katolickiej tożsamości jak ojciec Kolbe? Widzimy, że przy dzisiejszej sile rażenia massmediów wystarczy stosunkowo niewiele lat, aby przemodelować społeczeństwo, wyhodować nowe pokolenia gotowe drwić z wiary i zwyczajów przodków. Anty-Kościół bywa głośny i wulgarny, ale umie też działać cierpliwie, sącząc nowe „prawdy” i wyobrażenia. Dobrze wie, że wrzucona do gotującej się wody żaba momentalnie z niej wyskoczy. Jeśli natomiast żabę włoży się do wody letniej i zacznie podgrzewać, to jej czujność będzie uśpiona i w końcu żaba się ugotuje.

Czuwajmy zatem, aby nikt z nas nie zrobił ugotowanej żaby. Może pierwsza część Adwentu przepłynęła nam przez palce, niepostrzeżenie. Ale pozostało jeszcze kilka dni, by usłyszeć wezwanie Jezusa: „Czuwajcie i módlcie się” (Łk 21, 36). Kościół proponuje klasyczne elementy owego czuwania: rekolekcje (także w internecie), spowiedź adwentowa (zdecydowanie w realu), Msza święta, w tym Msze roratnie (też w realu), modlitewna lektura pierwszych stron Ewangelii Mateusza i Łukasza... Na osobistej modlitwie zadajmy sobie pytanie: Jak chciałbym przeżyć te święta, gdybym wiedział, że są one dla mnie ostatnie? Nie po to, by się straszyć śmiercią, ale po to, by lepiej, bardziej świadomie przeżyć Adwent i Boże Narodzenie 2021.

dkowalczyk@jezuici.pl

Autor jest profesorem Wydziału Teologicznego Papieskiego Uniwersytetu Gregorianum w Rzymie

Ofiara hipokryzji

W obliczu tajemnicy zła i nienawiści, w obliczu nieporozumień, gniewu wywołanego przez niesprawiedliwość nie ma innej drogi, jak kochać tak jak Jezus, kochać swych nieprzyjaciół – powiedział abp Michel Aupetit podczas Mszy świętej w kościele Saint-Sulpice na pożegnanie z archidiecezją paryską, której przez cztery lata był arcybiskupem.

Odejście abp. Aupetita to jeden z największych dramatów paryskiej archidiecezji. Pod koniec listopada padł ofiarą medialnej nagonki. Zarzucono mu utrzymywanie przed dziesięciu laty intymnych relacji z kobietą. Arcybiskup zdecydowanie temu zaprzeczył, ale oddał się do dyspozycji papieża. 2 grudnia Franciszek ogłosił jego dymisję, ale kilka dni później przyznał, że nie było ku niej powodu, a abp Aupetit padł ofiarą plotek, niesprawiedliwości i hipokryzji.

W płomiennej homilii podczas Mszy ustępujący metropolita Paryża przypomniał, że miłość zawsze wiąże się z ryzykiem. Jezus jadł z grzesznikami, rozmawiał sam na sam z Samarytanką, ryzykował, budził zgorszenie, ale robił to z myślą o zbawieniu tych ludzi. Taka też jest rola kapłana – mówił abp Aupetit. I

REKLAMA

Pielgrzymka do Medjugorie

28.04-05.05.2022 20.06-27.06.2022
31.07-11.08.2022 12.09-19.09.2022

Więcej informacji pod nr tel. 730 704 709
e-mail: panjestmoimschronieniens@gmail.com
www.PanJestMoimSchronieniem.pl

Dlaczego o niektórych prorokach Starego Przymierza mówimy: „mniejsi”? Czy w przeciwieństwie do proroków „większych” byli mniej znaczący?

Nauczanie proroków mniejszych zachowało się w dwunastu stosunkowo krótkich księgach. Najdłuższe z nich, Księga Ozeasza i Księga Zachariasza, mają po czternaście rozdziałów, a najkrótsza, Księga Abdiasza – tylko kilkanaście wersetów. To zapewne główny powód stosowania przez chrześcijan nazwy „prorocy mniejsi”. W nazewnictwie chrześcijańskim to określenie przyjęło się również dlatego, że rzadziej sięgano po orędzie tych ksiąg, a więc były i są mniej znane. Wszystkie one razem w Biblii hebrajskiej i żydowskim kanonie ksiąg świętych są traktowane jako jedna z czterech ksiąg ze zbioru „proroków późniejszych”. Pozostałe trzy to Księga Izajasza, Jeremiasza i Ezechiela. W kanonie hebrajskim, inaczej niż w kanonie chrześcijańskim, do ksiąg prorockich nie należy Księga Daniela. Jej miejsce zajmuje właśnie Księga Dwunastu, traktowana jako całość. Ma własną tożsamość i jest spójna

tot. xlx

Zapowiadany przez proroków

Z ks. prof. **Waldemarem Chrostowskim** rozmawia Irena Świerdzewska

pod względem teologicznym – ale nie pod względem językowym, historycznym czy kulturowym, gdyż odzwierciedla bardzo różne uwarunkowania. Poszczególne księgi, które składają się na Księgę Dwunastu, pochodzą z różnych okresów – od VIII do IV w. przed Chrystusem.

Ksiądz Profesor przetłumaczył ostatnio Księgę Dwunastu. Co jest nowością tego przekładu?

Jakość i przydatność przekładu wyraża się przede wszystkim w tym, czy i na ile jest wierny oryginałowi. W istniejących przekładach Starego Testamentu na język polski daje się odczuć, że przekładając z oryginalnego języka hebrajskiego, tłumacz zanadto posilkował się przekładami na języki nowożytne, np. francuski albo włoski. Świadczy o tym liczne kalki językowe z tamtych przekładów. Żeby się niczym nie sugerować i nie naśladować utartej, chociaż nie zawsze wiernej oryginałowi ścieżki translacyjnej, tłumaczyłem wyłącznie z języka hebrajskiego i nie korzystałem z przekładów na inne języki.

Podstawę przekładu Księgi Dwunastu, którego dokonałem, stanowi Biblia Hebraica Quinta (BHQ). To wydanie opiera się na rękopisie znanym jako Kodeks Leningradzki, datowanym na lata 1008–1009 (czas panowania Bolesława Chrobrego). Najnowsze wydanie krytyczne tej Biblii stanowi rezultat żmudnej i wysoce specjalistycznej pracy polegającej na porównywaniu tekstu z Kodeksu Leningradzkiego z innymi zachowanymi świadectwami ksiąg biblijnych. Pozwala rozpoznać i rozważyć rozmaite warianty, które zaistniały w trakcie procesu przekazywania tekstu Biblii, a także pewne kierunki jego interpretacji. Tekst hebrajski został też porównany z przedchrześcijańską Septuagintą, czyli greckim przekładem Starego Testamentu dokonany w III i II w. przed Chrystusem, z rękopisami qumrańskimi z przełomu ery przedchrześcijańskiej i chrześcijańskiej, z Wulgatą, czyli tłumaczeniem dokonany na przełomie IV i V w. przez św. Hieronima na łacinę, a także z innymi starożytnymi świadectwami tekstu. Każde takie wydanie krytyczne to owoc

wieloletniej pracy całego zespołu uczonych, którzy przygotowują najbardziej wiarygodny tekst wyjściowy jako podstawę jego przekładów na inne języki.

Na ile ten nowy przekład zmienia nasze rozumienie zapowiedzi mesjańskich?

Musimy wyzbyć się pewnego stereotypu, który wciąż pokutuje, że prorocy mniejsi, podobnie jak tzw. prorocy więksi, w sposób wyrazisty i klarowny zapowiadali Mesjasza. Wydaje się nam, że nie pozostało już nic innego, jak przyłożyć tę „fotografię” sporządzoną słowami do osoby Jezusa Chrystusa, jeszcze zanim On się narodził i działał. Czasami rzeczywiście mamy do czynienia z wyraźnymi zapowiedziami, np. cztery pieśni o Słudze Pańskim w Księdze Izajasza stanowią swoistą starotestamentową Ewangelię cierpienia, w której są obecne rysy Mesjasza. W księgach dwunastu proroków mniejszych mamy do czynienia z inną sytuacją. Niemal w każdej z nich czytamy o przymierzu Izraela z Bogiem i wynikających stąd zobowiązaniach dotyczących wiary, poboż-

ności i moralności. Prorocy patrzą na teraźniejszość i przeszłość, oceniając je w kategoriach religijnych, by na tym fundamencie kształtować przyszłość, a więc przygotować podłoże duchowe, społeczne i etyczne oraz miejsce dla oczekiwanego działania Bożego. Zapowiedzi nadzwyczajnego wejścia Boga w ludzkie dzieje, które zaledwie przeczuwano, przybierają np. postać zapowiadania nadejścia dnia Pańskiego (po hebrajsku *Yôm Adonaj*). Przedstawiano go jako dzień sądu, odpłaty i przywracania zachwianej sprawiedliwości. Skoro Bóg ma wejść w dzieje ludzkości jeszcze mocniej niż wszedł w dzieje biblijnego Izraela, to konsekwentnie trzeba przygotować Mu drogę.

Te i inne wątki przewijają się w Księdze Dwunastu. Niektóre mają wyraźniejsze rysy, rozpoznane przez autorów Nowego Testamentu, np. zapowiedź proroka Micheasza dotycząca szczególnej roli Betelejem w związku z narodzinami Mesjasza. Z kolei prorok Habakuk dobitnie podkreślał konieczność pełnego zawierzenia Bogu, a Malachiasz kładł nacisk na czystość oddawania czci Bogu. Wszystkie wypowiedzi prorockie, nawet takie, które były zawoalowane i niezbyt jasne, nabrały nowego wydźwięku i sensu wtedy, gdy wraz z Jezusem Chrystusem, Jego śmiercią i zmartwychwstaniem, pełniej odsłoniło się najgłębsze znaczenie Starego Testamentu.

Jak ewoluowały teksty mesjańskie u proroków mniejszych?

Prorocy oraz ci, do których oni kierowali swoje orędzie, mieli poznać, zrozumieć i przyjąć, że wybranie Izraela i jego rola jako ludu Bożego wybrania nie sprowadzają się wyłącznie do przywileju przypisanego Izraelowi, lecz mają charakter uniwersalny i służą duchowemu dobru całej ludzkości. W tej dziedzinie znalazła wyraz znamienita ewolucja, której przejawem była coraz głębsza świadomość, że powołanie Izraela ma charakter uniwersalistyczny i dlatego niesie wyjątkową odpowiedzialność. Wątek odpowiedzialności za wierność Bogu i Jego świętej woli wyrażonej w przykazaniach jest najbardziej widocznym spoiwem wszystkich ksiąg ze zbioru Dwunastu. Nieustannie, chociaż nie zawsze wprost, powraca nam pomnienie: „Pamiętajcie, kim jesteście!”.

Wiele miejsca zajmują pouczenia dotyczące życia społecznego i religijnego, szczególnie potępienie rozmaitych nadużyć przeciw sprawiedliwości społecznej. Odnajdujemy surowe napomnienia wobec sprawujących władzę świecką, a także pod adresem fałszywych proroków i „personełu” religijnego, zwłaszcza świątynnego. Późniejsze księgi, na przykład Aggeusza czy Zachariasza, zawierają mocne przestrogi pod adresem kapłanów, wskazują na ich szcze-

gólną odpowiedzialność za stan duchowy wiernych i za należyte przygotowanie przyjścia Boga. Prorocy pragnęli tego przyjścia, wyczekiwali go, ale – jak się później okazało – wejście Boga w historię w osobie Jezusa Chrystusa znacznie przerosło wszelkie ich oczekiwania.

Czy można w tych tekstach odnaleźć zapowiedź Syna Bożego, który będzie Miłością?

Słowo „miłość” kojarzy się nam z emocjami, uczuciami. Natomiast hebrajskie znaczenie słowa „miłość” – *ahava* – ma wiele wspólnego ze słowem *emuna*, od którego pochodzi modlitwne „amen”. *Emuna* znaczy „stała/niewzruszona wierność”. Miłość Boga wyraża się w Jego wierności obietnicom i zobowiązaniom, które poczynił względem Izraelitów – i to wbrew ich niewiernościom. To jest najważniejszy klucz do całej historii ludu Bożego wybrania. Izraelici zdawali sobie sprawę z tego, że nie dorastają do wymogów i ideału, o którym mówią prorocy, a zarazem wiedzieli, że mimo swych słabości nigdy nie będą pozostawieni samym sobie. Jest tak dlatego, że Bóg, inaczej niż ludzie, jest wierny sobie i nigdy nie zawiedzie tych, którzy Mu ufają. Z tą wiarą biblijny Izrael wszedł w czasy Nowego Testamentu. Kiedy przyszedł Jezus Chrystus, wielu okazało się nieprzygotowanych do aż takiego uniżenia się Bogu, który stał się człowiekiem. Woleli zachować obraz Boga odległego, którego nie widać, w języku późniejszej filozofii nazywanego transcendentnym, absolutnie pozaświatowym. Względ na księgi prorockie, także Księgę Dwunastu, pozwala szukać odpowiedzi, czy i w jakim stopniu przeczuwano tak głębokie wejście Boga w dzieje ludzkości.

Jakie znaczenie ma dla nas nauczanie starotestamentalnych proroków, kiedy Jezus już się narodził?

Nauczanie proroków przygotowywało grunt pod wcielenie Syna Bożego, ale nie było w nim aż tak odważnego oczekiwania na to, co naprawdę spełnił Jezus Chrystus. Stary Testament wyznaje jedynego Boga, natomiast Jezus i Nowy Testament ukazały wewnętrzne bogactwo życia Bożego: Bóg jest jedyny, lecz istnieje jako Ojciec i Syn, i Duch Święty. Przyjście Jezusa Chrystusa było nowością, która przewyższyła wszystko, czego oczekiwano w Starym Testamencie. Autorzy Nowego Testamentu, opisując życie, działalność, mękę, śmierć i zmartwychwstanie Jezusa, zastanawiali się, kim naprawdę jest Jezus, i w swojej refleksji zawsze odwoływali

się do Starego Testamentu. Jezus i apostołowie oraz ewangelisti i pozostali autorzy Nowego Testamentu oddychali Starym Testamentem! W dużej mierze była to jednak kultura pamięci, przekazów ustnych. Nauczając, Jezus przytaczał słowa i obrazy nawiązujące do Starego Testamentu, podobnie czynił św. Paweł i autorzy pozostałych pism, zwłaszcza Apokalipsy. W przekładzie Księgi Dwunastu, który opracowałem, zaznaczyłem te odniesienia.

Jak Ksiądz Profesor skomentuje słowa o. prof. Jacka Salija: „może się zdarzyć, że dyplomowany biblista albo sławny teolog mniej rozumie słowo Boże niż żarliwy w wierze analfabeta, który ma dostęp do Pisma Świętego tylko za pośrednictwem słuchu”?

To głęboka prawda, aczkolwiek nie ma żadnej sprzeczności między zdrową egzegezą i teologią uprawianą przez biblistów a wiarą ludzi prostych, którzy znają Biblię z czytań liturgicznych i obrazów. Jedni i drudzy nawzajem siebie potrzebują. Nie można wyobrazić sobie Kościoła i chrześcijaństwa bez egzegetów, którzy potrafią czytać Biblię w oryginale, przekładać ją i objaśniać, tak samo jak bez teologów, którzy zgłębiają i aktualizują jej orędzie. Z drugiej strony nie wolno lekceważyć wiary ludzi prostych i pobożności ludowej, żeby zajmując się studiami naukowymi, nie zagubić się w obszarach, które z wiarą w Boga nie mają nic wspólnego. Biblia wyrosła z wiary i dla wiary. Nie

jest jedną z wielu ksiąg ze starożytności, jak „Iliada” czy „Odyseja”, bo mamy do czynienia z kanonem ksiąg świętych, który stanowi podstawę i normę wiary chrześcijańskiej. Do przyswajania sobie przesłania biblijnego są zobowiązani zarówno ci, którzy uprawiają studia akademickie, jak i ludzie prości. Jeżeli chcemy, żeby było owocne, musimy zadać sobie niemały trud. Czytanie i zrozumienie Biblii wymaga cierpliwości i wytrwałości. Ta Księga wyrosła z głębokich doświadczeń religijnych i moralnych biblijnego Izraela i Kościoła apostołowskiego. Wymaga ona niemałego wysiłku, by wejść w dawny, starożytny świat oraz uchwycić przesłanie, które wtedy i dzisiaj ma to wspólne, że ukazuje oblicze miłosiernego Boga. Dlatego ten wysiłek jest zawsze potrzebny i zawsze przynosi błogosławione owoce pogłębiania i przynależania dojrzałej wiary.

„Księga Dwunastu” w przekładzie ks. prof. Waldemara Chrostowskiego ukazała się nakładem wydawnictwa Vocatio.

Wszystkie wypowiedzi prorockie nabrały nowego wydźwięku i sensu wraz z Jezusem Chrystusem, Jego śmiercią i zmartwychwstaniem.

Nadzieja jest cnotą wędrowca
zmierającego do wyznaczonego celu

Barbara Stefańska

Oblicza nadziei

tot. xhz

Kotwica duszy czy matka głupich? Zawieść nie może czy prowadzi do rozczarowania? Czym naprawdę jest nadzieja?

Święty papież Jan Paweł II w wywiadzie-rzecz z włoskim dziennikarzem stwierdził: „Jest rzeczą bardzo ważną,

ażeby przekroczyć próg nadziei, nie zatrzymywać się przed nim, ale pozwolić się prowadzić”.

Jednak nadzieja nie zawsze jest doceniana. Zarówno myśliciele różnych wieków, jak i ludowe przysłowia traktują ją z jednej strony jako siłę człowieka, a z drugiej strony – słabość. Tę ambiwalencję wyrażają nawet przysłowia, takie jak „Nadzieja matką głupich” i „Nadzieja umiera ostatnia”. Te dwa podejścia wydają się sprzeczne; zastanówmy się, z czego to wynika.

W codziennym życiu mniejsze i większe nadzieje są potrzebne, aby podejmować różne przedsięwzięcia, szczególnie te trudne. Nie ufając w udany rezultat, nikt nie zaczynałby np. nauki języków czy gry na instrumencie. W młodości mamy nadzieję na wielką miłość, założenie rodziny, znalezienie dobrej pracy itd. Często te plany w jakiś sposób się spełniają, czasami nie do końca tak, jakbyśmy chcieli: napotykamy liczne trudności osobiste i zawodowe. A nawet jeśli osiągniemy wyznaczony cel, okazuje się, że to nie za-

spokaja w pełni pragnień serca, które są nieskończone.

PUNKT ZACZEPNIENIA

Niektórzy, rozczarowani niespełnieniem swoich oczekiwań, traktują nadzieję jako iluzję, mrzonkę, jako „matkę głupich”. Inni z kolei pokładają ufność w nauce lub wynalazkach techniki, jakby miały nam zapewnić cudowne życie, albo próbują zbudować świat idealny, co się kończy źle, jak wiemy z historii.

„Kto nie zna Boga, chociaż miałby wielorakie nadzieje, w gruncie rzeczy nie ma nadziei, wielkiej nadziei, która podtrzymuje całe życie. Prawdziwą, wielką nadzieją człowieka, która przetrwa wszelkie zawody, może być tylko Bóg – Bóg, który nas umiłował i wciąż nas miłuje «aż do końca», do ostatecznego «wykonało się!»” – czytamy w encyklice „Spe salvi” Benedykta XVI.

To jest właśnie ów punkt zaczepienia, nadzieja, która – jak mówi św. Paweł – „zawieść nie może” (Rz 5, 5). Złożenie wszelkich oczekiwań w sprawach i rzeczach przemijających nie daje gwarancji trwałości. Dlatego zgodnie z wezwaniem Apostoła Narodów trzymajmy się zaopieczowanej nam nadziei jako „bezpiecznej i silnej kotwicy duszy, która przenika poza zasłonę” (Hbr 6, 19). Św. Paweł stwierdził wręcz, że pokładanie nadziei tylko w ziemskim życiu czyni nas godnymi pożałowania bardziej niż wszyscy ludzie (por. 1 Kor 15, 19).

Wzorem jest dla nas Matka Boża. Papież Franciszek w ubiegłym roku dodał trzy wezwania maryjne do Litanii loretańskiej. Wśród nich – „Nadziejo nasza”. W ten sposób już od dawien dawna wzywa się Matkę Bożą w antyfonie „Witaj, Królowo” (Salve Regina). Właśnie Ona wytrzymała pod krzyżem i nawet po śmierci Syna zachowała nadzieję. Ona oczekiwała z ufnością narodzenia Syna, zapowiadanego Mesjasza.

RZUCAM KOTWICĘ

Trzydzieści lat w więzieniu, dziewięć w izolacji. W takiej sytuacji – pustki, samotności, patrząc latami na kraty i mury – można wpaść w rozpacz. Skąd wietnamski duchowny François Xavier Nguyễn Văn Thuận czerpał siłę do przetrwania tylu lat w komunistycznym więzieniu?

„Tam, w sytuacji wydawałoby się totalnej desperacji, słuchanie Boga, możliwość mówienia do Niego dawały mu rosnącą siłę nadziei, która po uwolnieniu pozwoliła mu stać się dla ludzi całego świata świadkiem nadziei – tej wielkiej nadziei, która nie gaśnie nawet podczas

nocy samotności” – w ten sposób opisuje sługę Bożego Văn Thuana Benedykt XVI (Spe salvi).

Uwolniony z więzienia wietnamski duchowny został zaproszony do wygłoszenia rekolekcji dla Jana Pawła II i kurii rzymskiej w 2000 r. „Stając w zachwycie przed Jezusem, który jest moim Bogiem i wszystkim, Deus meus et omnia, chciałbym być, wraz z Nim, źródłem nadziei w ogrodzie świata, jak pisze poeta francuski Charles Peguy: Pytamy: jak to możliwe, że ta fontanna Nadziei wiecznie tryska wodą, wiecznie nową, świeżą, żywą...” – mówił. Arcybiskup wzywał do złożenia całej nadziei w Chrystusie i do porzucenia tych fałszywych. Taka głęboka ufność potrzebna jest szczególnie w sytuacji cierpienia, choroby, samotności, w sytuacjach – zdawałoby się – bez wyjścia.

Inny wietnamski męczennik z XIX w. Paweł Lê Bảo Tịnh, będąc w więzieniu, poddawany torturom i spotwarzany, pisał: „Pośrodku tych katuszy, od których zazwyczaj gną się i załamują inni, dzięki łasce Bożej jestem pełen radości i pogody, bo nie jestem sam, ale jest ze mną Chrystus [...]. Podczas gdy szaleje nawałnica, rzucam kotwicę u tronu Boga: żywą nadzieję, którą noszę w sercu”.

Może współczesne społeczeństwo nie akceptują cierpienia właśnie dlatego, że nie mają gdzie „zaczepić kotwicy”? Bez perspektywy wielkiej nadziei cierpienie chorych czy starszych wydaje się pozbawione sensu. A przecież wiele osób właśnie w takiej sytuacji, gdy już zawiodą ludzkie środki – odnajduje siłę właśnie w Bogu.

„Jezu, ufam Tobie” – to przesłanie całkowitego zawierzenia, ufności złożonej w Bogu. Wyszło z Polski, powierzone s. Faustynie Kowalskiej, a rozprzestrzeniło się na cały świat.

JAKOŚ TO BĘDZIE

„Wchodząc, porzućcie wszelkie swe nadzieje” – to napis na bramie piekła w „Boskiej komedii” Dantego. Całkowity brak nadziei to rozpacz. To piekło, bo stamtąd nie ma wyjścia, w przeciwieństwie do czyśćca, będącego przedsięwzięciem nieba. Ale w życiu nigdy nie istnieje taka sytuacja, w której nie tliłaby się isierka nadziei.

Złożenie ufności w Bogu nie oznacza bynajmniej bierności. Człowiek pełen nadziei angażuje się, by zmieniać – choćby swoje najbliższe otoczenie – na lepsze,

nie oczekując jednak natychmiastowego sukcesu. Jak pisze papież Franciszek: „Ktoś jest przekonany, że jego życie przyniesie owoc, ale nie zamierza wiedzieć jak ani gdzie, ani kiedy. Ma pewność, że nie zetraci się żaden z jego uczynków spełnionych z miłości, nie zetraci się żadna ze szczerych trosk o innych, nie zetraci się żaden akt miłości względem Boga, nie zetraci się żadne ofiarne zmęczenie, nie

zatraci się żadna bolesna cierpliwość. To wszystko krąży po świecie jako życiowa siła” (Ewangelii gaudium, 279).

Nie można jednak mylić nadziei z powierzchownym optymizmem, patrzeniem przez różowe okulary, postawą typu „jakoś to będzie” czy zamknięciem oczu na rzeczywistość. Jest czymś

dużo, dużo więcej niż optymizm wynikający z cieszenia się dobrym zdrowiem i powodzeniem, których tak chętnie sobie życzymy na święta („bo zdrowie jest najważniejsze”). Nie zależy od okoliczności życia.

Św. Piotr mówił, byśmy byli zawsze gotowi do obrony wobec każdego, kto domaga się od nas uzasadnienia tej nadziei, która w nas jest (1 P 3, 15). To oznacza, że nadzieja powinna być rozumna; byśmy mogli znaleźć argumenty, na których ją opieramy, nie powinna być iluzją czy mrzonką. A pokładanie nadziei w Bogu jest zdecydowanie bardziej rozsądne niż opieranie jej na sprawach przemijających.

PRZYJDŹ!

Każde nowe życie, nowo narodzone dziecko jest źródłem nadziei, którą niejako przynosi ze sobą na świat. Nieprzypadkowo mówi się o kobiecie w ciąży, że jest „przy nadziei”.

Maryja w stanie błogosławionym i Józef powoli zbliżają się już do kresu drogi, idąc poprzez góryste tereny Judei, z dobytciem zamocowanym na osiołku. Oni oczekują narodzin wyjątkowego Dziecka, Syna Bożego, tego, którego zapowiadali prorocy. Nie do końca rozumieją Boże plany, a ich wiara zostaje poddana próbie, gdy na końcu nie znajdują miejsca w gospodzie i Dziecię rodzi się w betlejemskiej grocie.

My również, z zapalonymi lampionami, wraz z Maryją i Józefem wołamy: Przyjdź, Panie Jezu! Adwentowe antyfony od 17 grudnia wyrażają to ufnie oczekiwanie: Przyjdź nas wyzwolić! Przyjdź, zbaw człowieka!

W SKRÓCIE

■ **Z Betlejem na Jasną Górę.** – Niech to, co w naszej ojczyźnie słabe i ciemne, się podniesie, niech to światło, które dzisiaj przyniesli harcerze, rozświetli wszystkie ciemne, smutne, szare miejsca naszej polskiej rzeczywistości – mówił bp Andrzej Przybylski na Jasnej Górze. Betlejemskie Światło Pokoju po raz 31. dotarło do częstochowskiego sanktuarium – jednego z pierwszych miejsc w Polsce, do których przybywa. Zgodnie z tradycją od ognia z groty narodzin Chrystusa zapalone zostały wieczne lampki w kaplicy Matki Bożej. Tegoroczna harcerska akcja przebiega pod hasłem „Światło nadziei”.

fot. PAP/Art Service

■ **40 lat PAT.** W kościele św. Marka Ewangelisty w Krakowie sprawowana była Msza święta z okazji 625-lecia wydziału teologicznego i 40-lecia Papieskiej Akademii Teologicznej (obecnie UPJPII).

■ **Druga po Rzymie.** Bp Marek Solarczyk zawierzył Radom i diecezję Matce Bożej. Uroczystość odbyła się wieczorem 8 grudnia przy figurze Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Maryi Panny, która jest uznawana za drugą na świecie wystawioną po ogłoszeniu dogmatu o niepokalanym poczęciu. Pierwsza znajduje się na placu Hiszpańskim w Rzymie. Władze samorządowe reprezentowała Kinga Bogusz, przewodnicząca Rady Miejskiej w Radomiu.

■ **Popił i pobił.** Łęczyńska policja zatrzymała osiemnastolatka, który w środę wieczorem spożywał alkohol na terenie parafii św. Barbary w Łęcznej, poturbował miejscowego proboszcza oraz próbował zniszczyć parafialne drzwi. Młody mężczyzna już tydzień temu został aresztowany, ponieważ m.in. wybił szyby w oknach innej miejscowej świątyni.

■ **Protest na granicy.** Cudzoziemcy zgromadzeni w magazynach na Białorusi podjęli protest. Nie chcą wracać do swoich krajów, lecz czekać na możliwość przedarcia się do UE – poinformował na Twitterze rzecznik prasowy ministra koordynatora służb specjalnych Stanisław Żaryn.

ODSZEDŁ ARCYBISKUP

W 86. roku życia, 63. roku kapłaństwa i 37. roku biskupstwa podczas sprawowanej przy jego łóżku Mszy świętej zmarł abp Stanisław Nowak, arcybiskup senior archidiecezji częstochowskiej.

Urodził się w 1935 r. w Jeziorzanach. Wstąpił do Wyższego Seminarium Duchownego Archidiecezji Krakowskiej, studiował na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu Jagiellońskiego. Święcenia kapłańskie otrzymał w 1958 r. z rąk abp. Eugeniusza Bazia. Jako motto swojej służby obrał słowa św. Pawła Apostoła „Miłość Chrystusa przyciska nas”. Posługę duszpasterską rozpoczął w Choczni koło Wadowic. Był ojcem duchownym, a potem rektorem w Krakowskim Seminarium Duchownym, doktoryzował się

fot. episkopat.pl

w Instytucie Katolickim w Paryżu, kierował katedrą teologii życia wewnętrznego Papieskiego Wydziału Teologicznego w Krakowie. Biskupem częstochowskim został w 1984 r. Jako motto swojej posługi biskupiej obrał słowa „Iuxta crucem Tecum stare” (Chcę pod krzyżem stać przy Tobie). W ramach prac Episkopatu Polski był w latach 1989–1996 przewodniczącym Komisji Maryjnej. W 2004 r. papież Jan Paweł II ustanowił go drugim wiceprzewodniczącym Papieskiej Akademii Niepokalanej.

ZMARŁ PAPIESKI LEKARZ

W wieku 92 lat 2 grudnia zmarł prof. Gabriel Turowski – lekarz, publicysta katolicki, przyjaciel Jana Pawła II i zwawca jego pontyfikatu. Był absolwentem chemii i biologii na Uniwersytecie Jagiellońskim, światowej sławy profesorem immunologii klinicznej, doktorem bakteriologii i mikrobiologii. Uczestniczył w pracach nad licznymi patentami z zakresu biotechnologii.

Od 1949 r. był blisko zaprzyjaźniony z ks. Karolem Wojtyłą, należał do tzw. Środowiska – kręgu bliskich znajomych „Wujka”. Po zamachu 13 maja 1981 r. uczestniczył w pracach czternastoosobowego zespołu w poliklinice Gemelli. Był członkiem międzynarodowego sześciuosobowego konsylium specjalistów z całego świata zwołanego przez Sekretariat Stanu Stolicy Apostolskiej do oceny przebiegu leczenia Jana Pawła II po zamachu na jego życie.

fot. PAP/Paweł Kuła za TVPinfo

Za dzieło jego życia należy uznać monumentalną kronikę „Jan Paweł II. Dzień po dniu. Ilustrowane Kalendarium Wielkiego Pontyfikatu 1978–2005”. Był inicjatorem cyklu sesji naukowych „Promieniowanie świętości bł. Jana Pawła II” (2008–2010) oraz towarzyszących mu wydawnictw i wystaw. Był także współautorem albumu „Biskup Karol Wojtyła” z 2008 r. W 2003 r. założył Fundację „Szlaki Papieskie Jana Pawła II” i został jej pierwszym przewodniczącym. Uroczystości pogrzebowe zaplanowano na 17 grudnia o godz. 12 na cmentarzu na Salwatorskim.

ORZEŁ I KRZYŻ

fot. ks. Paweł Kłys

W łódzkiej archikatedrze modlono się w intencji władz i mieszkańców włoskiej wyspy Lampedusa, która przyjmuje uchodźców przybywających w poszukiwaniu lepszego życia. Liturgii przewodniczył i Słowo Boże wygłosił abp Wojciech Polak. Po zakończeniu Eucharystii ogłoszono, że Nagroda Orła Jana Karskiego przyznana zostanie Salvatore Martello – burmistrzowi Lampedusy, który z przyczyn zdrowotnych nie mógł uczestniczyć w uroczystości.

W imieniu burmistrza Lampedusy nagrodę odebrał jego doradca Carlo De Marco. Przekazał on do katedry łódzkiej drewniany krzyż wykonany z łodzi, którymi na włoską wyspę przybywali i przybywają uchodźcy. Pierwszy taki otrzymał Ojciec Święty Franciszek podczas swojego pobytu na Lampedusie, drugi zawiąsne w łódzkiej katedrze. /ks. Paweł Kłys

fot. PAP/Marcin Obara

KOCIOŁ DLA ŻOŁNIERZY

Przy meczu w Bohonikach przewodniczący Zarządu Muzułmańskiej Gminy Wyznaniowej Bohoniki Maciej Szczęsnowicz razem

z innymi mieszkańcami przygotowują posiłki dla żołnierzy stacjonujących przy polsko-białoruskiej granicy.

ZAANGAŻOWANA MASZYNA

Do zbiorów Europejskiego Centrum Solidarności trafiła maszyna do pisania IBM przekazana przez państwa Głiszewskich. Używana była w czasie stanu wojennego przez działaczy podziemnej Solidarności.

fot. PAP/Adam Wierżawa

SZOPKI W WARSZAWIE

W pałacu Pod Blachą przy Zamku Królewskim w Warszawie można zobaczyć 50 kunsztownie wykonanych szopek krakowskich, spośród których niemal wszystkie zdobyły nagrody i wyróżnienia. Wśród nich są szopki na herbacianej łyżeczce czy w krakowskim obwarzanku. Wystawa potrwa do 2 lutego. Szczegóły na www.zamek-krolewski.pl.

fot. PAP/Wojciech Olkuszniak

*Życie Twoich wiernych, o Panie, zmienia się,
ale się nie kończy*

Naszej Drogiej Koleżance

red. IRENIE ŚWIERDZEWSKIEJ

najserdeczniejsze wyrazy współczucia
z powodu śmierci Mamy

Ś. + P.

WANDY ŚWIERDZEWSKIEJ

składają zespół redakcyjny i współpracownicy
tygodnika „Idziemy”

■ **Znów odroczone.** W Sądzie Okręgowym w Płocku 8 grudnia ponownie nie odbyła się rozprawa apelacyjna dotycząca wyroku uniewinniającego trzy kobiety w sprawie o obrazę uczuć religijnych, z powodu rozlepiania przez nie wizerunku Matki Bożej z Dzieciątkiem w aureolach tęczy. Wyrok zapadł 2 marca, apelację od niego złożyły trzy osoby. Kolejna rozprawa ma się odbyć 12 stycznia 2022 r.

■ **Studnia z Poznania.** W Ankihilabo na Madagaskarze powstała studnia ofiarowana przez wiernych archidiecezji poznańskiej. – Wioska, w której znajduje się około stu domów, po raz pierwszy w historii wyposażona została w studnię – powiedział KAI ks. Dawid Stelmach z Papieskich Dzieł Misyjnych.

■ **Migracja pod kontrolą.** Szlak migracyjny, który od kilku miesięcy widoczny jest na granicy białorusko-polskiej, został sztucznie wytworzony przez Mińsk i jest przez białoruskie władze kontrolowany. Potwierdzają to ujawnione ostatnio dokumenty – oficjalne zaproszenia na Białoruś, zgoda na pobyt w tym kraju, potwierdzenie rezerwacji w państwowym hotelu w Mińsku. Dokumenty wskazują więc, że cudzoziemcy przyjeżdżają na Białoruś na zaproszenie i za oficjalną zgodą tamtejszego MSZ jako turyści, przebywają tam całkowicie legalnie, a następnie są przywożeni w pobliże granicy z Polską, którą – przy pomocy białoruskich pograniczników – próbują nielegalnie przekroczyć.

■ **Kobiety zamiast Dmowskiego?**

Przeciwko zmianie nazwy ronda Dmowskiego na rondo Praw Kobiety występuje nie tylko prezes Instytutu Pamięci Narodowej Karol Nawrocki, ale i premier Mateusz Morawiecki, który poprosił radnych i prezydenta Warszawy „o opamiętanie”.

■ **Zmarł Antoni**

Gucwiński. Wie-
loletni dyrektor
wrocławskiego
zoo, znany głównie
z prowadzonego
z żoną programu
„Z kamerą wśród
zwierząt” emitowa-
nego w TVP, miał
89 lat. Studiował
weterynarię na Aka-
demii Rolniczej we

Wrocławiu, doktoryzował się z tematyki anestezjologii weterynaryjnej. W 1966 r. został dyrektorem Ogrodu Zoologicznego we Wrocławiu i pełnił tę funkcję do końca 2006 r.

fot. PAP/Adam Hawalej

Jacek Karnowski

Punkt zwrotny

Mijają miesiące, a Polska wciąż nie dostała pieniędzy z Krajowego Planu Odbudowy (KPO). Jest też bardzo wątpliwe, czy zostanie w najbliższej przyszłości. Bruksela żąda w istocie pełnej kapitulacji. Z drugiej strony ład światowy znajduje się w momencie krytycznym. Wiele wskazuje na to, że zbliżamy się do zasadniczych rozstrzygnięć, które albo przesądzą o naszym losie na długie lata, albo rozpoczną epokę długiej niestabilności.

Bruksela domaga się od Warszawy spełnienia trzech warunków związanych z reformą wymiaru sprawiedliwości. Po pierwsze, zlikwidowana ma być Izba Dyscyplinarna Sądu Najwyższego. Po drugie, zmiany mają objąć także Krajową Radę Sądownictwa. I po trzecie, do pracy mają wrócić wszyscy zawieszeni sędziowie, także ci, których problemy w żaden sposób nie wiążą się z polityką. Teoretycznie, jeśli założymy, że sprawa jest gardłowa, są to postulaty możliwe do przyjęcia. Izbę Dyscyplinarną mogłoby zastąpić jakieś nowe ciało, a KRS można przemodelować, zachowując sens całej reformy. Problem w tym, że to wciąż niczego nam nie gwarantuje. Istnieje bardzo duża obawa, że Komisja Europejska natychmiast wysunie kolejne żądania.

Do tego dochodzi spór w rządzie. Premier Mateusz Morawiecki chciałby jeszcze raz zaryzykować i ustąpić. Minister Zbigniew Ziobro uważa, że i tak poszliśmy za daleko. Ten drugi zgodził się na wprowadzenie zmian w ramach szerokiej reformy są-

downictwa, której istotą byłoby radykalne zmniejszenie Sądu Najwyższego i spłaszczenie struktury sądów. Nie ma jednak pewności, czy prezydent Andrzej Duda podpisałby ustawy, czy też znów sięgnąłby po weto. W rezultacie nie zrobiono nic. Dziś źródła

w Brukseli twierdzą nawet, że jest za późno na porozumienie i że mamy wojnę. Czyli pieniądze nie będzie.

Unia ma potężne karty: Trybunał Sprawiedliwości już zapowiedział zatwierdzenie tzw. mechanizmu praworządności, co będzie oznaczało możliwość dowolnego wstrzymywania nie tylko KPO, ale i funduszy właściwych. Będziemy szantażowani w biały dzień, bez żadnego wstydu. Formalnie Komisja Europejska zobowiązała się, że nie będzie używała

tego narzędzia do kwestii politycznych, a jedynie korupcyjnych, ale nie takie zobowiązania trafiały już do kosza. W walce z rządem ideologicznie niepoprawnym dozwolone jest wszystko.

Wreszcie energia. Koszt emisji tony dwutlenku węgla dobija do 100 euro, choć na początku roku było to 30 euro. Dla Polski, która 70 proc. energii czerpie z węgla, są to zabójcze stawki. A będzie jeszcze gorzej: unijny program „Fit for 55” zakłada redukcję emisji dwutlenku węgla o 55 proc. do 2030 r. i osiągnięcie neutralności klimatycznej w 2050 r. na poziomie Unii Europejskiej. Cele w istocie szalone, oznaczające, że np. rolnictwo będzie musiało zrezygnować z nawozów sztucznych. Koszty społeczne będą ogromne. Przed Polską pojawia się pytanie, czy nie należy wyrzucić stolika, choćby poprzez wypowiedzenie szeregu umów i zobowiązań. Rzecz jasna, będzie

to oznaczało dalszą eskalację w relacjach z Brukselą i Berlinem. Trzeba jednak pamiętać, że polityka ustępstw i dobrej woli też niczego nam nie dała. Owszem, trzeba trzymać nerwy na wodzy, nie można popełnić błędów, ale zbliżamy się do momentu, gdy możliwe zaczyna być to, co wcześniej było niewyobrażalne.

Są też dobre wieści. Oto francuski dziennikarz Jean Quatremer opisał na łamach dziennika „Liberation” aferę lobbystyczną na styku Trybunału Sprawiedliwości i Komisji Europejskiej. Oto w instytucjach unijnych mamy „państwo w państwie”, zbudowane przez niemieckich chadeków. Mamy nie tylko lobbiny, ale i handel wpływami. W sumie potwierdzenie tego, co podejrzewaliśmy od dawna. Kurtyna na chwilę opadła. Najważniejsze pytanie brzmi: czy ta publikacja to przypadek, czy też ważny sygnał ze

strony Francji?

Czy Paryż też ma dość niemieckiej dominacji i chce coś zmienić w Europie?

W tle mamy potężne napięcia międzynarodowe, i to na trzech polach: Rosja gromadzi wojska przy granicy z Ukrainą, Chiny wzmagają presję na Tajwan, Iran rozwija program nuklearny. Jest prawdopodobne, że wszystkie trzy państwa koordynują swoje działania. „Nigdy w ciągu całego mojego życia nie widziałem bardziej niepokojącego krajobrazu strategicznego niż obecnie” – ocenia na łamach brytyjskiego dziennika „The Daily Telegraph” doświadczony analityk Ambrose Evans-Pritchard, dodając: to „najbardziej niebezpieczny” punkt zwrotny od czasów kryzysu kubańskiego w 1962 r., a może i od Monachium. Lada moment Zachód może znaleźć się w spirali śmierci. W dużej mierze na własne życzenie, ale cóż to za pociecha?

Autor jest redaktorem naczelnym tygodnika „Sieci”

fot. Wikipedia

Powrót do klasztoru

Petycję do rządu RP w sprawie zwrotu części klasztoru na Świętym Krzyżu opublikowali Misjonarze Oblaci Maryi Niepokalanej, którzy od lat starają się o przywrócenie jego pierwotnego, sakralnego charakteru. Chodzi o zabudowania klasztorne, które uległy kasacji w czasach zaboru rosyjskiego. Zakon wyraża także „sprzeciw wobec nieuczciwej narracji tzw. środowisk ekologicznych, które insynuują, jakoby oblaci chcieli przejęcia obszaru zielonego, stanowiącego obiekt ścisłej ochrony Świętokrzyskiego Parku Narodowego”. Klasztor na Świętym Krzyżu stara się o reintegrację zabudowań klasztornych w ścisłej współpracy ze Świętokrzyskim Parkiem Narodowym.

Zakonnicy zaznaczają, że od 1950 r. znaczna część pomieszczeń klasztornych jest w posiadaniu Skarbu Państwa, w zarządzie Świętokrzyskiego Parku Narodowego. Natomiast tysiącletnie sanktuarium Relikwii Drzewa Krzyża Świętego nie posiada obecnie żadnej sali konferencyjnej, większego refektarza i możliwości noclegowych.

Petycja znajduje się na www.swietokrzysz.pl.

Kancelarz w Polsce

Nowy kanclerz Niemiec Olaf Scholz podczas wizyty w Warszawie złożył wieniec przed Grobem Nieznanego Żołnierza. Wcześniej rozmawiał z premierem Mateuszem Morawieckim, m. in. o praworządności i sporze Unii Europejskiej z Polską, sytuacji rosyjsko-ukraińskiej, Nord Stream 2, energetyce w UE, walce z pandemią COVID-19.

fot. PAP/EPA/Fabio Frustaci

Urodziny Franciszka

Papież Franciszek 17 grudnia kończy 85 lat. Jego dziadkowie oraz ojciec byli włoskimi emigrantami, matka Regina Sivo-ri urodziła się już w Argentynie.

Jorge Mario Bergoglio urodził się w stolicy Argentyny Buenos Aires. Miał czworo rodzeństwa. Po ukończeniu technikum chemicznego wstąpił do diecezjalnego seminarium duchownego, które wkrótce zamienił na Towarzystwo Jezusowe. Jako jezuita przyjął święcenia kapłańskie. Przez wiele lat był prowincjałem jezuitów w Argentynie.

Z woli Jana Pawła II od 1992 r. był biskupem pomocniczym Buenos Aires, od 1998 r. – arcybiskupem metropolitą, a od 2001 r. – kardynałem.

Po złożeniu urzędu przez Benedykta XVI, 13 marca 2013 r., w drugim dniu konklawe, został wybrany na papieża, pierwszego wywodzącego się z zakonu jezuitów. Wydał trzy encykliki i pięć adhortacji apostolskich. Podczas ośmiu lat pontyfikatu odbył 35 podróży apostolskich.

Ad multos annos, Ojciec Święty!/**ws**

Koadiutor na Śląsku

Dotychczasowy biskup pomocniczy diecezji ełckiej bp Adrian Galbas SAC został arcybiskupem koadiutorem w archidiecezji katowickiej. Oznacza to, że z chwilą zakończenia posługi przez obecnego metropolitę, abp. Wiktora Skworca, zostanie jego następcą.

Adrian Józef Galbas SAC urodził się w 1968 r. w Bytomiu. W 1987 r. wstąpił do Stowarzyszenia Apostolstwa Katolickiego (Księży Pallotyni). W latach 1987–1993 studiował w Wyższym Seminarium Duchownym w Ołtarzewie. Święcenia presbiteratu przyjął w 1994 r. w Ołtarzewie.

W latach 1998–2002 pełnił funkcję prefekta alumnów w Wyższym Seminarium Duchownym Stowarzyszenia Apostolstwa Katolickiego w Ołtarzewie.

W 2012 r. obronił doktorat z teologii duchowości na UKSW

fot. Wikipedia

w Warszawie. W 2019 r. Ojciec Święty Franciszek mianował go nowym biskupem pomocniczym w diecezji ełckiej. Sakrę biskupią przyjął w 2020 r. w katedrze ełckiej.

REKLAMA

Drodzy Mieszkańcy Mazowsza!

Niech Święta Bożego Narodzenia
będą dla wszystkich
czasem wytechnienia i radości.
Na nadchodzący 2022 rok
życzymy Państwu
wzajemnej życzliwości,
szacunku i poczucia wspólnoty.
Niech to będzie rok ważny i dobry
dla Mazowsza
oraz jego Mieszkańców.

Adam Struzik
Marszałek Województwa Mazowieckiego

Ludwik Rakowski
Przewodniczący Sejmiku Województwa Mazowieckiego

Radni i Zarząd
Województwa Mazowieckiego

Mazowsze.
serce Polski

Zakamarki piekielnej kuchni zamienili na farmę, która przypomina przedsionek nieba. Co powrót do Boga zmienił w życiu Agnieszki i Wojciecha Modesta Amaro?

Agnieszka M. Domańska

Agnieszka, która kilka minut wcześniej wcieliła się w dzwonnika.

Gdy siadamy przy stole, unosi się zapach parzonej herbaty. Z portretu nad kominkiem spogląda na nas św. Charbel. Rozmawiamy o marzeniach. – Kiedyś chciałam podbijać świat, realizować się zawodowo, ale przede wszystkim marzyłam o domu, miłości i poczuciu bezpieczeństwa, pokoju. Przez moje wybory i błędy tego pokoju wiecznie mi brakowało, pomimo sukcesów – przyznaje Agnieszka Amaro.

– A moim największym marzeniem była ucieczka, bo – jak wtedy myślałam – tylko ona dawała szansę, by czegoś w życiu spróbować, doświadczyć. Postawiłam siebie w centrum, w przekonaniu, że sam mogę zdobywać świat. Dzięki Bogu zdałam sobie sprawę, że wszystko, co się dzieje, jest Jego zasługą. Dzisiaj nie chcę

go początku prowadzi nas Boże miłosierdzie, a nasze nawrócenie nastąpiło właśnie w Roku Miłosierdzia. Naszym „tak”, które odmieniło rzeczywistość, był powrót do sakramentów. Wtedy zaczęliśmy rozumieć coraz więcej – wyjaśniają małżonkowie.

Jednak pierwsze kroki nie były łatwe. – Pamiętam, że niedługo po nawróceniu wyszłam na ulicę i krzyknęłam w niebo: „Panie Boże, już wiem, że jesteś, ale czego Ty ode mnie chcesz?”. Wśród radości była nuta niepokoju, że kolejny krok należy do mnie, ale w którą stronę mam iść? Kilka dni później Pan Bóg pokazał mi, że chodzi o spowiedź, choć wydawało mi się, że nie mam szansy na rozgrzeszenie. Czułam lęk – opowiada pani Agnieszka. – Trwała bardzo długo, a po niej... jakby urosły mi jeszcze większe skrzydła. Zadzwoiłam do męża ze sło-

Z piekielnej kuchni do nieba

W życiu osiągnęli wiele – karierę, popularność, pieniądze, a jednak wciąż odczuwali, że czegoś im brakuje. Wojciech Amaro szlifował talent kulinarny u boku najlepszych szefów kuchni. W 2011 r. otworzył restaurację Atelier Amaro, która jako jedyna w Polsce uzyskała gwiazdkę Michelin. Na ekranie mogliśmy zobaczyć go w roli jurora programu Top Chef i gospodarza Hell's Kitchen. Piekielnej Kuchni. Obecnie angażuje się w projekt, który łączy gotowanie z hodowlą staropolskich odmian roślin, ale ma też na celu pomoc innym. Jego żona, Agnieszka, z wykształcenia architekt wnętrz, wcześniej zajmowała się m.in. marketingiem i PR-em, a z czasem przyjęła rolę menedżerki męża.

Dzisiaj małżonkowie zgodnie twierdzą, że od momentu powrotu do Pana Boga poczucie ciągłego braku zastąpił pokój, choć wiele spraw – patrząc po ludzku – wywróciło się do góry nogami.

MOJE JEDYNE MARZENIE

Wybija południe, gdy docieram do domu Agnieszki i Wojciecha Amaro. Wita mnie dźwięk bijącego na Anioł Pański dzwonu, który, jak się okazuje, na stałe wpisał się w ich codzienność. Dochodzi z niewielkiej kaplicy Bożego Miłosierdzia, otoczonej sadem owocowym. – To tam mieszka pierwszy Gospodarz tego miejsca – uśmiecha się pani

nigdzie uciekać. Wręcz odwrotnie: chcę zostać, bo to, co otrzymałam w postaci małżeństwa, domu, rodziny i pracy buduje moje bezpieczeństwo. Kiedy Pana Boga postawimy jako numer jeden, to sprawy zawodowe i wszystkie inne właściwie w odpowiednim czasie układają się same – dodaje pan Wojciech.

W DWUMETROWYM SZALIKU

Czasem trzeba wielokrotnie usłyszeć pewne słowa, by dotarły nie tylko do uszu, ale też do serca. Tak było również w przypadku Agnieszki i Wojciecha. Na Mszę świętą, którą wspominają do dziś, trafili dość przypadkowo. Restaurator z uśmiechem wspomina, jak szczerle okrył się szalikiem, żeby nikt nie rozpoznał go w kościele. – Ale Pan Bóg zadziałał szybko. Jeszcze na tej samej Mszy świętej przez kapłana zapytał: „Dlaczego się chowasz?”. Od razu wiedziałem, że te słowa są do mnie. W tej samej chwili, stojąc w tłumie, odwinąłem dwumetrowy szal i uśmiechnąłem się jak nigdy, a wtedy uśmiech rzadko gościł na mojej twarzy – wspomina, a pani Agnieszka dodaje, że dzisiaj jej mężowi zdarza się czytać Słowo Boże czy służyć do Mszy świętej.

Oboje z przekonaniem stwierdzają, że ich powrót do wiary to tylko i wyłącznie dowód na Boże miłosierdzie. – To Bóg wyciągnął po nas rękę i od same-

wami: Pan Jezus na ciebie czeka. Następnego dnia też poszedł do spowiedzi.

Pan Wojciech z nieskrywanym uśmiechem dodaje, że przygotowując się do sakramentu, odkrył, jak pomocne w rachunku sumienia mogą być pytania: – Czy rozwijasz wiarę, czytasz Pismo Święte, modlisz się za swojego proboszcza? – wymienia. – To był dla mnie szok. Pomyślałem, że proboszcz jest prawie święty, bo codziennie odprawia Mszę świętą, więc skąd pomysł, by się za niego modlić? A przecież kto, jak nie my, ma to robić? Zdałem sobie sprawę, że zostałem z wiedzą religijną na poziomie ósmej klasy, i zawirowało mi w głowie pytanie, czy jakkolwiek ją rozwijałem. Odpowiedź była jasna – przyznaje Wojciech Amaro.

OPERACJA: ŚWIADECTWO

Małżonkowie przyznają, że powrót do wiary spowodował różne reakcje wśród znajomych. – Niektórzy nie żyją Panem Bogiem. Może trochę nam się dziwią, ale nasz sposób życia na tyle ich niepokoi i intryguje, że zaczynają stawiać pytania. Byli też ludzie, z których strony spotkaliśmy się z niezrozumieniem i brakiem tolerancji. W pewnym momencie skończyły nam się wspólne tematy do rozmów, ale zawsze mamy ich w naszej pamięci i w modlitwie – zauważa pani Agnieszka.

Jednak nie brakuje sytuacji i okoliczności, które umacniają w wierze. Jedną

Kiedy Pana Boga postawimy jako numer jeden, to sprawy zawodowe i wszystkie inne w odpowiednim czasie układają się same – mówi znany kucharz.

fot. Agnieszka Domańska

z nich był wyjazd do Medjugorie, który państwo Agnieszka i Wojciech Amaro zorganizowali dla swoich pracowników. – Mieliśmy ogromną potrzebę, by im pokazać Boga, którego my spotkaliśmy w życiu – wyjaśnia pan Wojciech. Razem z żoną żartują, że jechały wówczas dwa wesołe autobusy, a w jednym z nich kółko różańcowe. Uczestnicy mieli różne podejście, dla niektórych była to po prostu wycieczka integracyjna. Tymczasem pod koniec wyjazdu okazało się, że niemal wszyscy przystąpili do sakramentu pokuty i pojednania.

Pan Wojciech wspomina też, jakie zaskoczenie przeżył ostatniej nocy, gdy okazało się, że większość grupy nie mogła spać, więc postanowiła pójść pomo-

dzić się przy figurze Matki Bożej, bo z samego rana mieli ruszyć w drogę powrotną do Polski. – Jest druga w nocy. Przekradając się w kapturze do Matki Bożej, widzę grupkę, która mnie mija. Zdaje się, że to znajome twarze, i okazuje się, że to ktoś z naszej grupy. Po dziesięciu minutach spotykam kolejne osoby. Wtedy też odbyłem ważną rozmowę z jednym z chłopaków, dość mocno uwikłanym w problemy. Nasze drogi się rozeszły, ale po dwóch latach się odezwał, mówiąc, że zrozumiał tamten wyjazd i rozmowę. Takie sytuacje dodają skrzydeł, ale to też znak, że i ja potrzebuję umocnienia – nie jestem na etapie odcinania kuponów, nie jestem kimś wyżej, bo jeszcze nie wiem, jak

Pan Bóg oceni moje życie – stwierdza restaurator.

JAK OJCIEC Z SYNEM

W trakcie rozmowy pan Wojciech czujnym okiem obserwuje bawiącego się tuż obok dwuletniego Gabrysia. Dostrzegam, że szefowi Amaro, którego widzowie znali z surowości i ciętych ripost, nie brakuje ojcowskiej troski i czułości.

– Więź między Gabrielem a mężem jest wyjątkowa. Gdy Wojtek wychodzi z domu, czasem zwraca mi uwagę, żebym uważała na Gabrysia. Wtedy odpowiadam, że przecież jestem jego mamą, a on mi na to: „Nie, nie. To mój synek” – śmieje się pani Agnieszka, po chwili namysłu kontynuując wspomnienia. – Co roku losujemy patrona, a gdy zaszłam w ciążę z Gabrysiem, wylosowałam Jezusa Eucharystycznego. Postanowiłam, że będę codziennie na Mszy świętej, i do ostatniego dnia ciąży udało mi się codziennie przyjmować Eucharystię. Miałam w sercu jedną intencję: żeby to macierzyństwo było zupełnie inne dla mnie, a ojcostwo – zupełnie wyjątkowe dla mojego męża. Ufam, że relacja, która się zrodziła między nimi, to wynik tej modlitwy – wyjaśnia.

Natomiast pan Wojciech zwraca uwagę, że narodziny najmłodszego syna sprowokowały go do zmian. – Moje poprzednie życie zawodowe było rozdmuchane, wiązało się z ciągłą nieobecnością. Nie mogłem cofnąć czasu, ale miałem przed sobą nowy dar życia i możliwość, by lepiej wykorzystać czas, który jest przede mną – mówi z zamyśleniem.

Państwo Amaro, rodzice dorosłych już Karoliny i Zuzanny oraz nieco młodszych Nicholas i Gabriela, podkreślają, że wiara zmieniła ich podejście do rodzicielstwa – rozmów z dziećmi czy przekazywania wartości. Zauważają też, że przemiana dotknęła całą ich rodzinę. Mogli obserwować, jak ich dorosłe córki zbliżyły się do Pana Boga, co było widać w konkretnych życiowych wyborach. – Myślę, że najważniejsze, co otrzymaliśmy od naszych rodziców, to wartości i sakramenty. To, że zostaliśmy ochrzczeni w wierze katolickiej, którą dzisiaj możemy odkopywać, ale podobnie my możemy przekazać ją naszym dzieciom – mówi pani Agnieszka. Reszta, jak zauważa jej mąż, będzie zależeć już od samych dzieci.

Na pożegnanie razem z panią Agnieszka odwiedzamy kaplicę. Nad tabernakulum dostrzegam spokojne spojrzenie Pana Jezusa Miłosiernego, a na myśl przychodzą znane słowa: „O piękności niestworzona, kto Ciebie raz pozna, ten nic innego kochać nie może” („Dzienniczek”, 343).

Piotr Kościński

Poczucie zagrożenia rośnie z każdym dniem. Rosjanie gromadzą wojska nad granicą z Ukrainą. Pojawiają się informacje, że zaatakują – jak nie teraz, to na początku przyszłego roku.

Waszyngton zastanawia się nad ewakuacją Amerykanów z Ukrainy, jakby wojna wydawała się pewna. A my w Polsce patrzymy na to ze zgrozą, bo już wiemy, że wkrótce rosyjscy żołnierze pojawią się na Białorusi. A co się stanie w razie konfliktu na wielką skalę na Ukrainie?...

Co prawda wiemy doskonale, że rosyjska inwazja byłaby bardzo kosztowna dla Moskwy, tak militarnie (łącznie z setkami czy tysiącami ofiar), jak finansowo (bo prowadzenie wojen jest dziś bardzo drogie) oraz politycznie. Ale też Władimir Putin jest nieprzewidywalny – chce odtworzyć Związek Sowiecki w nowej postaci, zbudować rosyjskie imperium, dzięki któremu stanie się władcą potężnym na skalę światową. A to wymaga ofiar.

Bardzo oczekiwana rozmowa rosyjskiego przywódcy z prezydentem USA Joe Bidem dała niewiele – obie strony przedstawiły tylko swoje stanowiska. Choć jedno jest pewne: Rosja otrzymała od Amerykanów bardzo poważne ostrzeżenie. Czy więc wojna jest nieunikniona? Według wszelkiego prawdopodobieństwa do rosyjskiej agresji na Ukrainę jednak nie dojdzie, ale pewnością mieć nie możemy.

CZEGO CHCE ROSJA?

– Wydaje mi się, że poprzez nasilanie i tworzenie konfliktów Putin stwarza sytuację, w której aby te konflikty złagodzić, powinien być traktowany jako liczący się partner. W ten sposób stara się wytyczyć obszar zainteresowań Rosji – powiedziała w rozmowie z tygodnikiem „Idziemy” Swietłana Kononczuk, dyrektor Ukraińskiego Niezależnego Centrum Badań Politycznych w Kijowie.

Sądząc po informacjach na temat spotkania Putin – Biden, jest to dokładne okre-

ślenie zamierzeń rosyjskiego prezydenta. W oświadczeniu Kremla po tym spotkaniu stwierdzono, że NATO podejmuje „niebezpieczne próby przejęcia terytorium Ukrainy i zwiększenia swojego potencjału militarnego” na granicach Rosji. Skoro tak, „Rosja jest poważnie zainteresowana uzyskaniem wiarygodnych i potwierdzonych prawnie gwarancji, wykluczających ekspansję NATO na wschód i rozmieszczenie w krajach są-

te żądania miałyby nieobliczalne konsekwencje, także dla naszego kraju.

Oczywiście, rosyjski atak na Ukrainę nie jest nierealny. Według sztokholmskiego Międzynarodowego Instytutu Badań nad Pokojem SIPRI Moskwa wydaje ogromne pieniądze na zbrojenia. Wydatki wojskowe Rosji wzrosły w 2020 r. o 2,5 proc., osiągając 61,7 mld dol. Był to drugi z rzędu rok wzrostu, a wydatki stanowią 4,3 proc. PKB

Wojna się czai

siadujących z Rosją systemów uzbrojenia ofensywnego”.

Co to oznacza w praktyce? Po pierwsze, według Putina Sojusz Północnoatlantycki powinien oficjalnie oświadczyć, że Ukraina nigdy nie będzie mogła zostać jego członkiem. I po drugie, Polska, Litwa, Łotwa oraz Estonia miałyby stać się członkami NATO niejako drugiej kategorii, bo bez szans na pozyskanie nowego, silniejszego uzbrojenia i bez

szans na rozmieszczenie większych sił sojuszu na swoim terytorium. Innymi słowy, Putin chce, aby Zachód zgodził się na powstanie swego buforu, złożonego z Ukrainy i krajów Europy Środkowej, w tym Polski. Ewentualna zgoda USA i całego NATO na

(dla porównania, Polska wydaje na te cele około 2 proc. PKB). Kraj ten dysponuje siłami zbrojnymi liczącymi milion żołnierzy, a w razie potrzeby może wezwać pod broń kolejne dwa miliony rezerwistów.

Według wszelkiego prawdopodobieństwa do rosyjskiej agresji na Ukrainę nie dojdzie, ale pewności mieć nie możemy.

Rosja ma rekordową liczbę aż 13 tys. czołgów (dla porównania: Polska ma ich 863) oraz ponad 27 tys. pojazdów opancerzonych. Oczywiście, nie wszystkie te siły mogłyby wziąć udział w agresji na naszego wschodniego są-

siada. CNN cytował jednak zastępcę sekretarza stanu USA Victorię Nuland, że Putin na granicy z Ukrainą zbudował potencjał militarny „znacznie większy” niż przed inwazją na Krym w 2014 r. Znalazło się tam około stu grup taktycznych, liczących – we-

dług różnych szacunków – od 90 do ponad 100 tysięcy żołnierzy. To bardzo dużo. I dużo kosztuje – według różnych wyliczeń od 5 do 10 milionów dolarów dziennie!

CO NA TO UKRAINA

Nasz wschodni sąsiad od 2014 r. znajduje się właściwie w stanie permanentnej wojny i zagrożenia. Mamy w pamięci wydarzenia sprzed kilku lat. Rosjanie zajęli Krym,

Ukraińscy żołnierze odpoczywają w okopie na linii frontu w pobliżu Swietłodarska

fot. PAP/EPA/Anatolii Stepanov

na którym z początku pojawiły się nieoznakowane „zielone ludziki”, a wojsko ukraińskie nie stawiało większego oporu. Tak naprawdę dłużej broniła się tylko dowodzona przez płk. Jurija Mamczura baza lotnicza w Belbeku – a mówiąc ściślej, Ukraińcy nie chcieli wpuścić na jej teren żołnierzy rosyjskich, starannie unikając użycia broni. Ci jednak wdarli się siłą. Opór przez kilka dni stawiał też trawalec „Czerkasy”, zablokowany przez okręty rosyjskie. Usiłował uciec przed rosyjskimi jednostkami i ostatecznie został zajęty przez grupę szturmową, także bez jednego wystrzału.

W Donbasie z początku sytuacja również była bardzo ciężka; niektóre jednostki ukraińskie, jak np. 25. Samodzielna Brygada Spadochronowa, przeszły na stronę separatystów, którzy – wydawało się – pojawili się znikąd, podobnie jak na Krymie wspoma-

gani przez „zielone ludziki”. Opór ukraiński jednak się wzmagał, a separatyści, mimo bardzo silnego wsparcia ze strony rosyjskiej, zdołali opanować jedynie około jednej trzeciej obwodu donieckiego i ługańskiego, tworząc tam następnie dwie samozwańcze republiki. Oprócz ukraińskich sił regularnych walczyły tam liczne jednostki ochotnicze, sformowane dzięki aktywności ugrupowań politycznych lub bogatych oligarchów, np. Ochotniczy Ukraiński Korpus „Prawy Sektor” (w sile batalionu) i inne pododdziały, noszące zazwyczaj nazwy batalionów i kompanii, liczące od kilkudziesięciu do czterystu ludzi: Azow, Szachtarsk, Winnica, Sztorm czy Mirotworec.

Jednak czas ochotników się skończył i w Donbasie jest już regularne wojsko. Właściwie nie ma dnia, by nie dochodziło tam do wymiany strzałów. Każda ze stron obwinia o to przeciwnika, a do uregulowania konfliktu nie doszło. I chyba na razie nie ma na to szans, bo dla Rosji jest to bardzo wygodna sytuacja.

Ukraina, znajdująca się w nie najlepszej sytuacji gospodarczej, wydaje bardzo dużo na obronę. Według SIPRI w 2020 r. przeznaczyła na ten cel aż 4,1 proc. swojego PKB, w porównaniu z 2,2 proc. w 2014 r. Ale trzeba mieć świadomość, że i tak jest to mało. W przeliczeniu na pieniądze było to 6 miliardów dolarów, gdy Rosja na zbrojenia wydała aż 67 miliardów dolarów.

Obecnie Ukraina ma około 255 tys. aktywnych żołnierzy i kolejnych 900 tys. rezerwistów, których można powołać pod broń. Zajmuje trzynaste miejsce na świecie pod względem liczby posiadanych czołgów – ma ich 2430 – i siódme pod względem liczby pojazdów opancerzonych – 11 tysięcy. Tyle że większość tego sprzętu jest dość stara i pochodzi jeszcze z czasów ZSRR; część czołgów zmodernizowano, konstruując T-84 (ponad 130) i kolejne jego wersje, aż po bardzo nowoczesny BM Oplot (około 30).

Podobnie jest z lotnictwem. Ukraińcy mają ponad 100 samolotów bojowych typu Su-24, Su-25, MiG-29 (takie same migi ma polskie lotnictwo) i Su-27, odziedziczonych po Związku Radzieckim w 1991 r., a już wówczas większość z nich liczyła sobie co najmniej dziesięć lat. Od 30 lat Ukraina nie pozyskała ani jednego nowego myśliwca czy samolotu szturmowego. Owszem, zdołała kupić niewielką liczbę uzbrojonych dronów TB-2 produkcji tureckiej, które okazały się bardzo skuteczne w walce z artylerią separatystów w Donbasie. To jednak zdecydowanie za mało.

Zdaniem Putina NATO powinno oświadczyć, że Ukraina nigdy nie będzie mogła zostać jego członkiem.

Siły zbrojne Ukrainy są jednak wzmocniane dostawami uzbrojenia, także z USA; niedawno dotarła do Kijowa partia przeciwpancernych pocisków kierowanych FGM-148 Javelin, zdolnych – przynajmniej w teorii – zniszczyć każdy czołg.

Warto przy tym zauważyć, że Moskwa nie może liczyć na sympatię Ukraińców, w zdecydowanej większości uważających ją za wroga – choć nad Dnieprem są też liczące się siły prorosyjskie. Natomiast prezydent Wołodymyr Zełenski okazał się lepszym aktorem grającym prezydenta (w popularnym serialu „Sługa ludu”) niż prezydentem, co z kolei osłabia to państwo.

PO SPOTKANIU BIDEN – PUTIN

W rozmowie z Agatonem Kozińskim dla pisma „Wszystko co najważniejsze” znany ekspert w dziedzinie geopolityki oznajmił, że „Stany Zjednoczone myślą w kategoriach własnych korzyści. Dziś dla nich jest ważne określenie granicy, której Moskwa nie może przekroczyć”. Zdaniem Friedmana granica ta leży na Bugu: „Moskwa może wejść na Ukrainę, na Białoruś – ale już nie do Polski, Rumunii czy na Morze Czarne”.

Wynika z tego oczywista prawda: USA nie będą bronić Ukrainy zbrojnie. Oczywiście, przejęcie Ukrainy przez Rosję oznaczałoby nadmierne jej wzmocnienie. I oznaczałoby też bezpośrednie zagrożenie granicy „nie do przekroczenia” dla Moskwy. Amerykanie będą ją więc wspierać w inny sposób, chociażby poprzez dostarczanie uzbrojenia.

Trzeba jednak na całą sprawę spojrzeć szerzej. Minęły czasy zimnej wojny, gdy USA i kraje Zachodu stały naprzeciwko Związku Sowieckiego i jego satelitów. Rosja jest o wiele słabsza niż ZSRR, ale Stany Zjednoczone też sporo straciły ze swej potęgi. Pojawił się kraj aspirujący do bycia mocarstwem – Chiny. Dla USA to coraz groźniejszy przeciwnik, dla Rosji tym bardziej. Ale Moskwie o wiele łatwiej jest się porozumieć z Pekinem, bo ona dla Chińczyków nie jest żadnym zagrożeniem. Ewentualny konflikt amerykańsko-chiński, na przykład gdyby Pekin chciał zająć Tajwan, może stworzyć korzystną sytuację dla Putina. Zajęty w Azji Biden mniej przejmie się walkami w Donbasie. Tyle że na dłuższą metę oznaczać to może podporządkowanie Rosji Chinom.

Analitycy słusznie stwierdzają, że w 2014 r., po rosyjskiej aneksji Krymu i walkach w Donbasie, skończył się dotychczasowy ład światowy. Przeszliśmy w stan, gdy „gorącej” wojny jeszcze nie ma, ale pokoju już też nie. Trudno przewidzieć, co będzie dalej.

Marek Jurek

Rok jak piłka

Zbliża się Boże Narodzenie, przetacza się rok, ale zanim przejdę do bilansu ogólnego – dziś parę słów o sprawie (jak mówili Jan Paweł II i Franz Beckenbauer) najważniejszej pośród mniej ważnych, czyli o piłce nożnej.

Wszyscy byliśmy rozczarowani meczem z Węgrami, przez który straciliśmy szansę na mecz w pierwszej rundzie ze słabszą drużyną na Stadionie Narodowym.

Ale w drugiej, w której się będzie grać o bilety do Kataru, już ani rozstawienia, ani przewidywania boiska nie będzie. Można tam było trafić na każdego. Chyba więc lepiej zagrać pierwszy mecz w Moskwie niż drugi – decydujący o wyjeździe na mundial – w Rzymie czy w Lizbonie. Przypomnę: jeśli w Moskwie wygramy, decydujący mecz, z Czechami lub Szwecją, zagramy u siebie. Losowanie baraży poszło nam naprawdę nie najgorzej.

Moja Polonia Warszawa też nie najgorzej kończy rok. W środku rundy Polonia miała kryzys. W pewnym momencie do lidera (Legionovii Legionowo) miała już osiem punktów straty i wydawało się, że należy pożegnać się z nadziejami na awans do drugiej ligi. Jednak niezwykle udana seria zwycięstw od końca października sprawiła, że kończymy w ścisłej czołówce, ledwie trzy punkty za Legionovią, na odległość (o ile Czarne Koszule utrzymają tempo) wygrania bezpośredniej konfrontacji na Konwiktorskiej.

Złośliwi mówią, że najpiękniejsza niedziela dla kibiców Warszawy jest wtedy, gdy Legia i Polonia przegrywają swoje mecze, bo wtedy każdy ma powody do radości... Nie podzielam w ogóle tych emocji. Mam kibiców Legii i w rodzinie, i wśród przyjaciół, sam jej zawsze kibicuję, jeśli reprezentuje Polskę w Europie. Natomiast uważam, że przykładem najbardziej absurdalnych decyzji piłkarskich było zwolnienie ostatnio trenera Michniewicza, a wcześniej, w 2017 r. – Magiery. Ten drugi awansował do play-off Ligi Europejskiej po remisie z Realem Madryt i zwycięstwie ze Sportingiem Lizbona. Parę miesięcy potem został zwolniony po kilku niepowodzeniach. Legia zapłaciła za to długim kryzysem. Trener Michniewicz wygrał z Leicester City, Spartakiem Moskwa, Slavią Praga, Bodø/Glimt (mistrzami

Norwegii). To najlepsza seria klubowych zwycięstw międzynarodowych od lat. I musiał pożegnać się z klubem, bo miał

serię porażek w polskiej lidze.

Polonia Warszawa też miała podobną historię, właściwie stała się ona początkiem naszej zapaści, gdy w wyniku fatalnego zarządzania klubem szósta drużyna w Polsce została zdegradowana do IV Ligi. A początkiem było zwolnienie trenera Bakero (dziś pracuje w zespole trenerskim Barcelony), który po trzech wygranych meczach na początku sezonu 2010 jeden mecz zremisował i jeden przegrał. Jedna porażka wystarczyła.

Zgadzam się z Franklinem Foerem, że futbol jest doskonałym socjologicznym laboratorium. Może dlatego podświadomie przypisujemy mu taką wagę. Historie trenerów Bakero, Magiery, Michniewicza stawiają po raz kolejny fundamentalne pytanie: czy naprawdę nas, Polaków, nie stać na myślenie długofalowe? Odpowiedź na nie wykracza daleko poza stadiony na Konwiktorskiej i Łazienkowskiej.

Ograniczone możliwości

Instytut Statystyki Kościoła Katolickiego podsumował działalność duszpasterską Kościoła w 2020 r. Jak wynika z opublikowanego „Rocznika Statystycznego Kościoła Katolickiego w Polsce”, epidemia znacząco ograniczyła możliwość działalności duszpasterskiej.

Rocznik wskazuje, że w 2020 r. działalność prowadziło 10 361 parafii, czyli o 21 mniej niż w roku wcześniejszym. O 2 proc. zmniejszyła się także liczba księ-

ucniów we wszystkich typach placówek edukacyjnych. Jednak wraz ze wzrostem wieku zauważalny jest spadek frekwencji. W szkołach podstawowych na lek-

ży, a liczba sióstr zakonnych – o 2,5 proc. Do święceń kapłańskich najczęściej alumnów przygotowywało się w seminariach diecezji warszawskiej (124), tarnowskiej (118) i poznańskiej (84).

Przepisy o przeciwdziałaniu COVID-19 znacząco ograniczyły sprawowanie sakramentów i inne praktyki duszpasterskie. Sakrament chrztu przyjęło 312,1 tys. osób, a więc o 16,8 proc. mniej niż w 2019 r. O ponad jedną trzecią spadła liczba bierzmowanych (252,3 tys. osób). Sakramentu małżeństwa udzielono 91,5 tys. par, co stanowiło o 26,8 proc. mniej niż w roku wcześniejszym. Natomiast o 49 tys. wzrosła liczba osób, które przystąpiły do pierwszej Komunii świętej. Rok wcześniej było to niespełna 250 tys. osób.

Na lekcje religii w 2020 r. uczęszczało 85,7 proc.

religii chodziło ponad 90 proc. uczniów, podczas gdy w liceach ogólnokształcących – 69,8 proc. uczniów, a w technikach – 74,9 proc. uczniów.

Osobny rozdział dotyczy wpływu epidemii COVID-19 na życie Kościoła. Według zebranych danych w ponad połowie diecezji udzielono dyspensy od obowiązku udziału we Mszy świętej niedzielnej. Wśród transmisji największą oglądalnością cieszyła się Msza o godz. 11 na antenie TVP 1. Statystyki pokazują też, że wiele organizacji przyparafialnych okresowo wstrzymało działalność (45 proc.). Jednak część z nich podjęła dodatkowe kroki, m.in. organizując pomoc materialną i finansową. Po raz pierwszy w statystykach nie podano wskaźników *dominantes* i *communicantes*. **amd**

Syn Dawida

ks. Stefan
Moszoro-Dąbrowski

Gematria to system numerologii opierający się na języku i alfabecie hebrajskim. Samo słowo pochodzi od greckiego wyrażenia geometria. Istnieje kilka form gematrii, najbardziej powszechna to gematria odkryta, używana czasami w Talmudzie i Midraszu. Polega ona na przekształcaniu słów na liczby, zwykle przez przypisanie liczby do każdej litery alfabetu hebrajskiego. Imię Dawid (spółgłoski D-W-D) można przekształcić tak: dalet to cztery, waw to sześć oraz kolejny dalet, czyli razem czternaście.

Mateusz rodowód Jezusa dzieli na trzy charakterystyczne „epoki” po czternaście pokoleń każda: pierwsza bogata jest w adnotacje, wymienia cztery matki oraz braci Judy, a także Zare, brata Faresa; druga zawiera listę potomków króla Dawida, linię dynastyczną, przeocza jednak szereg pokoleń, kończąc na Jechoniaszu i jego braciach w czasie przesiedlenia babilońskiego; trzecia wylicza tylko trzynaście pokoleń, łącząc Józefa z Zorobabelem poprzez szereg niezidentyfikowanych potomków,

których liczba jest zbyt krótka dla tak długiego okresu. Liczbę czterdzieści osiągnięto poprzez opuszczenie szeregu generacji, tak więc wybór trzech „epok” po czternaście pokoleń zdaje się być celowym zabiegiem natchnionego autora.

Czternaście jest podwojeniem siódemki, symbolizującej doskonałość i przymierze. Trzy to symbolicznie doskonała liczba. Według wspomnianej gematrii czternaście to trzy razy liczba imienia króla Dawida. Wyłania się głębsze znaczenie przesłania Mateusza – że historię zbawienia cechuje doskonałość przejawiająca się w liczbowej harmonii siódemek i tworząca pomost między Dawidem a Jezusem, któremu można przyznać mesjański tytuł „Syna Dawida”, powtarzający się osiem razy w jego Ewangelii. Mając na uwadze liczby, można jeszcze dodać, że wymienionych zostało sześć pokoleń po siedmiu członków, a Jezus jest początkiem siódmego pokolenia, oznaczającego pełnię.

Warto jeszcze wspomnieć, że określenie „był ojcem” pojawia się trzydzieści dziewięć razy, ale niespodziewanie brakuje go przy ostatnim ogniwie: „Jakub ojcem Józefa, męża Maryi, z której narodził się Jezus, zwany Chrystusem”. Jak więc Jezus może być potomkiem Dawida, jeśli nie spłodził go potomek Dawida? Odpowiedź znajdujemy dalej, kiedy Józefowi ukazuje się

anioł i zachęca go do wypełnienia funkcji prawnego ojca Syna, którego jego Oblubienica nosi pod sercem. Józef, potomek Dawida, czyni zatem Jezusa prawdziwym „Synem Dawida”, wprowadzając Go na scenę historii jako Mesjasza.

1

Historię zbawienia cechuje doskonałość przejawiająca się w liczbowej harmonii siódemek, tworząca pomost między Dawidem a Jezusem.

Bóg Cię zauważa

Magdalena
Wołochowicz

Mam taki zwyczaj, że wieczorami zawsze otwieram jakąś budującą chrześcijańską książkę. Najlepiej taką z krótkimi, inspirującymi rozdziałami. Obecnie czytam „Pan Bóg? Uwielbiam! 44 dobre wiadomości” Marcina Jakimowicza. Jest w niej dużo zachęty, a po jej lekturze czuję się zbudowana.

Niedawno przeczytałam o tym, że Bóg jest tym, który nas zauważa, widzi, więc jeśli kiedykolwiek wydaje się nam, że nas zupełnie nie widzi, nie jest to prawda. Zainspirowało mnie to do przeszukania Biblii, a szczególnie Ewangelii, gdzie mamy Boga-Jezusa na ziemi, opisanego pod tym kątem.

Zacznijmy od dwóch fragmentów ze Starego Testamentu.

Pierwszy to historia Hagar – niewolnicy żony Abrahama. Abraham za namową żony zbliża się do Hagar, by począć potomka, zamiast cierpliwie czekać, aż wypełni się Boża obietnica, że będzie miał syna ze swojej żony, Sary. Hagar zostaje tak upokorzona przez Sarę, że w końcu ucieka na pustynię. Tam spotyka Bożego wysłannika: „Anioł Pański oznajmił: «Rozmnożę twoje potomstwo tak bardzo, że nie będzie można go policzyć». I mówił: «Jesteś brzemienna i urodzisz syna, któremu dasz imię Izmael, bo słyshał Pan, gdy byłaś upokorzona (...). Hagar nazwała Pana przemawiającego do niej «Tyś Bóg widziałny», bo mówiła: «Wszak tu widziałam Wdźcęgo mnie, a jestem żywa»» (Rdz 16, 10-11. 13). Hagar była wdzięczna Bogu, że ją zobaczył w jej sytuacji.

W Drugiej Księdze Kronic są następujące słowa: „Albowiem oczy Pana obiegają całą ziemię, by wspierać tych, którzy mają wobec Niego serce szczerze” (2 Krn 16, 9a).

Pan Bóg nie tylko nas widzi biernie – jeśli mamy szczerze

serce względem Niego, On chce zobaczyć, czego nam trzeba, i zadziałać! To wspinała prawda!

A teraz Nowy Testament. Zachwycam mnie, jak Pan Jezus zauważa ludzi, a dostrzegając ich, reaguje na ich potrzeby. Oto przykłady.

Jezus widzi, że teściowa Piotra jest w gorączce, i ją uzdrowia: „Gdy Jezus przyszedł do domu Piotra, ujrzał jego teściową, leżącą w gorączce. Ujął ją za rękę, a gorączka ją opuściła” (Mt 8, 14-15a).

Jezus widzi chorego przy sadzawce i go uzdrowia: „Gdy Jezus ujrzał go leżącego i poznał, że czeka już długi czas, rzekł do niego: «Czy

chcesz stać się zdrowym?».

Odpowiedział Mu chory: «Panie, nie mam człowieka, aby mnie wprowadził do sadzawki, gdy nastąpi poruszenie wody. Gdy ja sam

już dochodzę, inny wchodzi przede mną». Rzekł do niego Je-

zus: «Wstań, weź swoje łoże i chodź!». Natychmiast wyzdrowiał ów człowiek, wziął swoje łoże i chodził” (J 5, 7-9).

Jezus widzi kobietę, która od wielu lat cierpi, i ją uwalnia: „A była tam kobieta, która od osiemnastu lat miała ducha niemocy: była pochylona i w żaden sposób nie mogła się wyprostować. Gdy Jezus ją zobaczył, przywołał ją i rzekł do niej: «Nie wiastwo, jesteś wolna od swej niemocy». Włożył na nią ręce, a natychmiast wyprostowała się i chwaliła Boga” (Łk 13, 11-13).

Takie historie moglibyśmy mnożyć. Niech będą dla nas zachętą.

Po co taca?

ODPOWIADA **ks. Marek Kruszewski**

Zbieranie tacy podczas Eucharystii rozprasza mnie, przeszkadza w modlitwie. Czy konieczne jest to zbieranie pieniędzy podczas konsekracji? Czy nie lepiej byłoby płacić podatki, jak to się robi w Niemczech, albo żeby każdy się opodatkował?

Tradycyjnie trzy razy w życiu składamy większą ofiarę na potrzeby Kościoła. Przy chrzcie (czynią to za nas rodzice), przy ślubie, przy pogrzebie (czynią to za nas spadkobiercy). Poza tym składamy co niedzielę małe sumy na tacę. Raz w roku – zwykle przy okazji wizyty duszpasterskiej – rodzina daje większy datek na kościół. Gdyby to zsumować, dodać intencje mszalne, wypominki, wychodzi dobrowolny podatek, który – jako ksiądz – doceniam, szanuję i za który naszym parafianom mocno dziękuję.

Głównym środkiem utrzymania parafii są tace. Trudno więc z nich zrezygnować. Poza funkcją praktyczną mają też sens duchowy. Każdy z nas ma składać siebie razem z Chrystusem na ofiarę Bogu Ojcu. Wyrażamy to w modlitwie, ale także w postaci daru materialnego, czegoś, co mnie namacalnie kosztuje.

Łatwiej to widzieć, kiedy podczas Eucharystii jest uroczysta procesja z darami. Nie się się wtedy do ołtarza zebrane pieniądze, niekiedy kwiaty, a na końcu wino i chleb do konsekracji. Komentator przypomina wówczas, że dary te wyrażają ofiarę serca. Zgadza się, że trwająca prawie do Komunii świętej zbiórka utrudnia uczestnictwo w Eucharystii i zaciera symbol. Żeby tego

uniknąć, trzeba by było zatrzymać akcję liturgiczną i zebrać tacę przed modlitwą eucharystyczną. Byłoby więcej czasu na wspólny śpiew. Wada tego rozwiązania: trzeba by było wydłużyć Mszę świętą o dobrych kilka, a nawet kilkanaście minut. A tego niektórzy wierni nie lubią i dają temu wyraz.

Tradycyjnie zebraną ofiarę dzieli się na trzy części: jedna idzie na potrzeby sprawowania Eucharystii (chleb, wino, kwiaty, szaty i naczynia liturgiczne, świece itp.), jedna na utrzymanie i funkcjonowanie parafii (budynki, ubezpieczenia, pensje pracowników, media), trzecia część jest przeznaczona dla ubogich danej wspólnoty.

Czy nie lepiej byłoby płacić podatki jak w Niemczech? Przyczyniło się to niegdyś do bogactwa tego Kościoła. Niemcy łożyli dzięki temu największe fundusze na misje, na kościoły na Wschodzie. Niestety, takie rozwiązanie okazało się też niszczące. Wielu letnich katolików wyszło z założenia: płacę, to należę do Kościoła, nie muszę biegać na Msze święte. Inni natomiast, żeby oszczędzić w portfelu, wystąpili z Kościoła i przez akt odstępstwa narobili sobie kłopotów duchowych.

xmarekk@o2.pl

Autor jest proboszczem parafii św. Patryka w Warszawie

Pawłowe przesłanie

Biblijne Listy św. Pawła, choć powstały dwa tysiące lat temu, pozostają niezwykle aktualne. Nie inaczej jest w przypadku Drugiego Listu do Koryntian. To wyjątkowa

skarbnica, w której można wiele odkryć zarówno od strony historycznej, jak i teologicznej. Apostoł Narodów przekazuje refleksje na temat Boga, Jezusa, Ducha, Kościoła i zbawienia. Nawet najbardziej przyziemne sprawy stara się ukazywać w świetle wiary. Choć jest założycielem wspólnoty w Koryncie i sprawuje nad nią władzę, sam siebie postrzega raczej jako „niewolnika” i „sługę” Boga. Przypomina również, że kulturowe prądy i wartości bardzo często stoją w sprzeczności z ewangelicznym przesłaniem.

Autor komentarza do Drugiego Listu do Koryntian jego

dogłębną lekturę porównuje do opowieści o Jakubie zmagającym się z aniołem Boga (Rdz 32, 23-33). „Podobnie jak Jakub przez całą noc walczył usilnie z tajemniczą postacią z nieba, tak i czytelnik tego listu musi być gotów włożyć wiele energii w tę ciężką pracę. Ale podobnie jak Jakub po walce z tym, co boskie, przebudził się już odmienny, tak i osoba, która uważnie przeanalizuje ten list – list przekazujący Boże słowo – może doświadczyć przemiany” – wyjaśnia jezuita./amd

„Drugi List do Koryntian.
Katolicki Komentarz do Pisma Świętego”
Thomas D. Stegman SJ
Tłum. Eliza Litak
Wydawnictwo W drodze
Poznań 2021

Dyplomaci w mundurach

Attaché i przedstawicielełom misji wojskowych, którzy pełnili swoje funkcje w XX w. w Wojsku Polskim RP i w siłach zbrojnych PRL, poświęcona jest najnowsza książka wydana przez Instytut Pamięci Narodowej. To ciekawe studium historyczne przyglądające się pracującym w dyplomacji wojskowym, pozostającym najczęściej w cieniu ambasadorów.

Byli oni zależni od MSZ, ale podlegali bezpośrednio Sztabowi Generalnemu WP i MON. Do 1968 r. kraje wchodzące w skład bloku wschodniego, w tym PRL, miały zakaz – wydany przez wywiad sowiecki – zbierania informacji o „bratnich narodach”.

W wydanym tomie, sygnowanym jako pierwszy z serii

„Studia z historii Wojska Polskiego”, czytelnik znajdzie ciekawe materiały na temat

naszych ataszatów i ludzi z nimi związanych we Francji, Rosji (Syberii), Japonii, Czechosłowacji, Chińskiej Republice Ludowej czy Berlinie Zachodnim. Niektórzy z dyplomatów

wojskowych przeszli przez więzienia komunistyczne, inni – jak np. gen. Florian Siwicki – doszli do najwyższych stanowisk w PRL.

Książka niezbędna dla historyków wojskowości oraz wszystkich pasjonujących się tematyką historyczną./ws

„Attaché i przedstawicielełom misji wojskowych w Wojsku Polskim II RP i Siłach Zbrojnych PRL”
red. Bartosz Kapuściak
Instytut Pamięci Narodowej
Katowice-Warszawa 2021, 328 s.

fot. arch. prywatne ks. Mirosława Gawryś

w jego skład, ma nadzieję, że jak najwięcej osób wypełni ankiety, aby uzyskać miarodajny materiał do pracy. – Niestety, otrzymujemy od osób zaangażowanych w życie parafii wiele sygnałów o tym, że formularze są zbyt skomplikowane, z niedookreślonymi pojęciami – relacjonuje.

W parafii niedawno powstało Kółko Żywego Różańca „Dziecięce Płatki Różańcowe”. – Nie jest prostym zadaniem utworzyć pełną różę dziecięcą, liczącą od razu dwadzieścioro dzieci. Dlatego ustanowiliśmy trzy płatki, w każdym z nich jest pięcioro dzieci, które w ramach jednej części wymieniają się tajemnicami różańca – opisuje ksiądz proboszcz.

jących na terenie parafii wynosi 9300 – tyle jest zapisane w parafialnej kartotece. Do Komunii świętej przystąpiło 569 osób, czyli ponad 46 proc. wszystkich obecnych. W tym przypadku wynik się poprawił, przed pandemią było to ok. 40 proc.

Parafia została erygowana w pierwszej połowie XIV w. (ok. 1349 r.), należy do najstarszych w diecezji warszawsko-praskiej. Archiwum Akt Konsystorza Pułtuskiego z 1775 r. tak opisuje chotomowski kościół: „jest pewne, że ten parafialny kościół od czterystu lat i więcej zostaje”. – Mamy dwie księgi metrykalne i jedną księgę kroniki parafialnej, najstarszy zachowany wpis pochodzi z 1702 r. Ciekawost-

Siła małżeństw Patryk Lubryczyński

W Chotomowie, dzięki zaangażowaniu małżeństw, pojawiają się nowe inicjatywy, m.in. katechezy dla dorosłych, które przygotowują rodziców do formacji własnych dzieci.

Ks. Mirosław Gawryś, proboszcz parafii Wniebowzięcia NMP w Chotomowie, przyznaje, że według jego doświadczenia duszpasterskiego najskuteczniejsza jest ewangelizacja indywidualna. Ważną rolę odgrywają w niej też grupy modlitewne, które są przestrzenią budowania dojrzałości chrześcijańskiej. Silnymi wspólnotami w parafii są trzy kręgi Domowego Kościoła (około dwudziestu małżeństw) i Odnova w Duchu Świętym (około czterdziestu osób), których działania są dobrym świadectwem dla wszystkich parafian.

Małżeństwo z kręgu Domowego Kościoła, Rafał i Katarzyna Falkowscy, założyło grupę wolontariuszy w ramach Parafialnego Zespołu Caritas, którzy będą świadczyć pomoc potrzebującym z parafii, szczególnie chorym, starszym i samotnym. Pod koniec listopada br. odbyło się pierwsze spotkanie organizacyjne. Uformował się także parafialny zespół synodalny. Grzegorz Ciechomski, który wchodzi

Na niedzielą Mszę świętą z udziałem dzieci przychodzi wiele małżeństw formujących się we wspólnotach modlitewnych. Parafii zależy również na solidnym przygotowaniu rodziców dzieci przystępujących do sakramentów. W tym celu korzysta ze służby świeckich katechetów. Grzegorz i Dorota Ciechomscy ukończyli Studium Wiedzy Biblijnej i Teologicznej oraz kurs dla katechistów parafialnych na UKSW w Warszawie. Prowadzą konferencje dla rodziców przed przyjęciem przez dzieci sakramentów świętych. Wszyscy zainteresowani, którzy chcą w parafii ochrzcić dziecko lub posłać je do Pierwszej Komunii świętej, mają obowiązek ukończyć kurs. Ideą spotkań jest przygotowywanie rodziców, aby nabyli umiejętności potrzebne do formacji duchowej własnych dzieci. – Po zakończeniu prelekcji dostajemy wiele pytań, staramy się dodatkowo bazować na osobistych doświadczeniach życiowych. Sami jesteśmy rodzicami 28-letniego syna, dlatego chcemy dzielić się nie tylko wiedzą religijną, ale też spostrzeżeniami i błędami, które popełniliśmy w wychowaniu – wyjaśnia Grzegorz Ciechomski.

Do parafii należą: Chotomów, Dąbrowa Chotomowska, część Legionowa oraz Olszewnica Stara. Z wrześniowego statystycznego liczenia wiernych wynika, że 26 września 2021 r. na Mszach świętych w kościele parafialnym było obecnych 1229 osób (przed pandemią – ponad 1700), co stanowi 13 proc. wiernych, przyjmując, że liczba osób mieszka-

fot. arch. prywatne ks. Mirosława Gawryś

ją jest adnotacja z 1853 r., która dokumentuje parafian nie przystępujących do spowiedzi wielkanocnej z poszczególnych miejscowości należących do parafii – opowiada ksiądz proboszcz.

Ks. Mirosław Gawryś jest wieloletnim współautorem audycji „Granie ciekawe niesłuchanie” w Radiu Warszawa. Lubi również trekking i kilkunastodniowe wyprawy górskie z plecakiem. Podczas podróży rozwija kolejną pasję – fotografię krajoznawczą. Jedną z jego fotografii została zdjęciem miesiąca w polskim wydaniu magazynu „National Geographic Traveler”. Ks. Mirosława wspiera w pracy duszpasterskiej wikariusz ksiądz Andrzej Rudko, który m.in. sprawuje opiekę duchową nad jednym z kręgów Domowego Kościoła, służbą liturgiczną ołtarza oraz różniami różańcowymi Rodziców Modlących się za Dzieci.

Parafia Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny, Chotomów, ul. Partyzantów 8,
05-123 Chotomów,
www.parafiachotomow.pl,
e-mail: parafia@parafiachotomow.pl

fot. arch. prywatne ks. Mirosława Gawryś

Ks. Mirosław Gawryś na osiołku. Procesja na Niedzielę Palmową

W SKRÓCIE

■ **70. rocznica święceń bp. Kazimierza Romaniuka.** W tym roku bp Kazimierz Romaniuk obchodzi 70-lecie święceń kapłańskich. Z tej okazji na 17 grudnia na godz. 12.00 w bazylice katedralnej św. Michała Archanioła i św. Floriana Męczennika zaplanowano uroczystą Mszę świętą jubileuszową pod przewodnictwem kard. Kazimierza Nycza.

■ **Rekolekcje w archikatedrze.** Od 19 do 22 grudnia rekolekcje adwentowe w bazylice archikatedralnej św. Jana Chrzciciela na warszawskiej Starówce poprowadzi ks. Leszek Kryża, chrystusowiec. W niedzielę nauki rekolekcyjne na Mszach świętych o godz. 9.30, 11.00, 12.30, 18.00, 19.00 i 21.00. W poniedziałek, wtorek i środę nauki rekolekcyjne na Eucharystiach o godz. 19.00.

■ **Biskupi w święta.** W diecezji warszawsko-praskiej bp Jacek Grzybowski odprawi w Wigilię o północy pasterkę w parafii Narodzenia Pańskiego na Witołinie, a 26 grudnia o godz. 13.00 weźmie udział w jubileuszach małżeńskich w parafii Bożego Ciała na Kamionku. Bp Romuald Kamiński będzie sprawował uroczystą Eucharystię 26 grudnia o godz. 12.00 z okazji Diecezjalnego Dnia Rodziny w parafii Świętej Rodziny na Zaciszu w Warszawie; tego samego dnia o godz. 18.00 poświęci dzwon w parafii MB Częstochowskiej w Zielonce. W archidiecezji warszawskiej bp Rafał Markowski odprawi pasterkę w parafii św. Mikołaja Biskupa w Łomnej, a bp Piotr Jarecki – w parafii św. Ignacego z Loyoli w Warszawie.

■ **Małżeńskie jubileusze.** W Świątyni Opatrzności Bożej w Warszawie 26 grudnia o godz. 12.00 zostanie odprawiona Msza święta pod przewodnictwem kard. Kazimierza Nycza, w czasie której zebrani będą dziękować Bogu za dar rodziny. Do 25 grudnia można przysłać intencje, które zostaną złożone na ołtarzu podczas Mszy świętej. Tego dnia zebrani będą się modlić za małżonków, którzy w tym roku obchodzą okrągłą rocznicę ślubu.

■ **Zakopower kolędowo.** Rada i Zarząd Dzielnicy Praga-Północ m.st. Warszawy oraz parafia Matki Bożej z Lourdes zapraszają na koncert „Zakopower kolędowo”, który odbędzie się 18 grudnia o godz. 19.15 w kościele Matki Bożej z Lourdes przy ul. Wileńskiej 69 w Warszawie. Przed wydarzeniem o godz. 18.30 Eucharystia. Z uwagi na obowiązujące obostrzenia epidemiczne liczba miejsc jest ograniczona.

foto: Biuro Prasowe DWP/Karolina Błażejczyk

BETLEJEMSKIE ŚWIATŁO

Betlejemskie Światło Pokoju dotarło do Warszawy. W archikatedrze warszawskiej podczas Mszy świętej 12 grudnia harcerze przekazali światło metropolii warszawsko-praskiej przekazali światło bp. Jackowi Grzybowskiemu.

cerze z Hufca Warszawa Praga Południe oraz Warszawa Wawer 13 grudnia po modlitwie Anioł Pański w kurii warszawsko-praskiej przekazali światło bp. Jackowi Grzybowskiemu.

foto: Krzysztof Jedrasik/www.radiowarszawa.com.pl

RÓŻAŃCOWE ZA POLSKĘ

Ulicami Warszawy 12 grudnia przeszła Procesja Różańcowa za Polskę, aby podjąć pokutę za grzech zabójstwa dzieci nienarodzonych. Wydarzenie poprzedziła Msza święta w katedrze warszawsko-praskiej. W homilii ks. Jerzy Jastrzębski przypomniał, że walka o każde ludzkie życie była celem bł. pryma-

sa Stefana Wyszyńskiego. – Gdy komuniści wprowadzili w 1956 r. słynną ustawę „aborcja na życzenie”, prymas dał polecenie kurii metropolitalnej warszawskiej, aby zakupiła ziemię w Chyliczkach pod Piasecznem, i założył tam pierwszy w Polsce Dom Samotnej Matki – mówił kapłan.

KWIATOWY KRZYŻ

Narodowe Centrum Kultury w Warszawie zaprasza na wystawę do Galerii Narodowego Centrum Kultury Kordegarda przy ul. Krakowskie Przedmieście 15/17 pt. „Kwiatowy Krzyż”, upamiętniającą 40. rocznicę ogłoszenia stanu wojennego. Do 6 stycznia będzie można oglądać zdjęcia fotoreporterów, w tym prace Chrisa Niedenthala, dokumentujące układanie krzyży z kwiatów. Zobaczymy też obrazy znanych artystów: Wiesława Szamborskiego, Marka Sapetto i Jana Dobkowskiego, inspirowane tą wyjątkową formą prote-

foto: PAP/Wojciech Olkusz

stu. Godziny otwarcia: od wtorku do niedzieli 11.00–19.00.

fot. ks. Paweł Kłys

GORĄCE SERCA

W dniach 9–10 grudnia br. w Wyższym Seminarium Duchownym w Łodzi odbyła się ogólnopolska konferencja naukowa zatytułowana „...są w Łodzi serca gorące... W setną rocznicę powołania archidiecezji łódzkiej”, którą zorganizowały Oddział Instytutu Pamięci Na-

rodowej w Łodzi oraz archidiecezja łódzka. Podczas konferencji wskazano m.in. na rolę nuncjusza Achillesa Rattiego w ustanowieniu diecezji łódzkiej oraz na martyrologię duchowieństwa łódzkiego w czasie drugiej wojny światowej./ks. Paweł Kłys

fot. PAP/Albert Zawada

UCHRONIĆ
OD ZAPOMNIENIA

W oddziale Muzeum Jana Pawła II i Prymasa Wyszyńskiego na pl. Bankowym 1a w Warszawie odbył się wernisaż wystawy fotograficznej Valdemara Doveiko pt. „Uchronić od zapomnienia”. Przygotowanych jest ponad trzydzieście zdjęć. Fotografie są bez imion i nazwisk, o wymiarach 70 na 70 cm. Prezentują spoczywających na wileńskich cmentarzach mieszkańców miasta, głównie z przełomu XIX i XX w. Muzeum jest czynne od czwartku do piątku w godz. 15.00–19.00, w soboty od godz. 11.00 do 15.00. Zakup biletów tylko przez stronę internetową: www.sklep.mt514.pl.

SŁOWO Z DOMU

Na rynku wydawniczym ukazała się książka zatytułowana „Słowo z domu”, która jest zapisem homilii metropolity łódzkiego wygłoszonych podczas codziennych Eucharystii z kaplicy domowej abp. Grzegorza transmitowanych na kanale YouTube archidiecezji łódzkiej. – Ta książka jest dokumentacją życia – drogi, jaką Kościół łódzki przebył przez dwa i pół miesiąca pierwszej fali pandemii koronawirusa COVID-19 w pierwszej połowie 2020 r. – powiedział abp Ryś./ks. Paweł Kłys

fot. ks. Paweł Kłys

fot. www.kapucyni.warszawa.pl/przekazanie-kopii-obrazu/

LORETAŃSKA
U KAPUCYNÓW

Kopia obrazu Matki Bożej Loretańskiej, który znalazł król Jan III Sobieski po zakończeniu odsieczy wiedeńskiej, została 10 grudnia oddana do kościoła kapucynów przy ul. Miodowej 10 w Warszawie. Reprodukację ufundował i przekazał Maciej Radziwiłł, przedstawiciel rodu i kustosz oryginalnego artefaktu. Mszy świętej przewodniczył br. Łukasz Woźniak, minister provincialny. Kazanie wygłosił ks. Walenty Królak, proboszcz parafii św. Augustyna.

■ **Wystawa szopek.** W Niedzielę Świętej Rodziny, 26 grudnia, pomiędzy 12.00 a 18.00 Zgromadzenie Rodziny Miriam Be-tlejem przy ul. Kampingowej 18 w Józefowie zaprasza na obejrzenie wystawy szopek z różnych stron świata, wspólne śpiewanie kolęd, wykonanie samemu lub z dziećmi własnej szopki. Wstęp wolny. Tel. 22 789 28 63.

■ **Szlakiem betlejemskich stajenek i konkurs.** Już po raz ósmy Lokalna Organizacja Turystyczna „Skarbiec Mazowiecki” zaprasza na świąteczne spacer z konkursem „Pójdźmy wszyscy do... warszawskich stajenek pełnych historii” – 27 grudnia (poniedziałek), 28 grudnia (wtorek) i 29 grudnia (środa), start w dwóch turach o godz. 13.00 oraz 14.00, z Księgarni na Miodowej, ul. Miodowa 17/19. W jednym spacerze może wziąć udział maksymalnie 15 osób, decyduje kolejność zgłoszeń. Re-jestracja mailem: lotskarbiecmazowiecki@gmail.com lub na miejscu 15 minut przed rozpoczęciem każdego spaceru. W dwugodzinny spacerze przewodnicy poprowadzą na spotkanie ze Świętą Rodziną i dawnymi mieszkańcami stolicy. Będą odkrywać tajemnice ukryte w architekturze kościołów i szopek, związane z nimi ciekawostki. Szczegóły na www.historiawkosciolach.pl.

■ **Rondo Dmowskiego zagrożone.** Sto-łeczni radni 9 grudnia przegłosowali uchwałę o przyjęciu petycji o zmianę nazwy ronda Dmowskiego na rondo Praw Kobiet. Petycja skierowana została do Rady Warszawy przez osobę prywatną. Przyjęcie petycji nie jest jednoznaczne ze zmianą nazwy ronda, ale oznacza, że Rada Warszawy zajmie się tą kwestią. – Roman Dmowski jest jednym z ojców polskiej niepodległości. Usunięcie go z nazwy warszawskiego ronda to historyczne barbarzyństwo – ocenił prezes IPN Karol Nawrocki.

■ **Instytut Zdrowia Kobiet.** Radni m.st. Warszawy przyjęli uchwałę o połączeniu szpitala „Inflancka” ze szpitalem Bieleńskim. Na ich miejsce powstanie Instytut Zdrowia Kobiet. Placówka zostanie uruchomiona w przyszłym roku w budynku szpitala „Inflancka”. Zapewni specjalistyczną opiekę medyczną m.in. w zakresie położnictwa, patologii ciąży, diagnostyki i terapii płodu, leczenia niepłodności, endokrynologii ginekologicznej, ginekologii onkologicznej, operacyjnej, geriatrycznej czy zespołu zdrowia psychicznego.

■ **Budżet obywatelski w Józefowie.** Mieszkańcy podwarszawskiego Józefowa po raz pierwszy będą mogli zdecydować, na co zostanie wydanych 665 tys. zł z miejskiej kasy. Pomyśły w ramach budżetu obywatelskiego można zgłaszać do końca grudnia. Głosowanie już w lutym. Więcej informacji na www.budzetobywatelski.jozefow.pl.

fot. Biuro Prasowe DW-P/Marcin Tafelko

Zakończenie Roku św. Józefa

W uroczystość Niepokalanego Poczęcia NMP zakończył się w diecezji warszawsko-praskiej ogłoszony przez papieża Franciszka Rok Świętego Józefa. Bp Romuald Kamiński odprawił Mszę świętą w parafii św. Izydora w Markach, gdzie poświęcił nowo powstałą kaplicę adoracji Najświętszego Sakramentu. Przywo-

lując pierwsze czytanie z Księgi Rodzaju, bp Kamiński zwrócił uwagę, że zagrożeniem dla dzisiejszych czasów jest lekceważenie obecności szatana.

– Jak niebezpieczny jest szatan, który umiał dokonać rozłamu, a my się tak łatwo poddajemy jego wpływom także przez to, że żartujemy sobie z jego działania. Nie dowierzamy jego skuteczności i to jest problemem dzisiejszego świata. Nie zdajemy sobie sprawy, że ten, który potrafił wbić klin między, zdawałoby się, niezachwianą jedność, która była na początku między Ojcem a nami ludźmi, jest tym samym sprawcą zła również dzisiaj – powiedział ordynariusz warszawsko-praski.

Przywołując postać Maryi, wyjaśnił, że wielkość człowieka można mierzyć poprzez służbę bliźniemu, wynikającą z bliskości Boga: – Im bliżej jesteście Pana Boga, tym większa potrzeba rodzi się w sercu, by służyć drugiemu człowiekowi, i w tym wszystkim jest ogromna pokora, cichość i delikatność. To są znaki wielkości, która nie jest z nas, ale z Boga. Naprawdę każdy z nas jest kimś wyjątkowym – przekonywał hierarcha. Zaapelował, aby koniecznie przy Maryi zauważyć Józefa. – Ze względu na ogromny szacunek Boga względem nas On się wyjątkowo uwidocznił w postaciach Maryi i Józefa – mówił bp Kamiński.

Święto lotników

W sanktuarium św. Ojca Pio, które jest wzniesione na dawnych gruntach „Gocław Lotnisko”, bp Romuald Kamiński 12 grudnia celebrował Mszę świętą za środowiska lotnicze. Podczas uroczystości ordynariusz warszawsko-praski dokonał instalacji relikwii bł. Ignacego Kłopotowskiego, założyciela Zgromadzenia Sióstr Matki Bożej Loretańskiej.

Kaplicę Matki Bożej Loretańskiej w sanktuarium św. o. Pio ufundowali piloci, a pozwolenie wydał wówczas abp Henryk Hoser SAC.

fot. www.facebook.com/SanktuariumSwOjcaPioGoclaw

Kandydaci do święceń

Diecezja warszawsko-praska ma nowych kandydatów do święceń. Bp Jacek Grzybowski 8 grudnia włączył pięciu kleryków Wyższego Seminarium Duchownego Diecezji Warszawsko-Praskiej do grona kandydatów do święceń diakonatu i presbiteratu. Obrzęd miał miejsce podczas Mszy świętej w kaplicy domu formacyjnego na Tarchominie. Tego samego dnia obchodzono była 21. rocznica poświęcenia gmachu.

Bp Jacek Grzybowski w homilii zwrócił uwagę na obecne w liturgii słowo „jestem”. W pierwszym czytaniu z Księgi Rodzaju na pytanie Pana Boga: „Gdzie jesteś?” Adam odpowiedział, że jest nagi. W Ewangelii Maryja odpowiedziała Archaniołowi: „Oto Ja, służebnica Pańska”, dając tym samym wyraz „jestem”. Podczas obrzędu kandydatury każdy wzywany jest z imienia i nazwiska oraz słyszy imiona swoich rodziców, po czym odpowiada: „jestem”. Imię Boga to także „Jestem” – podkreślał bp Grzybowski.

fot. www.wsdwp.edu.pl/rocznica-poswiecenia-seminarium-i-kandydatura-2021

tworem subiektywizmu i indywidualizmu – wspominał.

Nowymi kandydatami do święceń są klerycy: Przemysław Dagis pochodzący z parafii Narodzenia Najświętszej Maryi Panny w Warszawie-Pludach, Michał Kaczmarczyk pochodzący z parafii Matki Bożej Bolesnej w Radomiu, Marcin Malinowski pochodzący z parafii Najświętszej Maryi Panny Matki Łaski Bożej w Halinowie, Paweł Sasin pochodzący z parafii św. Klemensa w Klembowie, Adrian Woźniak pochodzący z parafii św. Wojciecha w Wiązownie.

Święto w Niepokalanowie

W uroczystość Niepokalanego Poczęcia NMP 8 grudnia bp Romuald Kamiński przewodniczył uroczystej Mszy świętej w bazylice Niepokalanej Wszechpośredniczki Łask w Niepokalanowie. To święto patronalne parafii, klasztoru oraz Rycerstwa Niepokalanej.

W homilii biskup warszawsko-praski podkreślił, że wybranie Maryi jest wyjątkowym zwrotem ku Bogu dla każdego człowieka. – Dla nas jest to wydarzenie wyjątkowe – Bóg wejrzał na Służebnicę, która jest naszą siostrą w pochodzeniu człowieczym.

Maryja jest jedną z nas, nie jest kimś danym na drogi naszej ludzkiej historii z zewnątrz. Patrząc na osobę przyszłej Matki Zbawiciela, dostrzegamy niezwykłą uwagę, którą otaczany jest każdy człowiek. Bóg spojrział na każdego z nas, co ma odzwierciedlenie właśnie w tym szczególnym wybraniu Matki Najświętszej. Trzeba zauważyć się tym wydarzeniem i rozważać w swoim sercu, co się właściwie dokonało. Mówimy: „To jest ten moment, w którym nastąpiła pełnia czasów”. Bóg postanowił właśnie w tym momencie, w sposób namacalny, rozpocząć na ziemi

wielkie dzieła naszego odkupienia. Rozpoczyna życie Matka Zbawiciela – mówił w homilii bp Kamiński.

W czasie Mszy świętej śluby wieczyste złożył brat Paweł. Bp Kamiński podkreślił, że podejmowanie powołania na wzór Maryi to prawdziwe szczęście, które powinno przejawiać się we wszystkich zadaniach, przed którymi stajemy.

– Spełnia się, kiedy każdy z nas podejmuje swoje powołanie. Wówczas przeżywa coś, co ma wyjątkowy wymiar. Niech każdy z nas cieszy się, że może być wierny Panu Bogu w wypełnianiu swoich obietnic: czy to będąc w związku małżeńskim, czy podejmując różne zadania zawodowe, społeczne, okolicznościowe, czy dodatkowe zobowiązania. Niech nigdy nie będzie w nas przerażającego wyobrażenia, że cierpię dla sprawy. Proszę na to spojrzeć jako na wielki, radosny dar możliwości służenia Bogu i ludziom.

Na zakończenie Mszy świętej akt zawierzenia Niepokalanej odmówiły osoby, które przez 33 dni przygotowywały się do oddania życia Maryi, według rekolekcji św. Ludwika Marii Grignon de Montfort. **I**

fot. facebook.com/DiecezjaWarszawskoPraska

Świadectwo dla świata

Kardynał Kazimierz Nycz 7 grudnia, we wspomnienie św. Ambrożego, biskupa i doktora Kościoła, w kościele seminarijnym udzielił święceń alumnom i diakonom Wyższego Metropolitalnego Seminarium Duchownego w Warszawie. Święcenia diakonatu przyjęli Dominik Adam Kulczycki i Adam Rzczkowski, święcenia kapłańskie – Damian Drozd.

– Bądźcie przekonującym świadectwem dla świata – zachęcał ich metropolita warszawski.

Nawiązując do przypowieści o zaginionej owcy, kard. Kazimierz Nycz podkreślił, że nie wystarczy czekać, aż ci, którzy odeszli od Kościoła, sami do niego wrócą. – Trzeba szukać tak dalece, że zostawia się te 99 owiec, by odnaleźć tę jedną i przynieść ją ze szczególną

miłością i troskliwością do owczarni Jezusa. Bóg chce zbawić każdego człowieka, a my jesteśmy uczestnikami tego wielkiego planu i dzieła zbawienia, którego dokonuje w Kościele i przez Kościół. Dlatego wchodząc w to zadanie, które wam powierza Pan Jezus. Głoście Słowo Boże i służcie sakramentom świętym, by w sakramentach świętych służyć ludowi Bożemu – mówił metropolita warszawski, podkreślając, że przekonujące głoszenie miłości Boga musi być poparte służbą.

Nowo wyświęceni alumnii Wyższego Metropolitalnego Seminarium Duchownego w Warszawie dołączyli do grona pięciu diakonów, którzy przyjęli święcenia w maju. Ks. Damian Drozd dołączył do dwudziestu sześciu neoprezbiterów, którzy otrzymali w tym roku święcenia kapłańskie. **I**

fot. archiwum.pl/Wojciech Łaczkowski

Kolęda w pandemii

Biskup Romuald Kamiński wydał rekomendacje w sprawie przeprowadzenia tegorocznych wizyt kolędowych w diecezji warszawsko-praskiej. Do księży proboszczów należy decyzja, czy będą to dodatkowe Msze święte, wizyta na zaproszenie czy kolęda w formie tradycyjnej.

Proponowane są trzy formy wizyty kolędowej. – Pierwszy sposób jest taki, żeby zapraszać na dodatkowe Msze święte kolejne grupy z danej parafii – informuje dyrektor biura prasowego diecezji warszawsko-praskiej Jakub Troszyński. – Druga forma: jeżeli w jakimś większym skupisku dany parafianin poprosi księdza proboszcza o taką wizytę, to przy zachowaniu wszelkich norm sanitarnych ksiądz powinien wyrazić zgodę. Trzecia dotyczy raczej mniejszych ośrodków, gdzie są większe odległości. Tam można ustalić, że wizyta kolędowa odbywa się w tradycyjnej formule, natomiast każdy odpowiedzialny dom musi wyrazić na to zgodę – mówi Jakub Troszyński. Wytyczne dostosowane są do obecnej sytuacji epidemicznej. Mogą ulec zmianie. **I**

Katecheci adwentowo

fot. radiowarszawa.com.pl/Krzysztof Jędrasik

Msza święta, adoracja Najświętszego Sakramentu oraz konferencja złożyły się na adwentowy dzień skupienia katechetów diecezji warszawsko-praskiej, który miał miejsce 11 grudnia w sanktuarium Matki Bożej Królowej Polskich Męczenników na Grochowie. Eucharystii przewodniczył bp Romuald Kamiński. – W czasie naszego posługiwania potrzebny jest czas zatrzymania się, abyśmy mogli się odnowić, odpocząć i pozbierać siły. Trzeba odnowić nasze spojrze-

nie na wszystko to, w czym na co dzień uczestniczymy – mówił duchowny. Podkreślił, że misja katechety wiąże się z dużą odpowiedzialnością.

– Jako katecheci jesteście postawieni na ważne drogi nie tylko młodych ludzi. Moje i każdego z nas oddziaływanie na człowieka z racji naszego posłannictwa jako świadka wiary ma niezwykle ważny wymiar – dodał bp Kamiński.

Konferencję dla katechetów wygłosił ks. Michał Kwitliński, duchowny Prałatury Opus Dei w Warszawie.

fot. media.poczta-polska.pl

Znaczki z przesłaniem

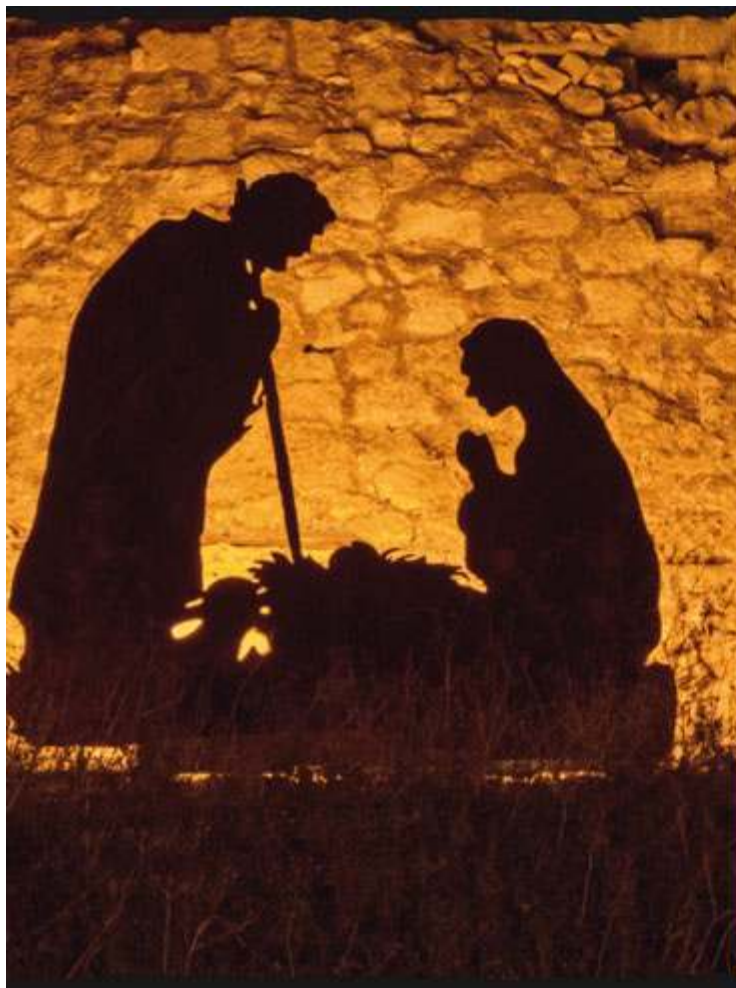
Poczta Polska 8 grudnia wprowadziła do obiegu znaczek pocztowy emisji „Matka Boża Elekcyjna”. Autor projektu, Bożydar Grozdew, przedstawił na znaczku wizerunek znajdujący się w kościele św. Stanisława Biskupa i Męczennika na warszawskiej Woli.

– Tym razem prezentujemy na znaczku obraz szczególnie i wielce zasłużony w historii naszego kraju. To przed Matką Bożą Pocieszenia modliła się szlachta wybierająca królów Polski oraz nowo wybrani królowie. Obraz jest jednocześnie świadkiem chlubnych wydarzeń z naszej przeszłości i strażnikiem ich

pamięci. Naucza też, że nawet w trudnych momentach życia w swoich wyborach trzeba być wiernym tradycji i wartościom – powiedział Wiesław Włodek, wiceprezes zarządu Poczty Polskiej. W obiegu znajdzie się 168 tys. znaczków.

Na kopercie FDC umieszczono natomiast obraz Bernarda Bellotta „Elekcja Stanisława Augusta”, którego oryginał znajduje się w zbiorach Zamku Królewskiego w Warszawie. Koperta FDC (ang. *first day cover*) to koperta z naklejonym znaczkiem pocztowym, ze stemplem okolicznościowym nawiązującym do pierwszego dnia obiegu znaczka.

REKLAMA

Transmisja
Mszy Świętej Pastorskiej
Boże Narodzenie, godz. 0.00

Zapraszamy na specjalny program
oraz wspólne kolędowanie z okazji
Świąt Bożego Narodzenia
szczegóły
na radiowarszawa.com.pl

W kościele Nawiedzenia Najświętszej Maryi Panny, ul. Przyrynek 2, znajduje się obraz Michaela Willmanna pod tytułem „Nawiedzenie NMP” z 1682 r.

Obraz o wymiarach 145 × 272 cm został wykonany do kaplicy Księżęcej przy cysterskim kościele klasztornym w Lubiążu. W 1952 r. został przewieziony do Warszawy. Obecnie znajduje się w kościele parafialnym Nawiedzenia NMP w Warszawie na Nowym Mieście.

W obrazie zostało ukazane ewangeliczne wydarzenie nawiedzenia przez Matkę Bożą Jej krewnej Elżbiety. Obie w nadzwyczajnych okolicznościach dostały się do stanu błogosławionego. Elżbieta, mimo swojego starszego wieku, spodziewała się narodzin największego z proroków, Jana Chrzciciela. Maryja zaś w momencie zwiastowania wyraziła zgodę na stanie się Matką Syna Bożego. Postanowiła odwiedzić swoją krewną. Było to w ziemi Judy, według tradycji w Ain-Karim, 7 km na zachód od Jerozolimy.

Artysta umiejscowił scenę w domu Zachariasza, którego postać znajduje się tuż za plecami Elżbiety, po lewej stronie. Według relacji ewangelisty Łukasza Maryja „weszła do domu Zachariasza i pozdrowiła Elżbietę. Gdy Elżbieta usłyszała pozdrowienie Maryi, poruszyło się dzieciątko w jej łonie, a Duch Święty napełnił Elżbietę. Wydała ona okrzyk i powiedziała: «Błogosławiona jesteś między niewiastami i błogosławiony jest owoc Twojego łona. A skądże mi to, że Matka mojego Pana przychodzi do mnie? Oto, skoro głos Twego pozdrowienia zabrzmiał w moich uszach, poruszyło się z radości dzieciątko w moim łonie. Błogosławiona jesteś, któraś uwierzyła, że spełnią się słowa powiedziane Ci od Pana». Wtedy Maryja rzekła: «Wielbi dusza moja Pana i raduje się duch mój w Bogu, moim Zbawcy. Bo wejrzał na uniżenie Służebnicy swojej. Oto bowiem błogosławić mnie będą odąd wszystkie pokolenia, gdyż wielkie rzeczy uczynił mi Wszechmocny. Święte jest Jego imię – a swoje miłosierdzie na pokolenia i pokolenia [zachowuje] dla tych, co się Go boją. On przejawia moc ramienia swego, rozprasza [ludzi] pyszniących się zamysłami serc swoich. Strąca władców z tronu, a wywyższa pokornych. Głodnych nasycy dobrami, a bogatych z niczym odprawia. Ujął się za sługą swoim, Izraelem, pomny na miłosierdzie swoje – jak przyobiecwał na-

Nawiedzenie NMP

dr Dorota Lekka

fol. xtz

szym ojcom – na rzecz Abrahama i jego potomstwa na wieki». Maryja pozostała u niej około trzech miesięcy; potem wróciła do domu” (Łk 1, 40-56).

Artysta zobrazował dwie kobiety w pokornym i serdecznym uniżeniu. Obie milcząco zwracają się ku sobie, trzymając się za dłonie. Ich pokorne uniżenie i służbę dodatkowo wzmacnia symboliczne ukazanie bosych stóp. Tuż za plecami Elżbiety scenie tej przygląda się z przejęciem Zachariasz. W górnej części obrazu malarz ukazał putta anielskie i dwóch anio-

łów, z których jeden trzyma w dłoniach wieniec.

Obraz „Nawiedzenie NMP” przypisuje się Michaelowi Willmannowi, ale badacze uważają, że jego udział w wykonaniu tego dzieła był minimalny, a faktycznym wykonawcą był raczej warsztatowy współpracownik artysty. Niemniej za kompozycyjny projekt obrazu odpowiadać musiał sam Michael Willmann, a świadczy o tym wykorzystanie posiadanych gotowych wzorców kompozycyjnych.

W Ministerstwie Kultury i Dziedzictwa Narodowego w nowym roku powstanie osobny departament zajmujący się odzyskiwaniem utraconych i zaginionych dóbr kultury – zapowiedział wicepremier Piotr Gliński. Przypomnił, że straty polskiej kultury w czasie II wojny światowej są szacowane orientacyjnie na 514 tys. obiektów, z czego zaledwie ok. 64 tys. jest opisanych w katalogu dzieł utraconych.

Jak zauważył, „dzieła sztuki rosną w cenę”, wielu właścicieli nie chce rezygnować z ich posiadania i nie jest zainteresowanych badaniem ich proveniencji. „Mamy też kłopoty z niektórymi krajami, które nie chcą z nami współpracować w tym obszarze, jak chociażby Federacja Rosyjska” – dodał szef MKiDN. Podkreślił, że powstają wyspecjalizowane zespoły ekspertów, którzy współpracują z wieloma instytucjami w kraju i na świecie i dzięki ich wysiłkom dobra kultury wracają do kraju. „Te działania są zindywidualizowane. Każdy przypadek jest inny z uwagi na historię danego dzieła sztuki i system prawny obowiązujący w kraju, w którym je znajdujemy” – podkreślił Gliński.

Poinformował, że obecnie jest w toku ponad 80 postępowań restytucyjnych, a je-

Odzyskany przez MKiDN pastel Leona Wyczółkowskiego wrócił na Wawel

fol. mkidn.gov.pl/Danuta Matloch

Departament strat wojennych

śli chodzi o Federację Rosyjską, złożonych zostało 20 wniosków, ale pozostają one bez odpowiedzi. Od 2016 r. MKiDN odzyskało blisko 500 dzieł utraconych w czasie II wojny światowej, m.in. „Zimę w małym miasteczku” Maksymiliana Gierymskiego, „Ulicę z ruiną zamku” Roberta Śliwińskiego,

go, „Portret damy” Melchiora Geldorpa, „Zesłanie Ducha Świętego” Izaaka van den Blocke, „Apollo i Dafne” Abrahama Bloemaerta, XVIII-wieczne meble w stylu chińskim z Muzeum Pałacu Króla Jana III w Wilanowie i XVII-wieczny sztambuch Melchiora Lucasa./PAP/dg

fol. materiały organizatora

Księża Solidarności

W Muzeum Jana Pawła II i Prymasa Wyszyńskiego można obejrzeć wystawę „Księża Solidarności”, przygotowaną przez Instytut Dziedzictwa Solidarności. Wystawa „Księża Solidarności” to przedsięwzięcie o charakterze edukacyjno-informacyjnym przygotowane z myślą o obchodach 40-lecia NSZZ „Solidarność” oraz w związku z beatyfikacją kard. Stefana Wyszyńskiego. Na wystawie znajduje się kilkanaście tablic przekrojowo prezentujących wkład Kościoła katolickiego i poszczególnych jego przedstawicieli w rewolucję Solidarności i pokonanie komunizmu w XX w. Przedstawieni zostali na niej najważniejsi duchowi patroni NSZZ „Solidarność” oraz wybrani kapelani Solidarności./dg

Z pomocą bezdomnym

W dniach 11 i 12 grudnia w Oranżerii Muzeum Pałacu Jana III Sobieskiego w Wilanowie odbyła się akcja „Od serca do serca”. Celem było zebranie funduszy na zorganizowanie wigilii dla kilku tysięcy bezdomnych i ubogich, którzy są podopiecznymi Fundacji Kapucyńskiej im. bł. Aniceta Koplińskiego. W warszawskiej wigilii, oprócz bezdomnych, uczestniczą również osoby starsze, którym niska emerytura nie pozwala godnie żyć, dlatego korzystają z ciepłych posiłków wydawanych przez fundację.

W programie były m.in.: występ Chóru Związku Artystów Scen Polskich, pokaz mody Anny Cichosz, aukcja dzieł sztuki i porcelany, koncert kolęd w wykonaniu Lidii Kopani, kiermasz świąteczny oraz poczęstunek i wspólne kolędowanie z laureatami konkursu im. Agnieszki Osieckiej.

Nazwa „Od serca do serca” nie jest przypadkowa, również miejsce akcji było symboliczne. W kościele Braci Mniejszych Kapucynów (opiekunów bezdomnych i ubogich) w Warszawie przy ul. Miodowej 13 znajdu-

je się serce króla Jana III Sobieskiego – fundatora warszawskiego klasztoru Braci Mniejszych./dg

fol. materiały organizatora

W koszmarnym labiryncie

Mirosław Winiarczyk

foto: materiały dystrybutora

W medialnych doniesieniach od początku lat 90. stale zawarte były informacje o niewyjaśnionych zabójstwach znanych osobistości, w tym wybitnych polityków, wojskowych, dziennikarzy i działaczy społecznych, m.in. Piotra Jaroszewicza i Andrzeja Leppera. Te domniemane wypadki, według opinii prokuratur, policji i sądów, były samobójstwami lub spowodowane zostały przez tzw. nieznaną sprawców. W związku z tym kolejne śledztwa z reguły umarzano.

Tak stało się ze śledztwem w sprawie zamordowania Jolanty Brzeskiej, działaczki samorządowej walczącej o prawa lokatorów wyrzucanych z warszawskich kamienic w okresie tzw. złodziejskiej dzikiej repriwatyżacji, mającej miejsce od końca lat 90. do 2010–2011 r. Ta bulwersująca sprawa została przez media nagłośniona, w efekcie czego powstała komisja śledcza. Do dziś jednak nie wykryto sprawców zabójstwa Brzeskiej.

Autorzy filmu „Lokatorka” ukazują przebieg i okoliczności wydarzeń, które doprowadziły do śmierci Brzeskiej. Zmieniono nazwisko głównej bohaterki, doskonale granej przez Sławomirę Łozińską. Przebieg akcji zgadza się jednak ze zdarzeniami znanymi z relacji świadków oraz reportaży i dokumentów. Ten dramatyczny dreszczowiec polityczny jest bardzo smutny i dołujący widzów emocjonalnie. Przypomina jakiś koszmarny labirynt absurdu, w którym jak we mgłę poruszają się bohaterowie obrazu.

Autorzy utworu ukazują działania mafii przejmującej warszawskie kamienice komu-

nalne z lokatorami na podstawie sfałszowanych dokumentów. W konsekwencji lokatorzy byli usuwani ze swoich mieszkań. W skład mafii wchodziło wysoko postawieni prawnicy, adwokaci, sędziowie, prokuratorzy, warszawscy mafiozi, urzędnicy państwowi i policjanci. To całe towarzystwo, działające przez lata bezkarnie, kierowane było przez funkcjonariuszy tajnych służb komunistycznych.

W „Lokatorce” głównym rozgrywającym jest osobnik zwany pułkownikiem, grany przez Jana Frycza. Nadzoruje on wszystkich osobników umocowanych w powyżej opisaną działalność, aby pilnowali swoich stref wpływów w warszawskich dzielnicach. W filmie zawarta jest sugestia, że Brzeska padła ofiarą porachunków mafijnych gangów. Twórcy utworu nie wskazali precyzyjnie sprawców zabójstwa. Dla widzów jest jednak oczywiste, że byli nimi wysłannicy skłóconych mafii. Smutny wniosek z filmu jest taki, że w Polsce po przemianach ustrojowych działały mafie przypominające Cosa Nostrę.

Lokatorka; Polska 2021; reżyseria: Michał Otłowski; aktorzy: Sławomira Łozińska, Irena Melcer, Barbara Jonak, Krzysztof Stroiński, Jan Frycz, Piotr Głowacki, Tomasz Sapryk, Emilian Kamiński, Marek Kalita, Marcin Czarnik, Andrzej Grabowski, Leszek Lichota i inni; dystrybucja: Kino Świat

foto: materiały dystrybutora

Cenne kontusze w muzeum

Muzeum Historii Polski pozyskało niezwykle cenny zbiór 22 pasów kontuszowych, najważniejszego elementu ubioru szlacheckiego. Zakup sfinansowało Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego. W kolekcji znajdują się bogato zdobione pasy pochodzące z najsłynniejszych pracowni polskich i zagranicznych.

W zbiorze zakupionym przez Muzeum Historii Polski znajdują się wytwory zarówno polskich persjarni, jak i zagranicznych pracowni. Do pierwszej grupy należą pasy z manufaktury Radziwiłłów w Słucku (pięć egzemplarzy), manufaktury grodzieńskiej (dwa), Kobyłki (dwa) oraz cztery pasy wytworzone w manufakturach Paschalisa Jakubowicza. Wśród pasów wykonanych poza terytorium Rzeczypospolitej przeważają importy francuskie (sześć pasów lyońskich), w zbiorze znajdują się również pojedyncze egzemplarze z Indii, Turcji i Rosji. Większość pasów ze zbioru powstała w drugiej połowie XVIII w., dwa lub trzy pochodzą z XIX w. Najstarszym pasem w zbiorze jest dwustronny pas kontuszowy wykonany w jednej z ormiańskich pracowni w Stambule w pierwszej połowie XVIII w. Oprócz dwóch pasów lyońskich, wykonanych z jedwabiu, wszystkie pozostałe utkano z użyciem srebrnych i złotych nici. Pasy reprezentują również różne style i motywy dekoracji.

Całość zbioru, ze względu na różnorodność wytwórców, typów i motywów dekoracyjnych, stanowi doskonałą ilustrację jednego z najważniejszych elementów polskiego stroju szlacheckiego i stanowi o wyjątkowości zbioru. Część zakupionych pasów znajdzie się na wystawie stałej i będzie eksponowana rotacyjnie w galerii Dawna Rzeczpospolita oraz w galerii XIX w./dg

KONKURS

Kardynał Stefan Wyszyński od dziecka chciał być księdzem, ale władzy dla siebie nie pragnął. Dlatego jako biskup i prymas bardziej prosił niż rozkazywał, bardziej służył niż wywiązywał się z obowiązków. Ideałem pracy duszpasterskiej była dla niego mała wiejska parafia pośród lasów oraz wykładanie w seminarium i publicystyka. Bóg zdecydował jednak inaczej – że w tych warunkach historycznych Wyszyński bardziej potrzebny jest całemu narodowi ciemionemu przez komunistów. W książce „Prymas Wyszyński. Wiara, nadzieja, miłość” (Znak) Ewa Czaczkowska przytacza wiele jego przemyśleń, opowiada o przyjaźni z Karolem Wojtyłą oraz rozmawia z relatorem jego procesu beatyfikacyjnego. Wśród czytelników, którzy 20 grudnia między godz. 13 a 13.15 zadzwonią pod nr (22) 512 00 95 i odpowiedzą na pytanie: **Co jest kołyską dla wolności narodu według słów kard. Wyszyńskiego z 15 września 1968 r.?** – rozlosujemy trzy egzemplarze książki. Odpowiedź na pytanie konkursowe nr 50: Jezuitów obrządku wschodniego w 1924 r. sprowadził do Polski bp Henryk Przeździecki. Zwycięzcom gratulujemy!

Neoindianie i uzurpatorzy

Marcin Zatyka

Analizy historyczne i odkrycia archeologów w Ameryce Łacińskiej coraz bardziej burzą narrację lewicowych polityków o złych europejskich kolonizatorach i dobrych Indianach.

Wykorzystują oni mity o harmonii i pokojowym współistnieniu ludów ery prekolumbijskiej do zbijania politycznego kapitału i rozgrywek dyplomatycznych, w które wciągają też Kościół.

W uznawanych za kraje katolickie Kolumbii i Meksyku nasila się liczba ataków na obiekty sakralne i osoby duchowne.

Zdarzenia tego typu w ostatnich dekadach nie należały do rzadkości, a w minionych latach się nasiliły. Jak wskazuje magazyn „Christianity Today”, prześladowania w obu latynoskich krajach nie odbiegają od działań przeciwko chrześcijanom w krajach zdominowanych przez islam. Inne jest jedynie, jak wskazuje gazeta, pod-

łoże mnożących się aktów wrogości. Organizacja międzynarodowa Open Doors (Otwarte Drzwi) badająca zjawisko prześladowań wobec wyznawców Chrystusa zaznacza, że w Meksyku od 2020 r. zanotowano aż 61 przypadków ataków na kościoły lub działań służących zamknięciu świątyń. Liczba ta jest niższa zaledwie o siedem w porównaniu z Islamską Republiką Pakistanu, zdominowaną przez muzułmanów.

W POSZUKIWANIU KOLONIZATORÓW

Pracujący w Ameryce Łacińskiej misjonarze z Portugalii i Hiszpanii przyznają, że coraz częściej wysłuchują skarg na rzekome „sprawstwo swoich przodków” w procedurze niewolnictwa i ciemnienia pierwotnych ludów Nowego Świata. W ocenie ks. Firmina Cachady pracującego w jednej z amazońskich parafii poszukiwanie winnych kolonizacji stało się modne w wielu krajach latynoamerykańskich. – Kiedyś jeden z moich współbraci z Brazylii stwierdził, że moi przodkowie wyzyskiwali jego pradziadków. Wyjaśniłem mu, że jestem pierwszym członkiem mojej rodziny, który pokonał Atlantyk. Poradziłem, aby winnych kolonializmu szukał wśród swoich przodków. Jak na Brazylijczyka miał bowiem zbyt jasny kolor skóry, w dodatku nosił nazwisko, którego nie powstydziłby się żaden portugalski arystokrata – opowiada z ironią pochodzący z Guimarães misjonarz.

Podobny dialog, choć mniej przyjacielski, zakończony skandalem dyplomatycznym, odbył się w mediach społecznościowych między prezydentem Meksyku Andrésem Lópezem Obradorem a hiszpańskim pisarzem Arturo Pérezem-Revertem. Kiedy lewicowy szef państwa pochwalił się wysłaniem do króla Hiszpanii Filipa VI żądaniem przeprosin za kolonizację, znany literat zwymyślał Obradora, twierdząc, że meksykański polityk jest cyniczny, gdyż sam jest „potomkiem kolonizatorów”. „Niech sam przeprosi za to, że ma hiszpańskie nazwisko i że tam mieszka. Jeśli ten typ naprawdę wierzy w to, co mówi, to jest imbecylem. Jeśli nie, jest bezwstydnikiem” – wypalił autor licznych bestsellerów.

OD JANA PAWŁA II DO FRANCISZKA

Bliski ideologicznie prezydentowi Meksyku centrolewicowy rząd Hiszpanii Pedro Sáncheza do dzisiaj nie przeprosił ludności swojej byłej kolonii za podbój i podporządkowanie sobie rdzennych ludów tego latynoamerykańskiego kraju. Z wyjątkiem współrządzącego Hiszpanią radykalnie le-

for. ks. Wojciech Lipka

wicowego Podemos żadne z liczących się ugrupowań tamtejszej sceny politycznej nie uważa za uzasadnione przeproszenia Meksykanów za kolonialną przeszłość Hiszpanii. Socjaliści Sáncheza, centrowa Partia Ludowa i konserwatywny Vox zgodnie twierdzą, że „wydarzenia, które miały miejsce 500 lat temu, nie mogą być oceniane na podstawie współczesnych kryteriów”. Nic więc dziwnego, że wielu polityków i ludzi związanych z ugrupowaniami politycznymi Hiszpanii negatywnie zareagowało na list papieża wysłany pod koniec września 2021 r. do władz Meksyku z okazji dwustulecia ogłoszenia niepodległości przez ten kraj. W swoim piśmie skierowanym do Lópeza Obradora Franciszek poprosił o wybaczenie „grzechów osobistych i społecznych”

popęlnionych podczas podboju Meksyku przez Hiszpanię przed pięcioma wiekami. Madrycki dziennik „El Mundo” przypominał jednak, że już w 2015 r. podczas podróży argentyńskiego pontyfeka do Boliwii z ust papieża padły przeprosiny za podbój Nowego Świata przez Hiszpanów i Portugalczków. Gazeta odnotowała, że przemówienie z Santa Cruz było kontynuacją wypowiedzi św. Jana Pawła II oraz Benedykta XVI, którzy w swoich wystąpieniach wskazywali na błędy popełnione przez chrześcijan w okresie kolonizacji obu Ameryk.

W debacie przetaczającej się przez hiszpańską opinię publiczną wziął też udział nuncjusz apostolski w Hiszpanii abp Bernardino Auza. W jednym z wywiadów od-

notował, że ostatnia wypowiedź Franciszka idzie w tym samym kierunku, co przeprosiny, które zainicjował Jan Paweł II. Pochodzący z Filipin duchowny przypomniał, że papież Polak już w 1992 r. prosił o wybaczenie grzechów Kościoła dokonanych wobec podbitej przez kolonizatorów miejscowej ludności.

KRWAWA PRZESZŁOŚĆ

W hiszpańskich mediach nie brak opinii wskazujących, że kolonizatorzy z Europy nie tylko przynieśli Nowemu Światu postęp, ale też uwolnili miejscowe populacje od wcześniejszych „krwawych cywilizacji”, które m.in. miały składać ofiary z ludzi. Wskazują na odkrywane w ostatnich latach przez archeologów w różnych częściach Ameryki Ła-

cińskiej zbiorowe mogiły ofiar rytuałów, w trakcie których nie oszczędzano nawet dzieci. W październiku br. zespół archeologów z Peru znalazł w pobliżu miasta Lambayeque, na północnym zachodzie tego kraju, grób dzieci zabitych podczas rytuału sprzed ponad 1000 lat. Miały one zostać złożone w ofierze przed jedną ze świątyń w epoce prekolumbijskiej. Odkrycie zespołu Edgara Bracamontego nie jest pierwszym. Wcześniej w różnych regionach Peru znajdowano już podobne groby. Jednym z najbardziej znanych odkryć była mogiła złożonych w ofierze w pobliżu krateru wulkanu Misti ośmiorga chłopców i dziewcząt. Znaleźisko zostało dokładnie przestudiowane przez archeologów w latach 2018–2019. Zdaniem badaczy potwierdziło ono brutalność Inków, którzy mieli złożyć w ofierze dzieci, aby „ułaskawić” znajdujący się przez ponad 550 lat w fazie erupcji wulkan.

Na to, że nadejście Hiszpanów na teren dzisiejszego Peru było niejako dobrodziejstwem dla rdzennej ludności, jako że uwolniło ją od bezwzględności Inków, wskazuje autor peruwiańskiego bestsellera pt. „Szpieg Inków” Rafael Dumett. Pisarz w swojej najnowszej książce wskazuje na nienawiść, jaką wobec Inków pałały podbite przez nich plemiona. To właśnie one, twierdzi Peruwiańczyk, były sprzymierzeńcem grupy zaledwie 169 konkwestadorów w pokonaniu prekolumbijskiego imperium. Dumett w oparciu o jedenastoletnie studia pism przybyszów wskazał, że niechęć podbitych ludów wobec krwawych Inków okazała się kluczowa i w rzeczywi-

stości zostali oni pokonani wspólnymi siłami dzięki pojawieniu się Hiszpanów. – Musimy skończyć z tą fikcyjną historią, że hiszpańscy kolonizatorzy byli źli, a podbici Inkowie dobrzy. To nieprawda – podkreśla Dumett.

PŁONĄCE KOŚCIOŁY I ZAKAZANY HANDEL

Peruwiański literat nie ma wątpliwości, że upłynie jeszcze dużo czasu, zanim obalone zostaną wszystkie mity dotyczące kolonizacji Ameryki Południowej. Wie, że zanim do tego dojdzie, rozmaite siły skorzystają z nich, aby zrealizować swoje cele polityczne. Jedną z nich są paramilitarne grupy reprezentujące rdzenny lud Mapuche, zamieszkujący Chile oraz Argentynę. W ostatnich tygodniach władze obu tych państw nawiązały współpracę w walce z tymi domagającymi się większych praw Indianami. Wydawany w Buenos Aires dziennik „La Nación” wskazuje, że zarówno w Argentynie, jak i Chile partyzantki ludności Mapuche biorą sobie za cel kościoły, stanowiące ich zdaniem „symbol kolonializmu”. Gazeta odnotowała, że tegorocznej jesieni paramilitarne Mapuche co najmniej trzykrotnie podłożyły ogień pod obiekty użyteczności publicznej w argentyńskiej prowincji Rio Negro,

w środkowej części kraju. Również chilijski dziennik „La Tercera” wskazuje na liczne zamieszki organizowane przez rdzenną ludność w regionie Araukania, w środkowej części Chile. Odnotowuje, że po niedawnym zabiciu przez policję jednego z manife-

Ostatni papież wskazywali na błędy popełnione przez chrześcijan w okresie kolonizacji obu Ameryk.

stantów Indianie nasilili akcje protestacyjne. Ich głównym postulatem było żądanie zniesienia obowiązującego od października w regionach Araukanii oraz Biobio stanu wyjątkowego i wycofania stamtąd chilijskich sił bezpieczeństwa. Indiańskie siły zagroziły użyciem broni. Oba południowoamerykańskie dzienniki przypominają, że tereny ludu Mapuche zostały wcielone do Chile w XIX w., po ponad trzystu latach walk z hiszpańskimi kolonizatorami oraz władzami tego południowoamerykańskiego kraju. Zauważają, że pod koniec XX w. nasiliły się działania rdzennej ludności służące odzyskaniu kontroli nad swoimi historycznymi ziemiami. „La Nación” zaznacza jednak, że liderzy Mapuche walczą też o inne korzyści. Dziennik uważa, że za walką rdzennej ludności o swoje prawa kryje się jednocześnie „biznes” polegający na przemyśle broni oraz handlu narkotykami.

Machu Picchu – dawne miasto Inków w Peru

fot. Guille Alvarez/Unsplash

Chcieliby spędzić święta z rodziną, ale nie będzie to możliwe w najbliższych latach lub do końca życia. W jaki sposób więźniowie przeżywają Boże Narodzenie?

W więzieniu w Białymstoku przebywa 650 skazanych, w tym 50 kobiet. – Na terenie aresztu mamy podświetlaną szopkę, skazanym wydajemy świerkowe gałązki. Jest świąteczne menu – mówi ppłk Wojciech Januszewski, dyrektor Aresztu Śledczego w Białymstoku. – Staramy się stworzyć świąteczny nastrój, m.in. poprzez radiowęzeł. Na oddziałach i w salach stoją choinki. Więźniowie własnoręcznie przygotowują ozdoby świąteczne – dodaje mjr Jarosław Andrzejuk, zastępca dyrektora. Jest to namiastką świąt przeżywanych na wolności.

– W okresie przedświątecznym dokonujemy wizytacji wszystkich cel. Mamy porównanie. Są cele, w których jest świąteczny wystrój, ale są też takie, w których go nie ma. Atmosfera zależy od tego, czy ktoś jest wierzący – mówi mjr Andrzejuk. – Skazani bardzo wewnętrznie przeżywają okres świąteczny w więzieniu. Sami ze sobą. A są i tacy, w których święta Bożego Narodzenia niczego nie zmieniają – mówi.

WIĘZIENNE AKCJE

W więzieniu przebywają katolicy i prawosławni, rejon Białegostoku jest bowiem wielowyznaniowy. – Dajemy możliwość świadczenia usług religijnych przez zielonoświątkowców, a także mamy podpisane porozumienie z przedstawicielem Kościoła muzułmańskiego – mówi mjr Andrzejuk.

Mikołaj do aresztu nie przychodzi, ale więźniowie angażują się w pomoc in-

ŚWIĘTA ZA KRATAMI

Marta Dybińska

nym. Organizowane są świąteczne akcje, np. zbierania słodczy. – Słodczy wspólnie zbierają funkcjonariusze i osadzeni. Na oddział onkologii dziecięcej przekazuje je skazany ubrany w strój św. Mikołaja – mówi zastępca dyrektora.

– Więzienie jest zamknięte, to miejsce wykonywania kary, ale jesteśmy otwarci

na różne akcje. Tu aniołów nie ma, ale ci ludzie nie są pozostawieni sami sobie – dodaje ppłk Wojciech Januszewski.

TĘSKNOTA ZA RODZINĄ

– Święta Bożego Narodzenia mają dla mnie wymiar duchowy, ale ważne były też spotkania z rodziną. Pomagałem mamie

i siostrze w kuchni, sprzątałem – wspomina więzień. Trzydziestodwulek został skazany na trzynaście lat pozbawienia wolności. – Głupota, kradzieże, włamania – mówi. Przed pandemią odwiedzali go w więzieniu najbliżsi. Dziś wysyła im kartki świąteczne. – Nie chciałbym już tu wracać, ale jednak forma łatwego za-

fot. Areszt Śledczy w Białymstoku

robku kusi. W święta najbardziej dotkliwy jest brak bliskich, rodziny – wyznaje. Na co dzień pracuje w warsztacie, jest hydraulikiem.

– Nie ma rodziny, nie ma bliskich – mówi czterdziestosiedmioletni więzień, który odsiaduje karę osiemnastu lat pozbawienia wolności. – Chciało się żyć lepiej... ale tu nauczyłem się pokory – przyznaje. W celi mieszka dwunastu skazanych. – Z niektórymi dzielę się opłatkiem – dodaje. W areszcie maluje obrazy, a w konkursach więziennych zajmuje pierwsze miejsca. Obrazy są przekazywane m.in. na akcje dla chorych dzieci.

– W świątecznym menu jest ryba po grecku, kłuski z makiem, sałatka śledziowa, ale lepiej byłoby w domu. Tęsknię za rodziną, za synem – mówi trzydziestotrzyletni więzień, który za niecałe sześć lat opuści areszt śledczy. Był uczestnikiem kursu alfa, chociaż nie wierzył, że Bóg istnieje. – Dużo się modłę, mam nadzieję, że więcej tu nie wrócę. Mam już serdecznie dość zakładu karnego – podkreśla.

ŚWIĘTA Z DOŻYWCIEM

Trzej mężczyźni za kratami odkryli swój talent artystyczny, dzięki któremu wspomagają potrzebujących. Oni już wiedzą, że nie wyjdą na wolność.

Trzydziestoczteroletni więzień maluje obrazy, które trafiają na aukcje dla dzieci chorych m.in. na SMA. – Żadnych korzyści mi to nie daje. Mogę pomóc, więc pomagam. Najmniejszych, bezbronnych dzieci szkoda najbardziej – mówi. Pomaga, chociaż w dzieciństwie sam nie był wspierany. Jak wspomina, kiedy miał trzynaście lat, mama przestała się nim opiekować. Rzucił szkołę. – W środowisku, w którym dorastałem, nie było żadnych wzorców. Było dużo agresji – mówi. Agresja dawała poczucie bycia ważnym w dzielnicy.

W wieku osiemnastu lat zabił swojego przyjaciela. Razem z kolegami wynieśli ciało zamordowanego za osiedle, na łączkę przy torach kolejowych. Skazany rozpalil ognisko, chciał spalić zwłoki, ale to już mu się nie udało. W areszcie śledczym przebywa od 2005 r. Za zabójstwo ze szczególnym okrucieństwem został skazany na karę dożywotniego pozbawienia wolności. – Sam bardzo mocno pobiłbym – przyznaje. – A gdyby można było cofnąć czas? – zastanawia się. – Z roku na rok mam coraz bardziej dosyć.

Na co dzień skazany pracuje w więziennej bibliotece jako introligator. Sam nauczył się malować obrazy, korzystając

z porad w mediach społecznościowych. W ciągu dwóch miesięcy jest w stanie namalować cztery obrazy, a w jeden miesiąc – stworzyć kilkadziesiąt szkiców. – Nie robienie niczego jest trudniejsze. Dużo mam tutaj czasu na myślenie. Za dużo – mówi.

SZCZEGÓLNY CZAS

Pięćdziesięcioczworoletni mężczyzna za kratami spędził już dziewiętnaście lat. On również tutaj odkrył talent artystyczny. Wykonuje szkatułki, które trafiają na aukcje dla chorych dzieci. – W więzieniu czas świąt Bożego Narodzenia jest trudny, ale niezależnie od tego, czy człowiek jest na wolności, czy w areszcie, to czas szczególny. Co dzień się modłę, studiuję słowo Boże – mówi skazany.

W lipcu 2003 r. brutalnie zgwałcił i zamordował studentkę. Za morderstwo ze szczególnym okrucieństwem sąd skazał go na karę dożywocia. – Mam świadomość tego, że komuś odebrałem dziecko. Odebrałem życie kobiecie – mówi. – Pogodziłem się z tym, że już stąd nie wyjdę. Jest ciężko – mówi przez łzy.

– W Wigilię w celi staramy się mieć chociaż namiastkę tego, co było na wolności. Mamy opłatek, są życzenia. Nie w każdej celi się to udaje – przyznaje skazany. Był też zaangażowany w przygotowanie szopek. Akcja powstała z inicjatywy o. Edwarda Konkola ze Stowarzyszenia Pomocy Rodzinie „Droga”. – Za pieniądze z szopek fundacja zrobiła paczki dla potrzebujących – wspomina.

NADZIEJA NA PRZYSZŁOŚĆ

Co się stało, że dziś spotykamy się za kratami? – Takie życie. Zapomniałem przestrzegać zasad wiary – odpowiada więzień. Przed pandemią, będąc już w więzieniu, sześciokrotnie uczestniczył w ewangelizacyjnym kursie Alfa. – Od zawsze miałem pragnienie pisania ikon, już w dzieciństwie podziwiałem ikony i obrazy w kościołach. Pisanie ikon to jest kontakt duchowy – mówi skazany. Jego dzieła również są przekazywane na akcje charytatywne. – Jest to forma modlitwy. Wierzę w to, że dobro powraca. A tu dobra nie ma – dodaje. Brakuje mu świąt spędzanych z rodzicami, ciepła rodzinnego i normalności. – W celi, jeśli ktoś jest chętny, dzielimy się opłatkiem. Robimy sobie minikolację – mówi.

– Prowadziłem bezmyślne życie. Pracowałem w agencji towarzyskiej, wszystko było na mojej głowie – wspomina

swoją przeszłość. W 2002 r. brutalnie zamordował dwóch właścicieli agencji towarzyskiej, a usiłował kolejnych trzech. Za zabójstwa ze szczególnym okrucieństwem został skazany na karę dożywotniego pozbawienia wolności.

– Te morderstwa nie były planowane. Wcześniej chodziłem do kościoła, a później już nie miałem na to czasu. Im człowiek starszy, tym bardziej zaczyna rozumieć, czym jest dobro – mówi. Przez kilka lat w zakładzie karnym miał status „N” – niebezpieczny. – Nie radziłem sobie ze swoją agresją, nienawiścią. Mam żal do samego siebie, nie do Pana Boga, bo to ja odsunąłem się od Niego, a nie On ode mnie. Codziennie się modłę. Proces mojego nawrócenia trwał bardzo długo – wyznaje.

– Nie mam nadziei na warunkowe przedterminowe zwolnienie. Nie szkodzi, staram się żyć dobrze. Znudziło mi się już bycie złym – dodaje. – Mam nadzieję na przyszłość, ale nie w tym życiu. Wierzę w życie wieczne. Wierzę w Jezusa, kocham Jezusa – wyznaje.

fol. Areszt Śledczy w Białymstoku

o. Jacek Salij

łaby do mojego umysłu. Gdyby mówił po łacinie, rozumiałbym, co mówi. Lecz skąd bym wiedział, że mówi prawdę? Gdybym i to wiedział, czy mógłbym to wiedzieć od niego?”.

To ostatnie zdanie już zapowiada kiereunek, w którym pójdzie myśl Augustyna. Mianowicie Augustyn wcale nie czuje się oddalony od prawdy Bożej przez to,

będziemy niewzruszenie wierzyć, że jest to fałsz”.

Zatem Augustyn gotów był wierzyć w prawdę wiary katolickiej również wówczas, gdyby nie umiał jej uzasadnić. Nie wynika to z żadnego doktrynerstwa. On po prostu z całą dosłownością wierzył obietnicy Pana Jezusa, że będzie ze swoim Kościołem „przez wszystkie dni aż do skoń-

Chrystus sensem Biblii

Porównując różne przekłady Pisma Świętego, można w nich zauważyć pewne różnice. Jak zatem dotrzeć do objawionej nam przez Boga Prawdy, skoro nawet specjaliści od Biblii różnią się między sobą w rozumieniu świętego tekstu?

Jak wiadomo, nie ma przekładów idealnych. Każdy przekład zawiera w sobie jakieś elementy interpretacji. Różnice w przekładach dotyczą przede wszystkim jakichś odmienności w interpretacjach danego tekstu. Zatem nasz problem sformułowałbym następująco: Jak to możliwe, że ten sam święty tekst jest wewnątrz tego samego katolickiego Kościoła różnorako interpretowany?

NIEPOKOJE ŚW. AUGUSTYNA

Dokładnie ten sam problem miał św. Augustyn. Zastanawiał się właśnie nad jakimś zdaniem z Księgi Rodzaju i zaczął się niepokoić, czy możliwe jest ustalenie z całą pewnością, jaki sens włożył w to zdanie autor natchniony. Swoimi rozterkami podzielił się z nami w „Wyznaniach”: „Napisał te słowa Mojżesz, napisał i odszedł, przeszedł stąd do Ciebie, Boże. Nie ma go już tu, gdzie ja jestem. Gdyby tu był, chwyciłbym go za rękę i prosił, w imię Twoje błagał, aby mi to wyjaśnił. Nadstawiłbym pilnie moich cielesnych uszu, a z jego ust wydobywałyby się dźwięki słów. Gdyby mówił po hebrajsku, jego słowa daremnie kołatałyby do moich uszu, ich treść nie przeniknę-

że nie ma ludzkich sposobów absolutnego upewnienia się, że jego rozumienie świętego tekstu jest prawdziwe. Przecież nawet gdyby miał taką możliwość, i tak ostateczną instancją rozstrzygającą jego niepokoje byłby Bóg Żywy, do którego mamy dostęp przez wiarę, a który daje nam duchowe rozumienie swojego słowa. Posłuchajmy jednak samego Augustyna:

„Głęboko we mnie, w ośrodku mojego myślenia Prawda, która nie przemawia ani po hebrajsku, ani po grecku, ani po łacinie, ani w jakiegokolwiek innej mowie – bo ona przemawia bez ust i języka, bez dźwięczących sylab – tak by mówiła: On prawdę głosi. A ja, od razu upewniony, z całą ufnością powiedziałbym temu Twojemu mężowi: Prawdę głosisz. Ponieważ jednak nie mogę Mojżesza zapytać, pytam Ciebie, Prawdę, którą napełniony Mojżesz głosił rzeczy prawdziwe – Ciebie, Boże mój, pytam, Ciebie błagam – przebacz grzechy moje i jak dałeś tamtemu słudze Twemu takie rzeczy głosić, tak mnie pozwól je zrozumieć (tamże).

PRAWDA I WIARA KOŚCIOŁA

Św. Augustyn żył tysiąc sto lat przed Lutrem i było dla niego oczywiste, że istotnym kryterium, według którego można rozpoznać autentyczność owej Prawdy, przemawiającej we wnętrzu człowieka, jest zgodność jej nauki z wiarą Kościoła. Możliwość, że Kościół w swojej wierze mógłby zbłądzić, wykluczał tak stanowczo, że w „Wykładzie dosłownym Księgi Rodzaju” nie zawahał się napisać: „Jeżeli ktoś wyciągnie z tych naszych Ksiąg rzeczy przeciwne wierze katolickiej, to albo wykazemy cały ich fałsz, albo

czczenia świata” (Mt 28, 20) i że Jego Duch Święty „będzie nam przypominał wszystko, co On nam powiedział” (J 14, 26).

Mając te dwie pewności – że Pismo Święte jest nieomylnym słowem Bożym i że sam Duch Święty czuwa nad wiarą Kościoła – Augustyn nie lęka się już pluralizmu interpretacji biblijnych, jeśli tylko mieszczą się one wewnątrz wiary katolickiej. Na dalszych stronach „Wyznań” czytamy: „Czyż może mi przynieść szkodę to, że tamtym słowem z Księgi

Rodzaju można nadać parę różnych interpretacji, z których każda może być prawdziwa? Jakąż – powtarzam – może mi to przynieść szkodę, że inaczej niż ktoś inny rozumie myśl owego męża, który tamte słowa zapisał? Wszyscy, którzy je czytamy, staramy się je

przeniknąć, usiłujemy zrozumieć, co chciał wyrazić autor. Skoro wierzymy, że pisał prawdę, nie będziemy tak lekkomyślni, żeby przypisywać mu cokolwiek, o czym wiemy, albo mniemamy, że jest fałszem”.

WIELOŚĆ INTERPRETACJI

Wielkość mieszczących się w naszej wspólnej wierze katolickiej interpretacji tego samego świętego tekstu wynika, zdaniem Augustyna, stąd, że w końcu jest to naprawdę słowo Boże, zatem poszczególny człowiek może uszczknąć z niego zaledwie częstą. Co więcej, nawet wszystkie dokonane w wierze katolickiej interpretacje danego tekstu razem wzięte nie ogarniają całej zawartej w nim prawdy, bo jest ona niezgłębiona. Z góry przepraszam, że tym razem cytuję z „Wyznań” będzie bardzo długi:

„Kiedy więc słyszę, jak ludzie mówią: Mojżesz miał to na myśli; albo: Nie, Moj-

Św. Augustyn nie lęka się pluralizmu interpretacji biblijnych, jeśli tylko mieszczą się one wewnątrz wiary katolickiej.

żesz miał na myśli tamto – sędzę, że tak trzeba w duchu pobożności odpowiedzieć: Czemu nie miałby mieć na myśli i tego, i tamtego, skoro obie opinie są prawdziwe? A jeśli by ktoś dostrzegł w jego słowach jeszcze trzecie i czwarte znaczenie albo jakąkolwiek ilość znaczeń, czemuż nie mielibyśmy przyjąć, że wszystkie te znaczenia dostrzegał Mojżesz, przez którego Bóg jedyny dostosował Pismo Święte do umysłów wielu ludzi, aby wszyscy w nim widzieli prawdy, lecz nie wszyscy te same prawdy w poszczególnych miejscach? Co do mnie, oświadczam z całą szczerością i stanowczością, że gdy-

Słowo Boże nie kończy się na wyrazach tekstu natchnionego.

by mnie powołano do napisania tekstu wyposażonego w najwyższą powagę, wołałbym tak go ująć, żeby w moich słowach rozbrzmiewały echem wszystkie prawdy, jakie by ktokolwiek w omawianym zagadnieniu mógł dostrzec, niż bym miał tak wyrazić nie nauczać jakąś jedną prawdę, że to wykluczałoby wszelkie inne interpretacje, choćby nie zawierały żadnego fałszu,

od którego trzeba by się odciąć. Nie będę, o Boże mój, wątpił lekkomyślnie, że na taki dar zasłużył sobie Mojżesz u Ciebie. Kiedy zapisywał owe słowa, uświadamiał sobie i przemyślał wszelkie prawdy, jakie w nich my zdołaliśmy odnaleźć, jak

i te, których odnaleźć jeszcze nie zdołaliśmy ani teraz odkryć nie umiemy, które jednak są w tych słowach zawarte”.

Co więcej, nie będzie nieszczęścia nawet wówczas, kiedy tekst święty zrozumiemy niewłaściwie i dopatrzmy się w nim sensu, jakiego w nim nie ma. Ale pod dwoma warunkami: że nie wynika to z naszej nonszalancji wobec Pisma Świętego i że owa idąca obok tekstu interpretacja autentycznie płynie z wiary i wiarę żywi. „Póki więc – pisze św. Augustyn w „Wyznaniach” – każdy z nas się stara, jak może, o to, aby odczytać w Piśmie Świętym taki sens, jaki zamierzył w każdym wypadku autor, to cóż w tym może być złego, jeśli ktokolwiek z nas takie żywi mniemanie, jakie Ty, światło wszystkich rzetelnych umysłów, ukazujesz mu jako prawdziwe – choćby nawet nie taką treść w tym miejscu chciał wyrazić sam autor, który jednak również dał wyraz prawdzie?”.

SŁOWO I PISMO

W tym miejscu możemy sobie wyraźnie uświadomić coś, czego wielu dzisiejszych chrześcijan nie rozumie: Słowo Boże nie kończy się na wyrazach tekstu natchnionego. Poprzez wyrazy tekstu, jeśli czytamy je w wierze, wchodzimy w Bożą rzeczywistość, przystępujemy do samego Jezusa Chrystusa, który żyje i chce nas obdarzać swoją mocą uzdrawiającą i miłością. Bóg objawił nam nie Pismo Święte, tylko swoją miłość do nas, ostatecznie zaś objawił nam samego Syna swojego Jednorodzonego. Pismo Święte nie jest słowem objawionym, jest słowem natchnionym przez Ducha Świętego i dlatego świadczy nieomylnie o prawdzie tego objawienia Bożej miłości, w której dokonuje się nasze zbawienie. Każde zdanie Pisma jest święte i nieomylne, ale wszystkie razem są środkiem, abyśmy mogli zanurzyć się w tej Prawdzie, której na imię Jezus Chrystus.

Boże uchowaj, gdyby ktoś miał opacznie zrozumieć moje słowa, jakobym chciał pomniejszyć znaczenie Pisma Świętego. Wręcz przeciwnie, dopiero w tej perspektywie mamy szansę otworzyć się na religijne głębie zawarte w tekście natchnionym. Literacki jego wymiar, owszem, jest ważny, ale nieporównanie ważniejsze jest to, abym Pismo Święte czytał jako człowiek ubiegający się o czystość serca i spragniony miłości Bożej. To właśnie dlatego może się zdarzyć, że dyplomowany biblista albo sławny teolog mniej rozumie słowo Boże niż żarliwy w wierze analfabeta, który ma dostęp do Pisma Świętego tylko za pośrednictwem słuchu.

Mozaika Chrystusa z bazyliki Hagia Sophia w Konstantynopolu

24 x 101

Domenico Ghirlandaio „Nawiedzenie”

SENS NAWIEDZENIA

Wyroczenia ze starotestamentalnej Księgi Micheasza zwraca uwagę na niewielkie Betlejem, porównane domyślnie z wielkością Jerozolimy. Wydaje się, że nadzieje mesjańskie w tym czytaniu dotyczą nie tylko nowego potomka Dawida. Zapowiedź można odczytać tak, że Bóg rozpocznie dzieło zbawienia, wychodząc od Betlejem. Jest tam zawarte oczekiwanie całkowitej odnowy.

Podobne zestawienie znajdziemy w Ewangelii, gdy rada wyższych kapłanów i nauczycieli ludu wskazuje Herodowi i Mędrcom miejsce narodzin Jezusa. Zauważalny jest jeszcze większy kontrast między królewską siedzibą Heroda a niepozornym Betlejem, w którym rodzi się prawdziwy król Żydów.

Przez wcielenie Bożego Syna, który stał się człowiekiem, obecność Boga wyraża się już nie przez znaki, ale w osobie Jezusa Chrystusa. Bożej obecności nie da się już ograniczyć jedynie do wybranego narodu, miejsca czy przedmiotu. Kościół staje się podstawowym „miejscem” przebywania Boga. A Maryja jako pierwsza z wierzących jest wyrazem jego apostolskiej misji. W dzisiejszej Ewangelii zanoszą ona Jezusa swojej krewnej Elżbiecie. Staje się misjonarką i wyraża apostolskość Kościoła.

Radość wyrażona przez Jana w łonie swojej matki symbolizuje radość stworzenia, które rozpoznaje czas przyjścia Zbawiciela. Starość, w której Elżbieta poczęła syna, oznacza koniec pewnej epoki, którą rozświetlił przyjście Zbawiciela otwierającego nowe czasy.

Głęboką symbolikę sceny nawiedzenia, którą wspominamy w drugiej tajemnicy części radosnej różańca świętego, dopełniają pierwsze nowotestamentalne proroctwo Elżbiety napełnionej Duchem Świętym: „Błogosławiona jesteś między niewiastami i błogosławiony jest owoc Twojego łona”. Doskonale znamy je z codziennego pacierza. Pochwała wypowiedziana przez Elżbietę dotyczy wiary Maryi, dzięki której Jezus mógł się w Niej realnie narodzić, a nie tylko Jej fizycznego macierzyństwa.

Rozpoczynamy ostatnie dni przygotowania na spotkanie z Bogiem, który z miłości do nas stanie się bezbronnym dzieckiem powierzonym opiece Maryi i Józefa. Słowa Mickiewicza: „Wierzyś, że się Bóg zrodził w betlejemskim żłobie, lecz biada ci, jeżeli nie zrodził się w tobie” przypominają, że i w nasze ręce Bóg powierzył swoją przyszłość. Czy pozwolimy Mu powtórnie się narodzić? Czy pozostaniemy bierni wobec prób świętowania Bożego Narodzenia bez Boga?

Powtórzmy za psalmistą słowa modlitwy: „Odnów nas, Boże, i daj nam zbawienie”!

ks. Julian Głowacki

Autor jest zastępcą redaktora naczelnego tygodnika „Idziemy” w diecezji włocławskiej

IV NIEDZIELA ADWENTU

19 grudnia 2021

Czytanie z Księgi Proroka Micheasza

5, 1-4a

Tak mówi Pan:

A ty, Betlejem Efrata, najmniejsze jesteś wśród plemion judzkich! Z ciebie wyjdzie dla mnie Ten, który będzie władał w Izraelu, a pochodzenie Jego od początku, od dni wieczności. Preto Pan porzuci ich aż do czasu, kiedy porodzi mająca porodzić. Wtedy reszta braci Jego powróci do synów Izraela. Powstanie On i paść będzie mocą Pańską, w majestacie imienia Pana, Boga swego. Osiądą wtedy, bo odtąd rozciągnie swą potęgę aż po krańce ziemi. A On będzie pokojem.

Psalm responsoryjny

Ps 80, 2ac. 3b. 15-16. 18-19

Refren: Odnów nas, Boże, i daj nam zbawienie.

Usłysz, Pasterzu Izraela,

Ty, który zasiadasz nad cherubami!

Wzbudź swą potęgę

i przyjdź nam z pomocą.

Powróć, Boże Zastępów,

wejrzyj z nieba, spójrz i nawiedź tę winorośl.

Chroń to, co zasadziła Twoja prawica,

latorośl, którą umocniłeś dla siebie.

Wyciągnij rękę nad mężem Twej prawicy,

nad synem człowieczym,

którego umocniłeś w swej służbie.

Już więcej nie odwrócimy się od Ciebie,

daj nam nowe życie, a będziemy Cię chwalili.

Czytanie z Listu do Hebrajczyków

10, 5-10

Bracia:

Chrystus, przychodząc na świat, mówi: „Ofiary ani daru nie chciałeś, ale Mi utworzyłeś ciało; całopalenia i ofiary za grzech nie podobały się Tobie. Wtedy rzekłem: Oto idę – w zwoju księgi napisano o Mnie – aby spełnić wolę Twoją, Boże”.

Wyżej powiedział: „Ofiar, darów, całopaleń i ofiar za grzech nie chciałeś i nie podobały się Tobie”, choć składane są zgodnie z Prawem. Następnie powiedział: „Oto idę, aby spełnić wolę Twoją”. Usuwa jedną ofiarę, aby ustanowić inną. Na mocy tej woli uświęceni jesteśmy przez ofiarę ciała Jezusa Chrystusa raz na zawsze.

Aklamacja: Alleluja, alleluja, alleluja.

Oto ja służebnica Pańska,
niech mi się stanie według słowa twego.

Słowa Ewangelii według Świętego Łukasza

1, 39-45

W tym czasie Maryja wybrała się i poszła z pośpiechem w góry do pewnego miasta w ziemi Judy. Weszła do domu Zachariasza i pozdrowiła Elżbietę.

Gdy Elżbieta usłyszała pozdrowienie Maryi, poruszyło się dzieciątko w jej łonie, a Duch Święty napełnił Elżbietę. Wydała ona głośny okrzyk i powiedziała: „Błogosławiona jesteś między niewiastami i błogosławiony jest owoc Twojego łona. A skądże mi to, że Matka mojego Pana przychodzi do mnie? Oto bowiem, skoro głos Twego pozdrowienia zabrzmiał w moich uszach, poruszyło się z radości dzieciątko w moim łonie. Błogosławiona jest, która uwierzyła, że spełnią się słowa powiedziane Jej od Pana”.

KALENDARIUM LITURGICZNE

Poniedziałek, 20 grudnia

Czytania mszalne: Iz 7, 10-14; Ps 24, 1b-4b. 5-6; Łk 1, 26-38

Wtorek, 21 grudnia

Dzień powszedni albo wspomnienie św. Piotra Kanizjusza, prezbitera i doktora Kościoła

Czytania mszalne: Pnp 2, 8-14 albo So 3, 14-17; Ps 33, 2-3. 11-12. 20-21; Łk 1, 39-45

Środa, 22 grudnia

Czytania mszalne: Sm 1, 24-28; Ps: 1 Sm 2, 1b. 4-8; Łk 1, 46-56

Czwartek, 23 grudnia

Czytania mszalne: Ml 3,1-4. 23-24; Ps 25, 4-5. 8-10. 14; Łk 1, 57-66

Piątek, 24 grudnia

Czytania mszalne: 2 Sm 7, 1-5. 8b-12. 14a. 16; Ps 89, 2-5. 27-29; Łk 1, 67-79

Wieczorna Msza wigilijna: Iz 62, 1-5; Ps 89, 4-5. 16-17. 27. 29; Dz 13, 16-17. 22-25; Mt 1, 1-25

Sobota, 25 grudnia

Uroczystość Narodzenia Pańskiego

Msza w nocy: Iz 9, 1-3. 5-6; Ps 96, 1-3. 11-13; Tt 2, 11-14; Łk 2, 1-14

Msza w dzień: Iz 52, 7-10; Ps 98, 1b-6; Hbr 1, 1-6; J 1, 1-18

Źródło: PAP/EPA/Claudio Peri

Z NAUCZANIA PAPIEŻA FRANCISZKA

NIE PRZEŻYWAJMY KOMERCYJNYCH ŚWIĄT!

Nie pozwólmy, aby Boże Narodzenie było zanieczyszczone przez konsumpcjonizm i obojętność. Jego symbole, zwłaszcza szopka i udekowana choinka, przywracają nam pewność, napełniając nasze serca pokojem, radością z powodu wcielenia, że Bóg, który staje się nam bliski, żyje pośród nas, nadaje rytm nadziei naszych dni. Choinka i szopka wprowadzają nas w typową atmosferę Bożego Narodzenia, która jest częścią dziedzictwa naszych wspólnot: atmosferę czułości, dzielenia się i rodzinnej bliskości. Nie przeżywajmy fałszywych, komercyjnych świąt! Pozwólmy, aby ogarnęła nas bliskość Boga, ta bliskość jest współczująca i czuła; pozwólmy się ogarnąć atmosferze Bożego Narodzenia, którą wnoszą do naszych serc sztuka, muzyka, pieśni i tradycje.

Do przedstawicieli regionów, które w tym roku przygotowały na placu św. Piotra i w Auli Pawła VI choinkę oraz ziółek, 10 grudnia

UCZYŃMY COŚ KONKRETNEGO

W Ewangelii na pytanie „cóż mamy czynić?” odpowiedzi dla każdej grupy inne kolejno daje Jan Chrzciciel. Jan bowiem zaleca tym, którzy mają dwie tuniki, by dzielili się z tymi, którzy nie mają żadnej; celnikom zbierającym podatki mówi: „nie pobierajcie nic więcej ponad to, co wam wyznaczono” (Łk 3, 13); żołnierzom zaś: „na nikim pieniędzy nie wymuszajcie i nikogo nie uciskajcie” (Łk 3, 14). Do każdego skierowane jest konkretne słowo, dotyczące realnej sytuacji jego życia. To daje nam cenną lekcję: wiara ucieleśnia się w konkretnym życiu. Nie jest abstrakcyjną i uogólnioną teorią, dotyczy ciała i przemiana życie każdego człowieka.

A zatem, podsumowując, zadajmy sobie pytanie: co mogę konkretnie uczynić? Jak mogę zrobić to, co do mnie należy? Podejmijmy konkretne zaangażowanie, choćby małe, które pasuje do naszej sytuacji życiowej, i zrealizujmy je, aby przygotować się na te święta. Na przykład: mogę zadzwonić do samotnej osoby, odwiedzić tego starca lub osobę chorą, zrobić coś, aby służyć ubogim, potrzebującym. Ponadto: a może muszę kogoś poprosić o przebaczenie, mam jakąś sytuację do wyjaśnienia, dług do uregulowania. Być może zaniedbałem modlitwę i po długim czasie nadszedł czas, aby zwrócić się do Pana z prośbą o przebaczenie. Znajdźmy coś konkretnego i uczynimy to! Niech nam pomoże Matka Boża, w której łonie Bóg stał się ciałem.

Rozważanie przed modlitwą „Anioł Pański” 12 grudnia

APEL W SPRAWIE UKRAINY

Drodzy bracia i siostry, pragnę zapewnić o moich modlitwach za umiłowaną Ukrainę, za wszystkie jej Kościoły, wspólnoty religijne i wszystkich jej mieszkańców, aby napięcia w tym kraju zostały rozwiązane w drodze poważnego międzynarodowego dialogu, a nie za pomocą broni.

Wielkim bólem napełnia mnie statystyka, jaką przeczytałem niedawno, z której wynika, że w roku bieżącym wytworzono więcej broni niż w roku ubiegłym. Broń nie jest drogą do rozwiązywania problemów. Niech to Boże Narodzenie Pana przyniesie Ukrainie pokój!

Po modlitwie „Anioł Pański” 12 grudnia

Tradycyjne szopki krakowskie zachwycają mieszkańców i turystów od XIX w. Od trzech lat szopkarstwo jest wpisane na listę UNESCO.

Tradycja bożonarodzeniowych szopek sięga XIII w. – pierwszą urządził św. Franciszek z Asyżu. Następnie rozprzestrzeniła się po świecie chrześcijańskim, docierając też do Polski.

Rozkwit przedstawień jasełkowych nastąpił w XVII–XVIII w. Wydany w XVIII w. zakaz urządzania w świątyniach ruchomych przedstawień lalkowych, z powodu wprowadzania przez twórców nadmiernej wesołości, nieprzystającej do powagi kościoła, dał impuls do rozwoju szopki kukielkowej, czyli wędrownego teatrzyku bożonarodzeniowego. Przenośny budynek w założeniu miał odwzorowywać świątynię, w której inscenizowano jasełka. Był wyposażony w wieże przypominające kościelne, a w centrum umieszczano stajenkę, często przykrywając ją tylko słomianym daszkiem, z figurkami Świętej Rodziny, Dzieciątka w żłóbku i adorujących pasterzy.

SZOPKA MATKA

Tradycyjne szopki krakowskie zaczęły powstawać dopiero pod koniec XIX w. Były przenośnym teatrzykiem kukielkowym z muzyką i specjalnie pisanymi tekstami. Z czasem scenki odgrywane przez amatorów zostały zastąpione poruszanymi mechanicznie figurkami, wyrzeźbionymi lub ulepionymi z modeliny bądź gipsu.

Największe zasługi w rozwoju szopki krakowskiej położyli murarze, tynkarze, cieśle, robotnicy budowlani, zamieszkujący przedmieścia Krakowa: Krowodrzę, Czarną Wieś, Grzegórzki, Dębniki, Ludwinów czy Zakrzówek. Gdy zimą ustawały prowa-

zione na zewnątrz prace budowlane, szukali zastępczych źródeł zarobkowania. Wycinali i rzeźbili z drewna figurki, które później sprzedawali jako zabawki na tradycyjnych krakowskich jarmarkach Emaus, Rękawce oraz pod Sukiennicami. Rzemieślnicy wykonywali też małe szopki, przeznaczone do sprzedaży przed świętami Bożego Narodzenia, służące jako zabawki dla dzieci oraz w celu ustawiania pod drzewkiem, jak w Krakowie nazywano choinkę. Niektóre szopki były tak duże, że można było

fol. Narodowe Archiwum Cyfrowe

Dziedzictwo pokoleń

Patryk Lubryczyński

wewnątrz nich odgrywać jasełka, poruszając od spodu drewnianymi figurkami. Najlepsi szopkarze mieli bogatych zleceniodawców, słynne rodziny Estreicherów i Potockich zatrudniały twórców do budowy szopek w swoich pałacach.

Michał Ezenekier, krowoderski kaflarz i murarz, mistrz wśród szopkarzy, skonstruował szopkę tak piękną, kilkukondygnacyjną, proporcjonalną i pełną barw, że na zawsze stała się „matką” wszystkich następnych. Szopkę matkę można oglądać na wystawie stałej w Muzeum Etnograficznym im. Seweryna Udzieli w Krakowie. „Stary Michał to weteran szopkowy. Od lat czterdziestu, bo od roku 1864 chadza zimą co roku z szopką po Krakowie, a jesienią lepi szopki i struga i ubiera figurki. Jego szopki mają sławę najpiękniejszych, figurki jego ubierania są najstrojniejsze. On to sam obmyśla te bogate wieże, kopuły, krużganki, zdobiące szopkę krakowską na wzór Wawelu lub wieży Maryackiej” – pisał w książeczce pt. „Szopka krakowska”, opublikowanej w 1904 r., ukrywający się pod pseudonimem Jan Krupski historyk prawa i rektor Uniwersytetu Jagiellońskiego Stanisław Estreicher.

Zwyczaj budowania szopek przetrwał aż do I wojny światowej, później został zaniechany. Dopiero w 1937 r. miłośnicy

lokalnej tradycji zorganizowali I Konkurs Szopek Krakowskich. Do rywalizacji stanęło wówczas 86 osób. Inicjatorem pierwszego konkursu był Jerzy Dobrzycki, kierownik Miejskiego Biura Propagandy Artystycznej. Jedyna szopka zachowana z pierwszego konkursu, wykonana przez Ludwika Głucha, cieszy do dziś wzrok zwiedzających Muzeum Etnograficzne w Krakowie. Po przerwie, spowodowanej wybuchem II wojny światowej, w 1945 r. ponownie zainaugurowano wydarzenie, na miejscu zburzonego pomnika Adama Mickiewicza na kra-

kowskim Rynku znów pojawili się szopkarze, a organizatorem przedsięwzięcia od tej pory jest Muzeum Krakowa. Konkursy organizowane są co roku w każdy pierwszy czwartek grudnia, natomiast wyniki są ogłaszane w następującą po czwartku niedzielę.

W okresie PRL komunistom krakowskie szopki nie przeszkadzały. Traktowali szopkarstwo jako sztukę typowo robotniczą, tworzącą folklor miejski. Konkursy mogły odbywać się regularnie, nawet w czasie stanu wojennego. Jednak stosunkowo niedawno, 29 listopada 2018 r.,

fol. PAP/Juliusz Czaputski

Prezentacja prac na Rynku Głównym w Krakowie

krakowskie szopkarstwo uzyskało wpis na Listę reprezentatywną niematerialnego dziedzictwa kulturowego ludzkości UNESCO – pierwszy z Polski.

PASJA TWORZENIA

Obecne szopki są smukłe, wielopoziomowe, z wieżową, obficie zdobioną konstrukcją. Szopkarze używają lekkich materiałów: od listewek, kawałków drewna – najlepiej lipowego – papieru, tektury, staniolu (to znaczy złotka z cukierków i czekoladek), przez pasmanterię, koraliaki, po tworzywa odbiegające od kanonu – zapalki, wosk, metal, materiały recyklingowe. Rzemieślnicy korzystają ze scyzoryków, skalpeli, dłut i pędzli, tworząc unikalne zminiaturyzowane elementy

zabytkowej oraz fantazyjnie połączonej architektury Krakowa.

W szopkach znajduje się Święta Rodzina: figurki Dzieciątka, Maryi, Józefa. Najczęściej towarzyszą im aniołowie, Trzej Królowie, pasterze i zwierzęta. Prezentują również sceny z postaciami historycznymi: królami, bohaterami narodowymi oraz postaciami legendarnymi, np. Trębaczem, Panem Twardowskim, Lajkonikiem. W wielu

odnajdujemy renesansowe attyki Sukiennic, szczyty gotyckich kościołów, ostrołukowe okna, kolorowe witraże i wiele innych krakowskich motywów.

W bieżącym roku, po przezwyciężeniu pandemii, odbył się 79. Konkurs Szopek Krakowskich. Zarówno ekspozycja, jak i konkurs uzyskały honorowy patronat Polskiego Komitetu ds. UNESCO. Na tegoroczne wydarzenie zgłoszono 106 szopek, o 19 więcej niż w zeszłym roku. Spod pomnika Adama Mickiewicza szopki trafiły do pałacu Krzysztofora w Krakowie, gdzie zostały ocenione przez

jury składające się m.in. z historyków, etnografów, historyków sztuki, architektów, plastyków. O zwycięstwo walczyły 43 szopki w kategorii senioralnej, 3 w kategorii młodzieżowej, 14 w kategorii rodzinnej, 14 w kategorii dziecięcej i 32 w kategorii szkolnej.

Dla Macieja Moszewska, zwycięzcy w kategorii senioralnej – szopki średnie to już 61. konkurs. – Po raz pierwszy nie mam w swojej szopce wieży Mariackiej, ale zainspirowałem się wieżami kościoła św. Józefa na Podgórzu – opowiada. W jego budowlu jest około trzydziestu ruchomych figur, podkreśla, że w tworzeniu szopek „dopiero się rozkręca”. – Dla mnie to jest pasja. Jestem najszcześliwszy, jak się zamknę w pracowni i tam siedzę w ciszy, kleję sobie, wymyślam. To najwspanialsze chwile dnia – powiedział.

Do 27 lutego przyszłego roku będzie można oglądać dzieła na wystawie pokonkursowej w pałacu Krzysztofora, przy Rynku Głównym 35 w Krakowie. W bieżącym roku, w związku z zakończeniem remontu pałacu, na zwiedzających czekają także tradycyjne przedstawienia jasełkowe, którym towarzyszą grane oraz śpiewane na żywo koledy i pastorałki. Jasełka odbędą się w sali Miedzianej pałacu Krzysztofora 26 grudnia i 28 grudnia.

Grażyna Rybak

Mak na zdrowie

Zwyczajowo spożywamy go w świątecznych makowcach, kutii, kluskach z makiem, zapominając jednak o nim w pozostałych okresach roku. Tymczasem mak niebieski jest bardzo zdrowym składnikiem diety, chętnie wykorzystywanym w przemyśle spożywczym. Ma bezpieczną dla dzieci niską zawartość alkaloidów o działaniu narkotycznym, w odróżnieniu od maku leczniczego, który jest składnikiem leków narkotycznych o silnym działaniu na układ nerwowy. Wyszuszonego soku mlecznego z makówki maku leczniczego – opium – stanowi podstawowy składnik leków takich jak morfina, kodeina, papaweryna.

Mak spożywczy to bogate źródło witamin rozpuszczalnych w tłuszczach – A, D, E oraz witaminy C. Jest też źródłem wapnia – budulca kości (100 g maku zawiera 1266 mg wapnia, co pokrywa 140 proc. dziennych potrzeb organizmu). Dodatkowo jest cennym źródłem witamin z grupy B, niezbędnych do prawidłowego wzrostu, rozwoju. Ponadto zawiera liczne składniki mineralne: dużo żelaza, miedzi, manganu, magnezu, fosforu i cynku. Dzięki temu poprawia morfologię, odporność i tolerancję stresu. Jedną łyżką maku dostarcza organizmowi tyle samo wapnia, co pół szklanki mleka, a żelaza – tyle samo, co w 100 g buraków. Mak zawiera także chrom, obecny w nielicznych produktach spożywczych, a niezbędny do prawidłowego funkcjonowania organizmu. Chrom poprawia kontrolę stężenia glukozy we krwi, metabolizm białek i kwasów

tłuszczowych, zmniejsza ryzyko miażdżycy.

Mimo tak licznych walorów zdrowotnych należy go podawać dzieciom dopiero od drugiego roku życia, początkowo w niewielkich ilościach. Pamiętajmy, że mak, tak jak i sezam, należy do bardzo silnych aler-

genów pokarmowych, które mogą wywołać objawy wstrząsu anafilaktycznego – nagłej uogólnionej reakcji alergicznej zagrażającej życiu. Poza tym w masie makowej są także rodyzinki, zawierające salicylany, mąka – czyli gluten – oraz cytrusy i miód – kolejne silne alergeny.

Z maku produkuje się trudniej dostępny olej makowy, który reguluje pracę nerek i wątroby, a także przyspiesza gojenie się ran, gdyż zawiera nienasycone kwasy tłuszczowe (głównie omega-6, kwas linolowy). Właśnie one korzystnie wpływają na pracę serca i pomagają przywrócić w organizmie równowagę pomiędzy „dobrym” (HDL) i „złym” (LDL) cholesterolem, co daje efekt antymiażdżycowy. Olej makowy najlepiej spożywać w sałatkach.

Mak zawiera także węglowodany nieprzyswajalne, czyli błonnik, pobudzający perystaltykę jelit, przyspieszający pracę układu pokarmowego. Dlatego spożywany w nadmiarze działa jak środek na przeczyszczenie.

Pamiętajmy, że mak niemal w połowie składa się z tłuszczu. Zawiera 18–25 proc. białka, 25 proc. węglowodanów, dlatego jest bardzo kaloryczny. 100 g maku ma aż 478 kcal, co czyni go produktem ciężkostrawnym. W nadmiarze będzie znacznie obciążał organizm.

Zachęcam zatem, aby dzieciom nie uczulonym na mak, nie tylko w okresie świąt, ale regularnie podawać produkty niskocukrowe zawierające mak niebieski, które znakomicie uzupełnią zapotrzebowanie organizmu dziecka na witaminy i sole mineralne.

Autorka jest lekarzem pediatrą

Nie tylko o wypominkach

dr hab. Tomasz Korpysz

Niedawno podczas słuchania ogłoszeń parafialnych po raz pierwszy zastanowiło mnie słowo *wypominki*. Jak każdy z czytelników „Idziemy” słyszałem je już setki, jeśli nie tysiące razy, ale po raz pierwszy zacząłem się zastanawiać nad jego znaczeniem i historią. Aby zaspokoić ciekawość, przejrzałem wybrane źródła leksykograficzne, a potem trafiłem też na interesujący artykuł Agnieszki Piotrowskiej, która przeanalizowała historię kilku wyrazów związanych z dawnym czasownikiem *pomnieć*. Niżej garść wybranych informacji na ten temat.

Zacznijmy od znaczenia *wypominek*; współczesne słowniki ogólnego języka polskiego podają następujące: ‘modlitwy za dusze zmarłych’ czy też ‘modlitwy odmawiane w kościele za dusze zmarłych’. W wieku XIX oprócz dość podobnego – w jednym ze źródeł z epoki opisywanego jako ‘wymienianie przez księdza z ambony (szczególnie w Zaduszki) osób zmarłych, polecając je modłom obecnych, przypominki’ – istniało jeszcze gwarowe, zupełnie inne znaczenie: ‘zapowiedzi przedślubne’. Jednak jeszcze ciekawsze jest to, że w przytoczonej definicji z tzw. słownika wileńskiego znajdujemy oboczną formę *przypominki*, od której z kolei twórcy tego leksykonu odsyłają do wyrazu *pominki* definiowanego jako ‘czytanie z ambony zmarłych parafianów i modlitwy za nich’, ale oznaczonego już jako archaizm. Jak widać, na początku XX wieku słowo to wychodziło z użycia, jednak wcześniej było używane często, prawdopodobnie wymiennie z *przypominkami* i *wspominkami* (a także z tymi leksemami w liczbie pojedynczej: *pominek*, *przypominek*, *wspominek*); istniało

nawet s frazeologizowane wyrażenie *dać na przypominki*, odpowiadające współczesnemu *dać na wypominki*. Co ciekawe, źródła notują także formę przymiotnikową *pominalny*, występującą w takich połączeniach, jak *modlitwy pominalne* (czyli ‘modlitwy za zmarłych’) czy *dni pominalne* (‘dni, w których szczególnie modli się za zmarłych’). Jak pisze Agnieszka Piotrowska, autorka artykułu o interesujących nas dziś słowach, „*pominki* są prawdopodobnie zapożyczeniem z języków wschodniosłowiańskich (z ukraińskiego lub [...] białoruskiego)”. Jak się okazuje, do dziś w języku ukraińskim tak nazywa się wymienianie zmarłych i modlitwy za nich.

Bardzo interesujące są zmiany znaczeniowe, którym podlegały *pominki* i *przypominki*. Charakterystyczne jest zwłaszcza pewne przesunięcie znaczenia, które widoczne jest w polszczyźnie kresowej: od ‘modlitwy za zmarłych’ przez ‘spotkanie połączone z poczęstunkiem, odbywające się po mszy w określonej liczbie dni po śmierci (czterdzieści)’ do ‘posiłku po pogrzebie’, czyli dzisiejszej *stypy*, *konsolacji*. W tym ostatnim znaczeniu *pominki* są używane do dziś przez Polaków mieszkających na Grodzieńszczyźnie.

Wróćmy do wyrazów *wypominki* i *wypominka* – pochodzą one od czasownika *wypomni(e)ć*, w słowniku Lindego definiowanego jako ‘wyliczając wspominać’. W znanym nam dziś znaczeniu w polszczyźnie literackiej oba rzeczowniki pojawiły się prawdopodobnie dopiero na przełomie XIX i XX wieku. Warto zaznaczyć, że wcześniej w takim sensie używano nie tylko słów *pominki* i *przypominki* (o czym już wyżej pisałem), lecz także... *upominki*. *Upominek*, który dziś jest po prostu synonimem *prezentu*, dawniej miał silny związek z *pamiętaniem* – jeszcze w XIX wieku słowo to było opatrywane następującą definicją: ‘rzecz jaka upominająca, przypominająca’, ‘dar na pamiątkę, zadatek pamięci, przyjaźni’.

Wszystkie wymienione słowa pochodzą, rzecz jasna, od dawnego czasownika *pomnieć*, który miał dwa podstawowe znaczenia: 1. ‘pamiętać, zachowywać w pamięci’ oraz 2. ‘wspomnieć’. Echo tych znaczeń niewątpliwie żywe jest w dzisiejszych *wypominkach*...

Zmiany w zasiłku chorobowym

Edyta
Pisarczyk-Kulon

Od 1 stycznia 2022 r. obowiązują nowe zasady zliczania

poszczególnych okresów niezdolności do pracy do jednego okresu zasiłkowego, na chorobowym. Zaliczone do jednego okresu zostaną okresy zarówno nieprzerwanej niezdolności do pracy, na podstawie kolejnych zwolnień lekarskich (jak dotychczas), jak i niezdolności do pracy (kolejne zwolnienia, pomiędzy którymi były przerwy), które powstały przed przerwą i po niej, jeżeli przerwa ta jest nie dłuższa niż 60 dni.

Wyjątek stanowi niezdolność do pracy, która przypadnie przed przerwą nie dłuższą niż 60 dni, jeżeli po przerwie niezdolność do pracy wystąpi w trakcie ciąży. Zwolnienia te

nie zostaną wliczone do jednego okresu zasiłkowego.

Kolejna zmiana dotyczy podstawy wymiaru zasiłku. Nie będzie się jej ustalać na nowo, jeżeli między okresami pobierania zasiłków zarówno tego samego rodzaju, jak i innego rodzaju nie było przerwy albo przerwa była krótsza niż miesiąc kalendarzowy.

Zmieniła się też wysokość zasiłku chorobowego za czas pobytu w szpitalu. Wynosić on będzie 80 proc., a nie jak dotychczas 70 proc. podstawy wymiaru. Nadal miesięczny zasiłek chorobowy wynosi 100 proc. podstawy wymiaru, jeżeli niezdolność przypada w okresie ciąży, powstała wskutek poddania się niezbędnym badaniom lekarskim przewidzianym dla kandydatów na dawców komórek, tkanek i narządów oraz zabiegowi pobrania komórek, tkanek i narządów albo powstała

wskutek wypadku w drodze do pracy lub z pracy.

W nowym roku nie zmieni się długość okresu zasiłkowego przysługującego w okresie ubezpieczenia. Tak jak dotychczas wynosi on 182 dni, to zasada. Okres zasiłkowy, który przypada na okres ciąży i gruźlicy, wynosi 270 dni.

Od stycznia zmieni się czas pobierania zasiłku chorobowego po ustaniu ubezpieczenia, będzie on wynosił nie więcej niż 91 dni. Do okresu tego nie będzie wliczana niezdolność do pracy w czasie ubezpieczenia, bez względu na rodzaj choroby. Zasadą będzie, że po ustaniu ubezpieczenia zasiłek chorobowy przysługiwać będzie maksymalnie przez okres 91 dni. Podstawa wymiaru zasiłku chorobowego ograniczona jest do wysokości przeciętnego wynagrodzenia.

Ujednolicono zasadę, zgodnie z którą po ustaniu tytułu

ubezpieczenia chorobowego prawo do świadczenia rehabilitacyjnego oraz zasiłku wyrównawczego nie przysługuje osobie, która ma ustalone prawo do emerytury lub renty z tytułu niezdolności do pracy niezależnie od systemu ubezpieczenia/zaopatrzenia, na podstawie którego prawo do tej emerytury lub renty zostało ustalone.

W przypadku śmierci pracodawcy prawo do zasiłku macierzyńskiego przysługiwać będzie osobom, które utraciły prawo do ubezpieczenia chorobowego i urodziły dziecko po ustaniu tego ubezpieczenia. Rozwiązanie to pod względem prawa do zasiłku macierzyńskiego zrównuje sytuację kobiet, które niejednokrotnie mają długi okres ubezpieczenia, a ich ubezpieczenie ustało z przyczyn losowych (śmierć pracodawcy, ogłoszenie upadłości, likwidacja pracodawcy), z sytuacją kobiet, które urodziły dziecko w czasie ubezpieczenia (nawet bardzo krótkiego).

Autorka jest radcą prawnym

fol. PAP/Grzegorz Momot

Zwrot akcji?

Polscy skoczkowie nieśmiało przełamują złą passę. W sobotnim konkursie Pucharu Świata w skokach narciarskich w niemieckim Klingenthal Kamil Stoch zajął trzecie miejsce, a zwyciężył Austriak Stefan Kraft. W niedzielę najwyższe noty osiągnął Ryoyu Kobayashi, a wśród Polaków najlepiej zaprezentował się Piotr Żyła (czternaste miejsce).

Legia na kolanach

fol. PAP/Łezek Szymański

Kolejna porażka pogrążyła piłkarzy z Łazienkowskiej. Po przegranej z Wisłą Płock (0:1) mistrz Polski spadł na ostatnie miejsce w tabeli PKO Ekstraklasy. Wcześniej piłkarze Legii Warszawa pożegnali się z Ligą Europy, przegrywając jednym golem ze Spartakiem Moskwa. W związku z sytuacją z funkcji trenera pierwszej drużyny zrezygnował Marek Gołębiewski.

Dogonił Hamiltona

Do ostatniego okrążenia trwała emocjonująca walka o wygraną na torze w Abu Zabi. Max Verstappen (Red Bull), mimo niesprzyjających wcześniej okoliczności, w ostatnich minutach wyprzedził Lewisa Hamiltona (Mercedes), sięgając po tytuł mistrza świata Formuły 1. Holender tym samym przerwał trwającą od 2014 r. dominację Mercedesu.

fol. PAP/EPA/Ale Haider

Mistrz na całego

fol. PAP/EPA/Ale Haider

Norweg Magnus Carlsen po raz czwarty obronił tytuł mistrza świata w szachach. W meczu rozgrywanym w Dubaju potrzebował 49 posunięć, by pokonać Rosjanina Jana Niepomniaszczego. Następne mistrzostwa świata (blitz i rapid) odbędą się w Polsce.

Ku lepszemu

Pomyślnie dla Magdaleny Łuczak przebiegły zawody Pucharu Europy w slalomie gigancie w Andalo. W sobotnim konkursie Polka wywalczyła trzecie miejsce na podium, tuż za Chorwatką Zrinką Ljutic i Szwajcarką Camille Rast. Dzień później Łuczak zajęła dziesiątą lokatę, a pozostałe reprezentantki, Maja Chyla i Zuzanna Czapka, nie ukończyły przejazdu.

fol. facebook.com

WYBORY

Mariusz Jankowski

Z jednej strony mamy wszystko związane na ostatni guzik, proces przebiegający zgodnie z planem. Z drugiej – zaskakującą decyzję. Jedno i drugie związane z wyborami. A te bywają trudne, ryzykowne, niespodziewane.

Ta część bardziej poukładana dotyczy nowych selekcjonerów siatkarskich reprezentacji kobiet i mężczyzn. Działacze PZPS mieli w kim wybierać, teraz, gdy grono kandydatów zostało zawężone, ostatnie przesłuchania kandydatów będą decydujące. Mocnych oraz uznanych nazwisk nie brakuje. Trzeba więc mieć nadzieję, że doczekamy się decyzji pozwalających rozwinąć skrzydła obu naszym kadrom. Siatkarki na pewno potrzebują dobrego szkoleniowca, który pozwoli im gonić światową czołówkę. Siatkarze czekają na trenera potrafiącego dać ważne impulsy. Umiejącego zarządzać grupą bardzo dobrych, a czasami wybitnych zawodników. To wielka sztuka. Dlatego ten, kto nominację otrzyma, będzie musiał od pierwszego dnia pracy zakaśać rękawy. Tym bardziej że w naszym kraju siatkówka niezmiennie cieszy się wielką popularnością. Popularnością zrodzoną z sukcesów.

Teraz kibice, przyzwyczajeni do dobrego, liczą na to, że Polska nadal będzie siatkarskim mocarstwem. A to może oznaczać tylko jedno: praca nad Wisłą to na pewno wyzwanie. Martwić może jedynie fakt, że wśród kandydatów do obu funkcji byli niemal wyłącznie obcokrajowcy. Polska myśl szkoleniowa nie istnieje? Tak źle oczywiście nie jest. Na pewno jednak trzeba na tym polu postarać się o poprawę. I mam wrażenie, że nowy prezes związku, Sebastian Świdorski, ma tego świadomość.

Ten drugi, zaskakujący wybór związany jest z decyzją naszej najlepszej tenisistki. Iga Świątek pożegnała się z trenerem Piotrem Sierpuchowskim. Jego następcą został Tomasz Wiktorowski, ten sam, który do sukcesów prowadził niedawno Agnieszkę Radwańską. I bez wątpienia doświadczenie zebrane w świecie tenisa kobiecego będzie tutaj procentowało. Nie zmienia to jednak tego, że decyzja Igi Świątek była zaskakująca. Oczywiście od jakiegoś czasu mówiło się o problemach naszej tenisistki. Pojawił się kryzys, widoczny podczas ostatnich tegorocznych turniejów. Przyczyn tego stanu rzeczy było kilka. Czy jednak najważniejszą zmianą, jakiej potrzebowała triumfatorka French Open, jest zmiana szkoleniowca? Mam spore wątpliwości. Bo w tenisowym środowisku od pewnego czasu mówiono o tarciach w sztabie Igi Świątek. Teraz się okazało, że w efekcie tych napięć pracę stracił trener.

Chcę wierzyć, że to dobrze przemyślany ruch naszej tenisistki. I oby nigdy go nie żałowała.

Autor jest dziennikarzem TVP

DOBRY CHLEB

Barbara Wiśniowska

Lubię chleb – najbardziej wtedy, gdy nie chce mi się gotować, a on leży gotowy i tylko czeka, by go posmarować masłem. Dawniej musiałam mieć się na baczności, bo kusiła mnie dieta dla lenia: o chlebie i soku marchewkowym.

Kiedy przyjechałam na studia, zorientowałam się, że najtańszy chleb krojony pakowany w woreczki ma paskudny, nieświeży smak. Przetworzyłam się na bułki i ryż. Spokoju nie dawała mi tylko pewna homilia rekołektjonisty, który powiedział, że gdy się pości, warto kupić dobry chleb, żeby poczuć smak. Ten w woreczkach nie może mieć dobrego smaku, bo plastik nie służy do przechowywania, ale raczej do psucia żywności.

Na początek warto kupić ostry nóż lub prosić o krojenie chleba w naszej obecności w piekarni.

Jedzenie bułek nie jest dobrym rozwiązaniem. Długotrwale spożywanie drożdży szkodzi naszemu organizmowi. W chlebie najbardziej wartościowy jest zakwas, którego bułkom brakuje.

W Wigilię zasługujemy na chlebie świeżym i najeżonym bakaliami. Niełatwo taki znaleźć, zwłaszcza bezglutenowy. Łatwiej upiec.

ZAKWAS OWSIANY

Składniki: 1/2 szklanki płatków owsianych górskich ■ 1/2 szklanki ciepłej wody ■ sok z całej cytryny lub łyżka soku z kiszzonej kapusty

Sposób przygotowania: Wyparzamy słoik na zakwas oraz łyżkę. Składniki mieszamy razem w słoiku, zakwas powinien mieć gęstość śmietany. Przykrywamy ściereczką. Odstawiamy w ciepłe miejsce na 3–4 dni, aż będzie mieć bąbelki i kwaśny zapach. Zakwas należy dokarmiać (i tym samym uzupełniać jego zapas), dodając codziennie 1–2 łyżki płatków, dolewając trochę wody i mieszając. Można też go „uśpić”, jeśli na jakiś czas zamierzamy zaprzestać pieczenia, a chcemy zakwas zachować – wstawić do lodówki i nie dokarmiać. W ten sam sposób sporządza się każdy zakwas, np. z mąki żytniej.

CHLEB RYŻOWY

Składniki: przygotowany zakwas owsiany ■ 500 g mąki ryżowej lub gryczanej ■ 1 i 1/2 szklanki wody ■ 1 łyżeczka soli ■ opcjonalnie (kiedy już nabierzemy wprawę w pieczeniu) żurawina, orzechy laskowe i włoskie

Sposób przygotowania: Ciasto wyrabiamy mocnym mikserem. Jest luźne i bardzo lepkie, jak gęsta śmietana. Gotowe przekładamy do keksówki wyłożonej papierem do pieczenia i odstawiamy w ciepłe miejsce na całą noc. Pieczemy przez godzinę w piekarniku nagrzanym do 200 stopni, ale ważniejsze niż przestrzeganie czasu jest sprawdzenie patyczkiem, czy chleb wewnątrz nie jest surowy. Chleb można także przygotować z 500 g mąki pszennej – ciasto wyrabiamy rękami do czasu, aż przestanie kleić się do palców.

KRZYŻÓWKA Z HASŁEM Siostry Honoraty

POZIOMO

- 1 A – strona medalu
- 1 G – wrzący płyn
- 2 E – zaraza bydłęca
- 3 A – po występie
- 3 G – natężenie prądu
- 6 A – inaczej tatarak
- 6 H – rośliny iglaste
- 8 C – nowela Prusa
- 9 A – część koszuli
- 9 G – śmieszne figle
- 10 E – czyści plamy
- 11 A – Delon, aktor
- 11 G – rodzaj jachtu

	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K
1											
2											
3											
4											
5											
6											
7											
8											
9											
10											
11											

PIONOWO

- A 1 – teczka dyplomaty
- C 1 – syn Izaaka
- C 8 – rodzaj sanek
- D 3 – okno sklepowe
- E 1 – miejska mgła
- E 8 – rosyjskie imię
- F 4 – azjatyckie imię
- G 1 – łańcuch górski
- G 8 – więcej niż lekko
- H 3 – boska tajemniczość
- I 1 – ciekła kopalina
- I 8 – koncert naftowy
- K 1 – rozległy widok

**Hasło do odczytania
w zaznaczonym wierszu**

--	--	--	--	--	--	--	--

Rozwiązania prosimy nadsyłać
do 31 grudnia na adres redakcji „Idziemy”.
Wylosowanych autorów poprawnych odpowiedzi
nagrodzimy książkami.

TVP 1

04.40 Klan (3903); **05.10** Klan (3904); **05.30** Klan (3905); **06.00** Słownik polsko@polski; **06.25** #Murem za polskim mundurem – koncert; **06.55** Słowo na niedzielę; **07.00** Transmisja Mszy Świętej z Sanktuarium Bożego Miłosierdzia w Łagiewnikach; **08.00** Tydzień; **08.30** Zakończaj się w Polsce: Woliński Park Narodowy; **09.05** Las bliżej nas (41); **09.25** Fascynujące dzikie ostępy zimą: Mistrzowie przetrwania – cykl dokumentalny; **09.50** Weterynarze z sercem; **10.25** Kłasztorne smaki Remigiusza Rączki; **10.55** Słowo na niedzielę; **11.00** Transmisja Mszy Świętej z Jasnej Góry; **11.55** Między ziemią a niebem; **12.00** Anioł Pański; **12.15** Między ziemią a niebem; **12.50** Program katolicki; **13.15** BBC w Jedynce: Era przyrody; **14.15** Z pamięci: Marceli Handelsman – felieton; **14.25** Okrasa łamie przepisy; **14.55** Sylwester z Dwójką – kulisy; **15.00** Komisarz Alex (201); **16.00** 19. Konkurs Piosenki Eurowizji dla Dzieci Paryż; **18.30** Jaka to melodia?; **19.25** Sport
19.30 Wiadomości
20.05 Pogoda
20.20 Zenek – film obyczajowy, reż.: Jan Hryniak, wyk.: Krzysztof Czaczoł, Jakub Zając, Klara Bielawka, Karol Dziuba
22.15 Sylwester z Dwójką – felieton
22.25 Zakochana Jedynka: Jeden dzień – film obyczajowy, USA 2011, reż.: Lone Scherfig, wyk.: Anne Hathaway, Jim Sturgess
00.25 Contratiempo. Niewidzialny gość – Hiszpania 2016, reż.: Oriol Paulo, wyk.: Mario Casas, Ana Wagener
02.20 Do diabła z miłością – komedia, Niemcy, USA 2003, reż.: Peyton Reed, wyk.: Renee Zelweger, Ewan McGregor, David Hyde Pierce, Sarah Paulson
04.10 Jaka to melodia?
04.55 Z pamięci – Marceli Handelsman
05.00 Zakończenie dnia

TVP 2

05.55 Barwy szczęścia (2533) – serial obyczajowy TVP; **06.25** Barwy szczęścia (2534) – serial obyczajowy TVP; **07.00** M jak miłość (1622) – serial TVP; **07.55** Pytanie na śniadanie; **10.50** Zaczniij od zdrowia – magazyn; **11.20** Sylwester z Dwójką – kulisy – felieton; **11.30** Szansa na sukces. Opole 2022 (13) Finał – widowisko muzyczne; **13.05** Szansa na sukces. Opole 2022 (13) Finał – widowisko muzyczne; **14.00** Familiada (2762) – teleturniej; **14.30** Koto fortuny (1168) – teleturniej; **15.05** Szansa na sukces. Opole 2022 (2); Justyna Steczkowska – widowisko muzyczne; **16.15** Paddington – film familijny, USA/Wielka Brytania/Francja 2014, reż.: Paul King, wyk.: Sally Hawkins, Hugh Bonneville; **18.00** Panorama – magazyn informacyjny; **18.20** Pogoda; **18.30** Na sygnale (346) – serial fabularzowy TVP; **18.50** Na sygnale (347) – serial fabularzowy TVP
19.20 Rodzinka.pl – serial komediowy TVP
20.00 Kabaret. Super Show Dwójki – program kabaretowy
21.05 Postaw na milion – teleturniej
21.55 Zniewolona (39) – serial kostiumowy, Ukraina 2019
22.50 Sylwester z Dwójką – kulisy
22.55 Zniewolona (40) – serial kostiumowy, Ukraina 2019
23.55 Kino bez granic: Arktyka – dramat, Islandia 2018, reż.: Joe Penna, wyk.: Mads Mikkelsen, Maria Thelma Smaradottir
01.45 Salto – dramat, Polska 1965, reż.: Tadeusz Konwicki, wyk.: Zbigniew Cybulski, Jerzy Block, Włodzimierz Boruński, Gustaw Holoubek, Marta Lipińska, Andrzej Łapicki
03.40 Rodzinka.pl – serial TVP
04.20 Rodzinka.pl – serial TVP
04.55 Zakończenie dnia

TVP INFO

05.55 Powitanie; **06.00** Serwis Info Poranek, w tym: Wstaje dzień, Info Poranek, Pogoda, relacje korespondentów; **06.23** Pogoda; **06.31** Info Poranek; **06.52** Pogoda; **07.01** Info Poranek; **07.23** Pogoda; **07.31** Info Poranek; **07.51** Pogoda; **07.59** Info Poranek; **08.22** Pogoda; **08.30** W Kontrze; **09.15** Info Poranek; **09.41** Pogoda; **09.50** Woronicza 17; **10.59** Serwis Info Dzień weekend; **11.22** Pogoda; **11.29** Info Dzień weekend; **11.50** Salon dziennikarski; **12.30** Info Dzień weekend; **12.49** Pogoda; **12.59** Info Dzień weekend; **13.29** Info Dzień weekend; **13.52** Pogoda; **13.59** Info Dzień weekend; **14.29** Info Dzień weekend; **14.51** Pogoda; **15.00** Debata Senior; **15.29** Serwis Info Dzień weekend; **15.54** Pogoda; **16.00** Okiem Wiary; **16.29** Koronawirus. Szczepionka; **17.00** Teleexpress; **17.15** Teleexpress Extra; **17.30** Teleexpress na deser; **17.45** Serwis Info Dzień weekend; **18.00** Panorama; **18.18** Studio Zachód; **18.40** INFO V4+; **18.55** Głębia ostrości; **19.20** Raport z granicy
19.30 Wiadomości
19.58 Gość Wiadomości
20.13 Minęła 20
21.00 W pełnym świetle
21.20 Raport z granicy
21.30 Serwis Info
Wieczór weekend
21.41 Pogoda
21.50 Strefa starcia
23.00 INFO Wieczór
23.55 Serwis Info
Wieczór weekend
00.02 Wiadomości
00.30 Gość Wiadomości
00.57 Pogoda
01.00 TVP WORLD
03.03 Woronicza 17
04.10 INFO V4+
04.33 Pogoda
04.45 Teleexpress Extra
05.13 Agrobiznes
– podsumowanie
05.30 Zakończenie dnia

TV TRWAM

05.00 Głos serca; **05.45** Eksodus – Droga Narodu Wybranego; **07.45** Muzyczne chwile; **07.55** Poczet Wielkich Polaków – program historyczny; **08.00** Słowo życia; **08.05** Polski Punkt Widzenia; **08.25** Święty na każdy dzień; **08.30** Z Parlamentu Europejskiego – program publicystyczny; **09.00** Prymas Stefan Wyszyński – film dok.; **09.10** Spotkanie z Magdą Buczek; **09.15** Manna z Nieba; **09.30** Msza święta z Jasnej Góry; **10.35** Przegląd Katolickiego Tygodnika „Niedziela”; **10.40** Cuda Jezusa; **11.25** 100 cudownych miejsc na świecie; **11.35** Poznajemy Polskę; **11.50** Muzyczne chwile; **12.00** Anioł Pański z Ojcem Świętym Franciszkiem; **12.20** Wieś – to też Polska; **13.30** Papież Polak z Rodaków; **14.35** Inna Teresa; **15.30** Inżynier; **16.00** Informacje dnia; **16.10** Koncert życzeń; **17.00** Betafor; **17.25** Muzyczne chwile; **17.30** Nowa Ewangelizacja; **17.55** Poczet Wielkich Polaków; **18.00** Anioł Pański; **18.05** Informacje dnia
18.15 Rozmowy niedokończone
19.25 Święty na każdy dzień
19.30 Jesteśmy katolikami
20.00 Informacje dnia
20.20 Różaniec
20.50 Święty na każdy dzień
21.00 Apel Jasnogórski z kaplicy Cudownego Obrazu Matki Bożej na Jasnej Górze – transmisja
21.20 Informacje dnia
21.40 Retrospekcja
21.45 Sanktuarium Matki Bożej w La Salette
22.40 Muzyczne chwile
23.00 Jak my to widzimy – z daleka widać lepiej
23.30 Tam, gdzie Bóg płacze
00.00 Programy powtórkowe

TVP HISTORIA

06.40 Był taki dzień – 19 grudnia; **06.50** Święty Augustyn (1); **08.00** Msza greckokatolicka; **09.00** Porwana przez Komanów – western, USA 1960, reż.: Budd Boetticher, wyk.: Randolph Scott, Nancy Gates, Claude Akin; **10.20** Okrasa łamie przepisy; **10.50** Arrasów dzieje osobliwe (7); **11.25** Wojownicy czasu; **12.05** Tajemnice włoskich miast – Florencja; **13.00** Tropikalne wyspy świata: Madagaskar – serial dok.; **13.50** W kotle historii; **14.25** Nie lubię poniedziałku – komedia, reż.: Tadeusz Chmielewski, wyk.: Mieczysław Czechowicz, Jerzy Turek, Halina Kowalska, Kazimierz Witkiewicz; **16.05** Nie taka prosta historia; **16.30** Giganci historii; **17.25** Żywoć sarmacki; **17.50** Quo vadis? (5); **18.50** Pomnik – reż.: Piotr Weyher, Henryka Dobosz-Kinaszewska; **20.00** Woskowie imperium Madame Tussaud – film dok., Francja 2016, reż.: Anthony Malmatenios; **21.00** Konnica – western, USA 1959, reż.: John Ford, wyk.: John Wayne, William Holden, Constance Towers; **23.10** Dynastia Tudorów IV (8); **00.20** Warszawa: miasto podzielone; **01.40** Szerokie tory

TVP KULTURA

07.00 16 KFPP Opole 78; **08.00** Co dalej?; **08.30** Józio wędkarzem – film anim.; **08.40** Józio człowiekiem interesu – film anim.; **08.45** Czarodziejskie dary – film anim.; **09.15** Adam Sztaba o muzyce; **09.40** Adam Sztaba o muzyce; **10.25** Kobieta za ladą (10); **11.30** Trzeci punkt widzenia; **12.05** Zart – dramat; **13.35** Czwarta władza – dramat; **15.35** Muzyka Skalnego Podhala; **15.50** II Międzynarodowy Konkurs Muzyki Polskiej Rzeszów 2021; **17.15** Niedziela z... Dorotą Landowską; **18.10** Niedziela z... Dorotą Landowską; **Strzyżowska**. Let's dance, Zofia – spektakl; **19.25** Niedziela z... Dorotą Landowską; **Zacisze gwiazd**; **20.00** Do zobaczenia w zaświatach – dramat; **22.05** Brass Federacja – koncert; **23.10** Trzeci punkt widzenia; **23.40** Fantastyczny Pan Lis – film anim.; **01.15** Dobre chęci – film anim.; **01.25** Jackie – film anim.; **01.30** Kaprysia – film anim.; **01.50** Jia Zhang-Ke – Chłopak z Fenjangu – film dok.; **03.40** Muzyka Skalnego Podhala; **04.00** Legendy Rocka: Aretha Franklin; **04.35** Legendy Rocka: Jerry Lee Lewis; **05.15** Wiki – film krótkometrażowy; **05.51** Zakończenie dnia

TVN

05.15 Uwaga!; **05.30** Ukryta prawda (861); **06.25** Kuchenne rewolucje 7 (4); **07.25** Nowa Maja w ogrodzie 5 (7); **07.55** Akademia ogrodnika (7); **08.00** Dzień Dobry TVN; **11.30** Klinika naturalnego piękna 2 (1); **12.05** Co za tydzień; **12.40** Kolekcja smaków 2 (7); **13.15** Budując marzenia (8); **13.50** Patent na święta 4; **14.25** Lego Masters 2 (7); **15.30** Skoki narciarskie: Puchar Świata, Engelberg – studio; **16.00** PŚ, Engelberg – konkurs indywidualny seria 1; **17.10** PŚ, Engelberg – studio sport; **17.20** PŚ, Engelberg – konkurs indywidualny seria 2; **17.55** PŚ, Engelberg – studio sport; **18.30** Pada Shrek – komedia, USA 2007, reż.: Gary Trousdale, wyk.: Mike Myers, Eddie Murphy, Cameron Diaz, Antonio Banderas; **19.00** Fakty; **19.25** Sport; **19.30** Kroniki PŚ w skokach narciarskich (10); **19.40** Pogoda; **19.50** Uwaga!; **20.05** Zława – film przygodowy, USA/Hongkong/Tajwan 2015, reż.: Alejandro Gonzalez Inarritu, wyk.: Leonardo DiCaprio, Tom Hardy; **23.25** Kontrabanda – film sensacyjny; **01.40** MasterChef 10 (2); **03.20** Noc Magii; **04.40** Kto was tak urządził

POLSAT

06.00 Nowy dzień z Polsat News; **07.45** Smerfy: Opowieść wigilijna – film anim.; **08.15** Świętastyczne kołędowanie – film anim.; **08.25** Epoka lodowcowa: Mamucia gwiazdka – film anim.; **08.55** Renifer Niko ratuje brata – film anim.; **10.40** Mój przyjaciel smok – USA 2016, reż.: David Lowery; **12.50** Księga dżungli – film anim.; **USA/Wielka Brytania 2016**, reż.: Jon Favreau; **15.05** Kochaj albo rzuć – komedia, Polska 1977, reż.: Sylwester Chęciński; **17.40** Nasz Nowy Dom – odcinek specjalny; **18.50** Wydarzenia; **19.20** Sport; **19.25** Pogoda; **19.30** Państwo w Państwie (423); **20.00** Kabaret Smile. Tu i teraz; **22.05** Faceci w czerni 3 – film, USA 2012, reż.: Barry Sonnenfeld, wyk.: Emma Thompson, Jemaine Clement, Josh Brolin, Will Smith, Tommy Lee Jones; **00.20** Resident Evil: Zagłada – film, reż.: Russell Mulcahy, wyk.: Milla Jovovich, Ashanti, Christopher Egan; **02.35** Love Island. Wyspa miłości (118); **03.35** Love Island. Wyspa miłości (119); **04.40** Disco Gramy; **05.25** Telezakupy TV Okazje

TVP 1

05.20 Przysięga (543) – serial obyczajowy, Turcja 2020; **06.05** Elif (1114) – serial, Turcja 2018; **07.00** Transmisja Mszy Świętej z Sanktuarium Matki Bożej na Jasnej Górze; **07.30** Okiem Wiary; **08.00** Wiadomości; **08.10** Pogoda poranna; **08.15** Kwadrans polityczny; **08.40** Ranczo (123) – serial obyczajowy TVP; **09.40** Komisarz Alex (177) – serial kryminalny TVP; **10.35** Ojciec Mateusz (251) – Jaki ojciec... – serial kryminalny TVP; **11.25** Kasta; **12.00** Wiadomości; **12.10** Agrobiznes; **12.30** Agropogoda – magazyn; **12.35** Magazyn Rolniczy; **12.50** BBC w Jedynie: Era przyrody, część 3 – film dokumentalny; **14.00** Elif (1115) – serial, Turcja 2018; **15.00** Wiadomości; **15.10** Pogoda; **15.15** ALARM!; **15.35** Gra słów. Krzyżówka – teleturniej; **16.05** Przysięga (544) – serial obyczajowy, Turcja 2020; **17.00** Teleexpress; **17.15** Jaka to melodia?; **17.55** Klan (3906); **18.20** Kasta – serial paradokumentalny TVP; **18.55** Jeden z dziesięciu; **19.25** Sport

19.30 Wiadomości

20.05 Pogoda

20.10 ALARM! – magazyn

20.30 Leśniczówka (458)

21.00 Teatr Telewizji: Ich czworo – spektakl teatralny, reż.: Marcin Wrona, wyk.: Małgorzata Kożuchowska, Artur Żmijewski, Agata Buzek, Mariusz Ostrowski, Maja Ostaszewska

22.50 Świat bez fikcji – Kliknij, żeby zmienić swoje życie: sekrety globalnego szaleństwa

23.55 Jeden dzień – film obyczajowy, USA 2011, reż.: Lone Scherfig

01.50 Drogi wolności (2) – serial TVP

02.55 Oficerowie (1) – serial kryminalny TVP, reż.: Maciej Dejczer, wyk.: Borys Szybczyk, Magdalena Rózczyńska, Katarzyna Cynke, Cezary Pazura, Kamil Maczkowski

04.55 Notacje – Zbigniew Rymarż

05.10 Zakończenie dnia

TVP 2

05.25 Na dobre i na złe (817) – serial TVP; **06.25** Anioł Stróż – reportaż; **06.55** Familiada (2229) – teleturniej; **07.30** Pytanie na śniadanie – pobudka; **07.55** Pytanie na śniadanie – w tym: Panorama Flesz i Pogoda Flesz; **10.40** Panorama; **10.45** Pytanie na śniadanie; **11.20** Rodzinka.pl (187) – serial komediowy TVP; **11.50** Barwy szczęścia (2534) – serial obyczajowy TVP; **12.30** Koło fortuny – teleturniej; **13.15** Kozacka miłość (246) – serial kostiumowy, Rosja 2013; **14.05** Va Banque (338) – teleturniej; **14.35** Na sygnale (71) – serial fabularny TVP; **15.10** Uśmiech losu (7) – serial obyczajowy, Portugalia 2019; **16.00** Koło fortuny (1169) – teleturniej; **16.35** Familiada (2230) – teleturniej; **17.15** Miłość i przeznaczenie (12) – serial obyczajowy, Turcja 2020; **18.00** Panorama – magazyn informacyjny; **18.20** Va Banque (339) – teleturniej; **18.45** Kozacka miłość (247) – serial kostiumowy, Rosja 2013

19.35 Barwy szczęścia (2534) – serial obyczajowy TVP

20.10 Barwy szczęścia (2535) – serial obyczajowy TVP

20.40 Kulisy serialu „M jak miłość”

20.55 M jak miłość (1623) – serial TVP

21.55 Zniwolonka (41) – serial kostiumowy, Ukraina 2019

22.55 Zniwolonka (42) – serial kostiumowy, Ukraina 2019

23.55 Paterson – komediodramat, Niemcy, Francja, USA 2016, reż.: Jim Jarmusch, wyk.: Adam Driver, Golshifteh Farahani, Barry Shabaka Henley

02.05 O mnie się nie martw – serial komediowy TVP

03.05 Arktika – dramat, Islandia 2018, reż.: Joe Penna, wyk.: Mads Mikkelsen, Maria Thelma Smaradottir

04.55 Rodzinka.pl – serial TVP

05.20 Zakończenie programu

TVP INFO

05.35 Powitanie; **05.39** Serwis Info Poranek; **05.57** Agropogoda; **05.59** Powitanie; **06.01** Serwis Info Poranek – wiadomości z kraju i ze świata – w tym: Wstaje dzień, Info Poranek, Pogoda, relacje korespondentów; **06.20** Pogoda; **06.30** Serwis Info Poranek; **06.53** Pogoda; **07.00** Serwis Info Poranek; **07.12** Jedziemy; **07.50** Agrobiznes – poranek; **07.55** Agropogoda; **08.00** Jedziemy dalej; **08.15** Serwis Info Poranek; **08.18** Minęła 8; **09.00** Serwis Info Poranek; **09.11** Minęła 9; **10.00** Serwis Info Poranek; **10.22** Pogoda; **10.29** Serwis Info Dzień; **10.52** Pogoda; **10.59** Serwis Info Dzień; **11.29** Serwis Info Dzień; **11.51** Pogoda; **12.00** INFO Raport; **13.29** Serwis Info Dzień; **13.51** Pogoda; **13.59** Serwis Info Dzień; **14.29** Serwis Info Dzień; **14.50** Pogoda; **14.59** Serwis Info Dzień; **15.29** Info Dzień; **16.24** Pogoda; **16.30** Koronawirus. Szczepionka; **17.00** Teleexpress; **17.15** Teleexpress Extra; **17.30** O co chodzi; **18.00** Panorama; **18.19** Serwis Info Wieczór; **18.37** O tym się mówi; **19.20** Raport z granicy

19.30 Wiadomości

19.58 Gość Wiadomości

20.13 Minęła 20

21.00 Nie da się ukryć

21.20 Raport z granicy

21.30 Serwis Info Wieczór

21.41 Pogoda

21.50 W tyle wizji

22.25 Serwis Info Wieczór

22.30 W tyle wizji Extra

23.00 INFO Wieczór

23.30 W akcji

23.55 Serwis Info Wieczór

00.03 Wiadomości

00.31 Gość Wiadomości

00.56 Pogoda

01.00 TVP WORLD

04.05 Teleexpress

04.20 Teleexpress Extra

04.44 Pogoda

04.55 W akcji

05.18 Agrobiznes

TV TRWAM

05.10 Sanktuaria polskie; **05.30** Sobowtór; **07.15** Pustynia Boga; **07.50** Adwent na serio; **07.55** Poczet Wielkich Polaków; **08.00** Informacje dnia; **08.15** Wieś – to też Polska; **09.25** Słowo życia; **09.30** Jesteśmy katolikami; **10.00** Informacje dnia; **10.15** Rozmowy niedokończone; **11.20** 100 cudownych miejsc na świecie; **11.30** Przyroda w Obiektywie; **11.45** Kolory Świętości; **11.50** Święty na każdy dzień; **12.00** Anioł Pański; **12.03** Informacje dnia; **12.20** Mojżesz – 10 przykazań; **13.10** Muzyczne chwile; **13.30** Msza święta z Jasnej Góry; **14.20** 100 cudownych miejsc na świecie; **14.30** Lodowa podróż; **15.15** 100 cudownych miejsc na świecie; **15.25** Odwaga wiary; **15.50** Ma się rozumieć; **16.00** Informacje dnia; **16.10** Sanktuaria polskie; **16.30** Nie Przelewaj; **16.55** Świadkowie; **17.25** Adwent na serio; **17.30** Na łowy; **17.55** Poczet Wielkich Polaków; **18.00** Anioł Pański

18.05 Informacje dnia

18.15 Rozmowy niedokończone

19.25 Święty na każdy dzień

19.30 Opowieści Starego Testamentu

20.00 Informacje dnia

20.20 Różaniec

20.50 Myśląc Ojczyzna

21.00 Apel Jasnogórski z kaplicy Cudownego Obrazu Matki Bożej na Jasnej Górze – transmisja

21.20 Informacje dnia

21.40 Polski Punkt Widzenia

22.00 Mojżesz – 10 przykazań

22.55 Poczet Wielkich Polaków

23.00 Filmowe życiorysy – Człowiek orkiestra – Błażej Krupiński

23.50 Muzyczne chwile

00.00 Programy powtórkowe

TVP HISTORIA

06.50 Był taki dzień – 20 grudnia; **07.00** Wojna w eterze; **07.15** Czas honoru (56); **08.10** Ex Libris; **08.35** Napis na paczce papierosów – film dok.; **09.30** Sensacje XX wieku: Berlin 45, cz. 1; **09.55** Sensacje XX wieku: Berlin 45, cz. 2; **10.20** Chiny: starodawne królestwo przyrody – cykl dok.; **11.20** Ekspertyza (7); **11.55** Miasto z morza (1); **12.55** Zachodni szlak – western, USA 1967; **15.05** Tropikalne wyspy świata: Madagaskar – serial dok.; **16.00** Dzieci ukradzione przez Hitlera; **16.35** Flesz historii; **16.55** Memento grudniowe 1970 – film dok.; **17.50** Było, nie minęło; **18.20** O roku ów (16); **18.50** Czas honoru (57); **19.45** Prasa donosi; **20.00** Historia w postaciach zapisana: Krwawa Maria na tronie Anglii – cykl dok.; **22.05** Spór o historię; **22.50** Wojna o trony. Prawdziwa historia Europy (1) – serial dok.; **23.55** Śladami Eskulapa; **00.25** Było, nie minęło; **01.00** Sensacje XX wieku; **01.25** Sensacje XX wieku; **01.55** Encyklopedia II wojny światowej; **02.25** Zakończenie dnia

TVP KULTURA

07.00 Muzyczne poranki; **08.05** Szkoła w chmurze – film dok., Wielka Brytania 2018; **09.40** Okruch lustra – dramat psychologiczny; **11.00** Lalka (5) – serial TVP; **12.30** Inni są winni – film dok., Wielka Brytania/Hiszpania 2018; **13.30** Tajemnica złotego naleśnika – film anim.; **13.40** Drabina – film anim., Czechosłowacja 1978; **13.45** Prezent – film anim., Czechosłowacja 1976; **14.00** Reżyserzy: Sidney Lumet (3) – cykl dok.; **14.55** Lotna – dramat; **16.35** Hydrozagadka – film TVP; **17.55** Urodzenie artysty: Beata i Karolina Legieskie; **18.30** Informacje kulturalne; **19.00** Tajny agent (3) – dramat; **20.00** Kino Mocnych Wrażeń: Uciekający pociąg – dramat, USA 1985; **22.00** Kronos; **22.40** Panorama kina polskiego: Jak pies z kotem – film fabularny; **00.35** Scena muzyczna: Brass Federacja – koncert; **01.35** Do zobaczenia w zaświatach – dramat, Francja 2017; **03.45** Informacje kulturalne; **04.15** Zrodzeni do szabli – film dok.; **05.35** Afisz kulturalny; **05.55** Zakończenie dnia

TVN

05.10 Uwaga!; **05.25** Nowa Maja w ogrodzie 5 (8); **05.50** Akademia ogrodnika (8); **06.00** Ukryta prawda (1107); **07.00** Kuchenne rewolucje 7 (5); **08.00** Dzień Dobry TVN; **11.35** Miłe wieści 2 (5); **11.45** Ukryta prawda (994); **12.50** Tajemnice miłości (8); **13.55** Ukryta prawda (1108); **14.55** Ukryta prawda (905); **15.55** Kuchenne rewolucje 20 (9); **17.00** Tajemnice miłości (9); **18.00** Ukryta prawda (995); **19.00** Fakty; **19.35** Sport; **19.45** Pogoda; **19.50** Raport smogowy (31); **19.55** Uwaga!; **20.10** Doradca smaku; **20.15** Na Wspólnej 19 (3343); **20.55** Milionerzy (429); **21.35** Władcy umysłów – film, USA 2011, reż.: George Nolfi, wyk.: Matt Damon, Emily Blunt, Anthony Mackie, John Slattery, Michael Kelly; **23.45** Cztery Gwiazdki – komedia, USA/Niemcy 2008, reż.: Seth Gordon, wyk.: Vince Vaughn, Reese Witherspoon, Robert Duvall, Sissy Spacek, Jon Voight, Jon Favreau; **01.30** Co za tydzień; **02.05** Uprawdżona (10); **03.05** Uwaga!; **03.25** Noc Magii; **04.40** Kto was tak urządził; **05.10** Kto was tak urządził

POLSAT

06.00 Nowy dzień z Polsat News; **08.40** Malanowski i Partnerzy (548); **09.10** Malanowski i Partnerzy (550); **09.40** Sekrety rodziny (108); **10.40** Dlaczego ja? (610); **11.40** Gliniarze (131); **12.50** Wydarzenia; **13.25** Interwencja; **13.40** Trudne sprawy (957); **14.40** Dlaczego ja? (676); **15.50** Wydarzenia; **16.10** Pogoda; **16.15** Interwencja; **16.30** Na ratunek 112 (499); **17.00** Gliniarze (309); **18.00** Pierwsza miłość (3327); **18.50** Wydarzenia; **19.25** Gość Wydarzeń; **19.45** Sport; **19.55** Pogoda; **20.05** MEGA HIT: Czerwona jaskółka – thriller, USA 2018, reż.: Francis Lawrence, wyk.: Charlotte Rampling, Ciarán Hinds, Jennifer Lawrence, Jeremy Irons, Joel Edgerton; **23.00** Księga ocalenia – film, USA 2010, reż.: The Hughes Brothers, wyk.: Denzel Washington, Gary Oldman, Jennifer Beals, Mila Kunis; **01.40** Wyspa tajemnic – film kryminalny, USA 2010, reż.: Martin Scorsese, wyk.: Ben Kingsley, Emily Mortimer, Jackie Earle Haley, Leonardo DiCaprio; **04.20** Kabaletowa Ekstraklasa; **04.40** Disco Gramy; **05.25** Teleszkopy TV Okazje

TVP 1

05.15 Przysięga (544) – serial obyczajowy, Turcja 2020; **06.05** Elif (1115) – serial, Turcja 2018; **07.00** Transmisja Mszy Świętej z Sanktuarium Matki Bożej na Jasnej Górze; **07.30** Kościół z bliska; **08.00** Wiadomości; **08.10** Pogoda poranna; **08.15** Kwadrans polityczny; **08.35** Ranczo (124); **09.35** Komisarz Alex (185); **10.35** Ojciec Mateusz (252); **11.25** Kasta – serial paradokumentalny TVP; **12.00** Wiadomości; **12.10** Agrobiznes; **12.30** Agropogoda; **12.35** To się opłaca; **12.55** Natura w Jedyńce: Pierwszy rok życia zwierzęcych maluchów (1); **14.00** Elif (1116); **15.00** Wiadomości; **15.10** Pogoda; **15.15** ALARM!; **15.35** Gra słów. Krzyżówka – teleturniej; **16.05** Przysięga (545); **17.00** Telexpress; **17.15** Jaka to melodia?; **17.55** Klan (3907); **18.20** Kasta – serial paradokumentalny TVP; **18.55** Jeden z dziesięciu – teleturniej; **19.25** Sport
19.30 Wiadomości
20.05 Pogoda
20.10 ALARM! – magazyn
20.30 Leśniczówka (459)
21.05 Pełny obraz – cykl dokumentalny
22.00 Magazyn Ekspresu Reporterów
23.05 Ocaleni – reality show
00.10 Magazyn śledczy Anity Gargas – magazyn
00.50 Loch Ness – film fabularny, USA, Wielka Brytania 1997, reż.: John Henderson, wyk.: Ted Danson, Joely Richardson, Ian Holm
02.40 Strażacy – Krok przed metą – serial TVP
03.35 Magazyn Ekspresu Reporterów
04.35 Notacje – Przemysław Śliwa
04.55 Zakończenie dnia

TVP 2

05.30 Na dobre i na złe (818) – serial TVP; **06.25** W służbie bliźniemu – reportaż; **06.55** Familiada (2230) – teleturniej; **07.30** Pytanie na śniadanie – pobudka; **07.55** Pytanie na śniadanie – w tym: Panorama Flesz i Pogoda Flesz; **10.40** Panorama; **10.45** Pytanie na śniadanie; **11.20** Rodzinka.pl (188) – serial komediowy TVP; **11.50** Barwy szczęścia (2535) – serial obyczajowy TVP; **12.30** Koło fortuny – teleturniej; **13.15** Kozacka miłość (247) – serial kostiumowy, Rosja 2013; **14.05** Va Banque – teleturniej; **14.35** Na sygnale (97) – serial fabularny TVP; **15.10** Uśmiech losu (8) – serial obyczajowy, Portugalia 2019; **16.00** Koło fortuny – teleturniej; **16.35** Familiada – teleturniej; **17.15** Miłość i przeznaczenie (13) – serial obyczajowy, Turcja 2020; **18.00** Panorama – magazyn informacyjny; **18.20** Va Banque – teleturniej; **18.45** Kozacka miłość (248) – serial kostiumowy, Rosja 2013
19.35 Barwy szczęścia (2535) – serial obyczajowy TVP
20.10 Barwy szczęścia (2536) – serial obyczajowy TVP
20.40 Kulisy serialu „M jak miłość”
20.55 M jak miłość (1624)
21.55 Zniewolona (43) – serial kostiumowy, Ukraina 2019
22.55 Zniewolona (44) – serial kostiumowy, Ukraina 2019
23.55 Ludzkie historie – Jutro czeka nas długi dzień – film dok.
01.35 300 mil do nieba – dramat, Polska/Francja/Dania 1989, reż.: Maciej Dejczer, wyk.: Wojciech Kłata, Rafał Żimowski, Kama Kowalewska, Jadwiga Jankowska-Cieślak, Adrianna Biedrzyńska
03.20 Paterson – komediodramat, Niemcy/Francja/USA 2016, reż.: Jim Jarmusch
05.20 Zakończenie programu

TVP INFO

05.35 Powitanie; **05.39** Serwis Info Poranek; **05.57** Agropogoda; **05.59** Powitanie; **06.01** Serwis Info Poranek – wiadomości z kraju i ze świata – w tym: Wstaje dzień, Info Poranek, Pogoda, relacje korespondentów; **06.20** Pogoda; **06.30** Serwis Info Poranek; **06.53** Pogoda; **07.00** Serwis Info Poranek; **07.12** Jedziemy; **07.50** Agrobiznes – poranek; **07.55** Agropogoda; **08.00** Jedziemy dalej; **08.15** Serwis Info Poranek; **08.18** Minęła 8; **09.00** Serwis Info Poranek; **09.11** Minęła 9; **10.00** Serwis Info Poranek; **10.22** Pogoda; **10.29** Serwis Info Dzień; **10.52** Pogoda; **10.59** Serwis Info Dzień; **11.29** Serwis Info Dzień; **11.51** Pogoda; **12.00** INFO Raport; **13.29** Serwis Info Dzień; **13.50** Pogoda; **13.59** Serwis Info Dzień; **14.29** Serwis Info Dzień; **14.50** Pogoda; **14.59** Serwis Info Dzień; **15.29** Info Dzień; **16.24** Pogoda; **16.30** Koronawirus. Szczepionka; **17.00** Telexpress; **17.15** Telexpress Extra; **17.30** O co chodzi; **18.00** Panorama; **18.19** Serwis Info Wieczór; **18.37** O tym się mówi; **19.20** Raport z granicy
19.30 Wiadomości
19.58 Gość Wiadomości
20.13 Minęła 20
21.00 Nie da się ukryć
21.20 Raport z granicy
21.30 Serwis Info Wieczór
21.41 Pogoda
21.50 W tyle wizji
22.25 Serwis Info Wieczór
22.30 W tyle wizji Extra
23.00 INFO Wieczór
23.30 W akcji
23.55 Serwis Info Wieczór
00.03 Wiadomości
00.31 Gość Wiadomości
00.56 Pogoda
01.00 TVP WORLD
04.05 Telexpress
04.20 Telexpress Extra
04.42 Pogoda
04.48 wojsko-polskie.pl
05.17 Agrobiznes

TV TRWAM

05.00 Sprawa wiary; **06.23** Święty nie rodzi się po śmierci; **07.30** Hostia stała się Ciałem, wino stało się Krwią; **07.45** Święty na każdy dzień; **07.50** Adwent na serio; **07.55** Poczet Wielkich Polaków; **08.00** Informacje dnia; **08.15** Polski Punkt Widzenia; **08.35** Słowo życia; **08.40** Muzyczne chwile; **08.55** Papież Polak do Rodaków; **10.00** Informacje dnia; **10.15** Jak my to widzimy; **10.45** Zew natury; **11.05** Jezus – Królestwo bez granic; **11.35** Święty na każdy dzień; **11.40** Ma się rozumieć; **11.50** Słowo życia; **12.00** Anioł Pański; **12.03** Informacje dnia; **12.20** Mojżesz – 10 przykazań; **13.15** Muzyczne chwile; **13.25** Słowo życia; **13.30** Msza święta z Jasnej Góry; **14.20** 100 cudownych miejsc na świecie; **14.30** Śladami apostoła Pawła; **15.20** Mój Tatuś walczył pod Monte Cassino; **15.40** Chingola; **15.50** Ma się rozumieć; **16.00** Informacje dnia; **16.10** Jestem mamą; **16.30** Toliara; **16.50** Adwent na serio; **17.00** Głos z Brukseli; **17.10** Prosto o gospodarce; **17.30** Zostań Żołnierzem RP
17.45 Teatr Wielki w Warszawie
17.55 Poczet Wielkich Polaków
18.00 Anioł Pański
18.05 Informacje dnia
18.15 Rozmowy niedokończone
19.25 Święty na każdy dzień
19.30 Każdy maluch to potrafi
19.45 Modlitwa z telefonicznym udziałem dzieci
20.00 Informacje dnia
20.20 Różaniec
20.50 Myśląc Ojczyzną
21.00 Apel Jasnogórski z kaplicy Cudownego Obrazu Matki Bożej na Jasnej Górze – transmisja
21.20 Informacje dnia
21.40 Polski Punkt Widzenia
22.00 Mojżesz – 10 przykazań
22.55 Kolory Świętości
23.00 Pochodzenie świata
23.50 Muzyczne chwile
00.00 Programy powtórkowe

TVP HISTORIA

06.50 Był taki dzień – 21 grudnia; **06.55** Prasa donosi; **07.15** Czas honoru (57); **08.10** Flesz historii; **08.30** ROK 1981. Kalendarium; **08.35** Memento grudniowe 1970 – film dok.; **09.25** Sensacje XX wieku: Tajna sprawa; **10.15** Zorza II nad Gdańskiem; **11.00** O roku ów (16); **11.30** Miasto z morza (2) – serial TVP; **12.25** Niuniek; **13.05** Jak zbudowano nową Warszawę? – film dok.; **13.35** Niepokonany. Opowieść o generale Stanisławie Maczku; **14.40** Historia w postaciach zapisana: Winston Churchill, Lew Albionu – cykl dok.; **16.45** Żywot sarmacki; **17.05** Nie taka prosta historia; **17.35** Przerwana Misja – film dok.; **18.30** W PRLu; **19.05** Czas honoru (58); **20.00** Zagadka śmierci Hitlera; **21.15** Skarby cywilizacji indyjskiej: Bogowie i ludzie (3) – serial dok.; **22.05** Konnica – western, USA 1959; **00.05** Mata Hari (11) – serial; **01.00** Było, nie minęło; **01.35** Sensacje XX wieku: Tajna sprawa; **02.25** Encyklopedia II wojny światowej; **02.55** Zakończenie dnia

TVP KULTURA

07.00 Co się dzieje (85); **07.25** Muzyczne poranki; **08.00** Informacje kulturalne; **08.30** Urodzeni artyści: Beata i Karolina Legierskie; **09.05** Paryż. Śladami Chopina; **09.35** Hydrozagadka – film TVP; **11.00** Lalka (6/) – serial TVP; **12.20** Romek i Anka – film obyczajowy; **12.55** Hamadria – film dok.; **13.30** O krok od sławy – film dok., USA 2013; **15.10** Profesor na drodze – film TVP; **16.25** Dziennik wiejskiego proboszcza – film obyczajowy, Francja 1951; **18.20** Muzyka Skalnego Podhala; **18.30** Co dalej?; **18.55** Tajny agent (4) – dramat, Wielka Brytania 2016; **20.00** Pastoralka – spektakl teatralny; **21.30** Portrety: Andrzej Cwojdzinski; **21.40** Lekkie obyczaje: Opieka domowa – dramat, Słowacja, Czechy 2015; **23.15** Co dalej?; **23.40** Młoda Polska: Tama – film krótkometrażowy; **00.20** Panorama kina polskiego: Jak pies z kotem – film fabularny; **02.10** Portrety: Andrzej Cwojdzinski; **02.30** Kino nocne: Plomienie – film fabularny, Korea Połudn. 2018; **05.10** Teledyski; **05.35** Afisz kulturalny; **05.55** Zakończenie dnia

TVN

05.40 Uwaga!; **06.00** Ukryta prawda (1108); **07.00** Kuchenne rewolucje 7 (6); **08.00** Dzień Dobry TVN; **11.35** Doradca smaku; **11.45** Ukryta prawda (995); **12.50** Tajemnice miłości (9); **13.55** Ukryta prawda (1109); **14.55** Ukryta prawda (906); **15.55** Kuchenne rewolucje 20 (10) – program kulinarno-rozrywkowy; **17.00** Tajemnice miłości (10); **18.00** Ukryta prawda (996); **19.00** Fakty; **19.35** Kontrola 2 – Premiera Playera; **19.40** Sport; **19.50** Pogoda; **19.55** Raport smogowy (32); **20.00** Uwaga!; **20.15** Doradca smaku; **20.20** Na Wspólnej (3344) – serial obyczajowy, Polska; **21.00** Milionerzy (430); **21.40** Zamieć – film sensacyjny, USA/Francja/Kanada 2009, reż.: Dominic Sena, wyk.: Kate Beckinsale, Gabriel Macht, Tom Skerritt, Columbus Short, Alex O'Loughlin; **23.40** Supervizjer (1231); **00.20** Kuba Wojewódzki 15 (3); **01.25** Na granicy światów (7) – serial; **02.25** Uwaga!; **02.45** Noc Magii; **04.05** Kto was tak urządził; **04.35** Kto was tak urządził; **05.05** Kto was tak urządził

POLSAT

06.00 Nowy dzień z Polsat News; **08.40** Malanowski i Partnerzy (551); **09.10** Malanowski i Partnerzy (552); **09.40** Sekrety rodziny (109); **10.40** Dlaczego ja? (611); **11.40** Gliniarze (132); **12.50** Wydarzenia; **13.25** Interwencja; **13.40** Trudne sprawy (958); **14.40** Dlaczego ja? (677); **15.50** Wydarzenia; **16.10** Pogoda; **16.15** Interwencja; **16.30** Na ratunek 112 (500); **17.00** Gliniarze (310); **18.00** Pierwsza miłość (3328); **18.50** Wydarzenia; **19.25** Gość Wydarzeń; **19.45** Sport; **19.55** Pogoda; **20.05** Pasażerowie – film s.f., USA/Australia, 2016, reż.: Morten Tyldum, wyk.: Laurence Fishburne, Vince Foster, Andy Garcia, Jennifer Lawrence, Chris Pratt; **22.40** Zmowa milczenia – film kryminalny, Francja 2003, reż.: Graham Guit, wyk.: Gérard Depardieu, Élodie Bouchez, Wojciech Pszoniak; **00.40** Wybraniec śmierci – film akcji, USA 1990, reż.: Dwight H. Little, wyk.: Steven Seagal, Basil Wallace, David Keith, Joanna Pacuła; **02.35** Love Island. Wyspa miłości (118); **03.35** Love Island. Wyspa miłości (119); **04.40** Disco Gramy; **05.25** Teleszkapy TV Okazje

TVP 1

05.20 Przysięga (545) – serial obyczajowy, Turcja 2020; **06.05** Elif (1116) – serial, Turcja 2018; **07.00** **Transmisja Mszy Świętej z Sanktuarium Matki Bożej na Jasnej Górze**; **07.30** Rodzinny ekspres; **08.00** Wiadomości; **08.10** Pogoda poranna; **08.15** Kwadrans polityczny; **08.35** Ranczo (125) – serial obyczajowy TVP; **09.35** Komisarz Alex (186) – serial kryminalny TVP; **10.35** Ojciec Mateusz (253); **11.25** Kasta; **12.00** Wiadomości; **12.10** Agrobiznes; **12.30** Agropogoda – magazyn; **12.35** Rok w ogrodzie Extra – magazyn; **12.55** Natura w Jedyńce: Pierwszy rok życia zwierzęcych maluchów; **14.00** Elif (1117) – serial, Turcja 2018; **15.00** Wiadomości; **15.10** Pogoda; **15.15** **ALARM!** – magazyn; **15.35** Gra słów. Krzyżówka – teleturniej; **16.05** Przysięga (546), Turcja 2020; **17.00** Teleexpress; **17.15** Jaka to melodia? (4736) – teleturniej muzyczny; **17.55** Klan (3908); **18.20** Kasta – serial paradokulturalny TVP; **18.55** Jeden z dziesięciu; **19.25** Sport
19.30 Wiadomości
20.05 Pogoda
20.10 **ALARM!** – magazyn
20.30 Leśniczówka (460)
22.30 Otrzymał mi Ducha przybrania za synów – film dokumentalny
23.40 Oddaj mi dziecko – dramat obyczajowy, USA 2017, reż.: Michael Feifer, wyk.: Amanda Clayton, Brandon Barash, Patrika Darbo
01.20 Tajemnica Enigmy (3) – serial TVP
02.10 Bodo (3) – serial biograficzny
03.20 #Murem za polskim mundurem – koncert
03.50 Niebo bez gwiazd – film dokumentalny, reż.: Katarzyna Dąbkowska-Kulacz
04.45 Notacje – cykl dokumentalny
04.55 Zakończenie dnia

TVP 2

05.25 Na dobre i na złe (819) – serial TVP; **06.25** Pozyteczni.pl – magazyn; **06.55** Familiada – teleturniej; **07.30** Pytanie na śniadanie – pobudka; **07.55** Pytanie na śniadanie – w tym: Panorama Flesz i Pogoda Flesz; **10.40** Panorama; **10.45** Pytanie na śniadanie; **11.20** Rodzinka.pl (189) – serial komediowy TVP; **11.50** Barwy szczęścia (2536) – serial obyczajowy TVP; **12.30** Koło fortuny – teleturniej; **13.15** Kozacka miłość (248) – serial kostiumowy, Rosja 2013; **14.05** Va Banque (340) – teleturniej; **14.35** Na sygnale (73) – serial fabularny TVP; **15.10** Uśmiech losu (9) – serial obyczajowy, Portugalia 2019; **16.00** Koło fortuny (1171) – teleturniej; **16.35** Familiada (2232) – teleturniej; **17.15** Miłość i przeznaczenie (14) – serial obyczajowy, Turcja 2020; **18.00** Panorama; **18.20** Va Banque (341) – teleturniej; **18.45** Kozacka miłość (249) – serial kostiumowy, Rosja 2013
19.35 Barwy szczęścia (2536) – serial obyczajowy TVP
20.10 Barwy szczęścia (2537) – serial obyczajowy TVP
20.40 Kulisy seriali Na dobre i na złe i Na sygnale – felieton
20.55 Na dobre i na złe (828) – serial TVP
21.55 Zniwolonka (45) – serial kostiumowy, Ukraina 2019
22.55 Zniwolonka (46) – serial kostiumowy, Ukraina 2019
24.00 Miłość na Gwiazdkę – film obyczajowy, USA 2017
01.35 McMafia – serial, Wielka Brytania 2018
02.45 Świat w czasach zarazy – Francja 2020, reż.: Anthony Dufour
03.00 Happy Olo – pogodna ballada o Olku Dobie – film dokumentalny, reż.: Krzysztof Paweł Bogocz, Marcin Macuk
04.15 Za marzenia (12) – serial TVP
05.10 Zakończenie dnia

TVP INFO

05.35 Powitanie; **05.39** Serwis Info Poranek; **05.57** Agropogoda; **06.01** Serwis Info Poranek – wiadomości z kraju i ze świata – w tym: Wstaje dzień, Info Poranek, Pogoda, relacje korespondentów; **06.20** Pogoda; **06.30** Serwis Info Poranek; **06.53** Pogoda; **07.00** Serwis Info Poranek; **07.12** Jedziemy; **07.50** Agrobiznes; **07.55** Agropogoda; **08.00** Jedziemy dalej; **08.15** Serwis Info Poranek; **08.18** Minęła 8; **09.00** Serwis Info Poranek; **09.11** Minęła 9; **10.00** Serwis Info Poranek; **10.22** Pogoda; **10.29** Serwis Info Dzień; **10.52** Pogoda; **10.59** Serwis Info Dzień; **11.29** Serwis Info Dzień; **11.51** Pogoda; **12.00** INFO Raport; **13.29** Serwis Info Dzień; **13.51** Pogoda; **13.59** Serwis Info Dzień; **14.29** Serwis Info Dzień; **14.50** Pogoda; **14.59** Serwis Info Dzień; **15.29** Info Dzień; **16.24** Pogoda; **16.30** Koronawirus; **17.00** Teleexpress; **17.15** Teleexpress Extra; **17.30** O co chodzi; **18.00** Panorama; **18.19** Serwis Info Wieczór; **18.37** O tym się mówi; **19.20** Raport z granicy
19.30 Wiadomości
19.58 Gość
Wiadomości
20.13 Minęła 20
21.00 Nie da się ukryć
21.20 Raport z granicy
21.30 Serwis Info Wieczór
21.41 Pogoda
21.50 W tyle wizji
22.25 Serwis Info Wieczór
22.30 W tyle wizji Extra
23.00 INFO Wieczór
23.30 W akcji
23.55 Serwis Info Wieczór
00.03 Wiadomości
00.31 Gość
Wiadomości
00.56 Pogoda
01.00 TVP WORLD
04.05 Teleexpress
04.20 Teleexpress Extra
04.42 Pogoda
04.50 INFO V4+
05.16 Agrobiznes

TV TRWAM

05.00 Prosto o gospodarce; **05.20** Jestem mamą; **05.35** Nieoczekiwana podróż; **06.10** Święty na każdy dzień; **06.15** Samuraj Chrystusa; **07.35** Mój brat papież; **07.50** Adwent na serio; **07.55** Poczet Wielkich Polaków; **08.00** Informacje dnia; **08.15** Polski Punkt Widzenia; **08.35** Każdy maluch to potrafi; **08.50** Słowo życia; **09.00** Moja katolicka rodzina; **09.25** Kolory Świętości; **09.30** Sanktuaria polskie; **09.50** Święty na każdy dzień; **10.00** Audiencja Generalna; **10.55** Misjonarze Afryki; **11.25** Jestem mamą; **11.40** Prosto o gospodarce; **12.00** **Aniol Pański**; **12.03** Informacje dnia; **12.20** Mojżesz – 10 przykazań; **13.15** Muzyczne chwile; **13.25** Kolory Świętości; **13.30** **Msza święta z Jasnej Góry**; **14.20** 100 cudownych miejsc na świecie; **14.30** Przedstawienie musi trwać; **15.30** Muzyczne chwile; **15.50** Ma się rozumieć; **16.00** Informacje dnia; **16.10** Na zdrowie; **16.30** Wyszyński – historia; **16.55** Adwent na serio; **17.00** Po stronie prawdy; **17.30** Rykoszetem; **17.55** Poczet Wielkich Polaków
18.00 **Aniol Pański**
18.05 Informacje dnia
18.15 Rozmowy niedokończone
19.25 Święty na każdy dzień
19.30 Brat Franciszek
20.00 Informacje dnia
20.20 **Różaniec**
20.50 Myśląc Ojczyzna
21.00 **Apel Jasnogórski z kaplicy Cudownego Obrazu Matki Bożej na Jasnej Górze – transmisja**
21.20 Informacje dnia
21.40 Polski Punkt Widzenia
22.00 Mojżesz – 10 przykazań
22.50 Muzyczne chwile
23.05 Próba wiary
00.00 Programy powtórkowe

TVP HISTORIA

06.50 Był taki dzień – 22 grudnia; **06.55** Wojna w eterze; **07.15** Czas honoru (58); **08.10** Kuchnia dwudziestolecia; **08.40** Przerwana Misja – film dok.; **09.40** Sensacje XX wieku: Tragedia i nadzieja, cz. 1; **10.05** Sensacje XX wieku: Tragedia i nadzieja, cz. 2; **10.35** Trzy losy, jedna Polska – film dok.; **12.00** Skarb bydgoskiej Katedry; **12.15** Miasto z morza (3); **13.05** Kawa, herbata i kakao. Historia w filiżance – film dok.; **14.00** Joanna Gryzik. Śląski Kopciuszek – film dok.; **14.25** Animowana historia Mariana Walentynowicza – film anim.; **14.45** Zagadka śmierci Hitlera; **15.55** Giganci historii; **16.50** Było, nie minęło; **17.20** Śladami Eskulapa; **17.50** Wigilia na Piaście – reportaż; **18.20** Pamiętamy o Grudniu – film dok.; **18.30** Archiwum zimnej wojny; **19.00** Czas honoru (59); **19.50** Flesz historii; **20.00** Pacyfik w ogniu (2); **21.05** Wojna o trony. Prawdziwa historia Europy (1); **22.10** Syberia: da polska – dramat; **00.25** Mata Hari (12); **01.20** Było, nie minęło; **01.55** Sensacje XX wieku; **02.50** Encyklopedia II wojny światowej; **03.15** Zakończenie dnia

TVP KULTURA

07.00 Muzyczne poranki; **08.00** Co dalej?; **08.25** Do dzieła; **08.45** Portrety: Andrzej Cwojdzinski; **08.55** Dziennik wielkiego proboszcza – film obyczajowy, Francja 1951; **11.00** Lalka (7) – serial TVP; **12.30** Klara i Angelika – film TVP; **13.30** Rzeczpospolita modernistyczna; **14.05** Tamte lata, tamte dni: Radosław Piwowarski; **14.40** Solan i Ludwik – misja Księżyc – film anim., Norwegia 2018; **16.10** Akcja pod Arsenalem – dramat; **17.55** Mieszczanie żywieccy; **18.30** Informacje kulturalne; **18.55** Jane Eyre (1) – serial kostiumowy, Wielka Brytania 2006; **20.00** Na wschód od Hollywood: Olii Maki. Najszybszy dzień jego życia – film fabularny; **21.40** Paryż. Śladami Chopina; **22.05** Więcej niż fikcja: Magia alfabetu – film dok., Niemcy 2018; **23.10** Paryż. Moździerz & AUKSO – 2005; **00.35** Informacje kulturalne; **01.10** Lekkie obyczaje: Opieka domowa – dramat; **02.50** Paryż. Śladami Chopina; **03.20** Kino nocne: Król komedii – dramat, USA 1983; **05.35** Afisz kulturalny; **05.55** Zakończenie dnia

TVN

05.40 Uwaga!; **06.00** Ukryta prawda (1109); **07.00** Kuchenne rewolucje 7 (7) – program kulinarno-rozrywkowy; **08.00** Dzień Dobry TVN; **11.35** Doradca smaku; **11.45** Ukryta prawda (996); **12.50** Tajemnice miłości (10); **13.55** Ukryta prawda (1110); **14.55** Ukryta prawda (907); **15.55** Kuchenne rewolucje 20 (11) – program kulinarno-rozrywkowy; **17.00** Tajemnice miłości (11); **18.00** Ukryta prawda (997); **19.00** Fakty; **19.35** Sport; **19.45** Pogoda; **19.50** Raport smogowy (33); **19.55** Uwaga!; **20.10** Doradca smaku; **20.15** Na Wspólnej 19 (3345) – serial obyczajowy, Polska; **20.55** Milionerzy (431); **21.35** Zabójcza broń – film sensacyjny, USA 1987, reż.: Richard Donner, wyk.: Mel Gibson, Danny Glover, Gary Busey, Mitchell Ryan, Tom Atkins, Darlene Love; **23.55** Zie Mamuśki II: Jak przetrwać święta – komedia, USA/Chiny 2017, reż.: Jon Lucas, Scott Moore; **02.10** Superwizjer; **02.45** Uwaga!; **03.05** Noc Magii (869); **04.25** Kto was tak urządził; **04.55** Kto was tak urządził

POLSAT

06.00 Nowy dzień z Polsat News; **08.40** Malanowski i Partnerzy (555); **09.10** Malanowski i Partnerzy (556); **09.40** Sekrety rodziny (110); **10.40** Dlaczego ja? (612); **11.40** Gliniarze (133); **12.50** Wydarzenia; **13.25** Interwencja; **13.40** Trudne sprawy (959); **14.40** Dlaczego ja? (678); **15.50** Wydarzenia; **16.10** Pogoda; **16.15** Interwencja; **16.30** Na ratunek 112 (501); **17.00** Gliniarze (311); **18.00** Pierwsza miłość (3329); **18.50** Wydarzenia; **19.25** Gość Wydarzeń; **19.45** Sport; **19.55** Pogoda; **20.00** Wkręcenie – komedia, Polska 2013, reż.: Piotr Weresniak, wyk.: Piotr Adamczyk, Kamilla Baar, Paweł Domagała, Piotr Glowacki; **22.25** Officer Blart – film akcji, USA 2009, reż.: Steve Carr, wyk.: Kevin James, Jayma Mays, Bobby Cannavale; **00.25** Medalion – komedia sensacyjna, Hongkong/USA 2003, reż.: Gordon Chan, wyk.: Jackie Chan, Lee Evans, Claire Forlani, Julian Sands; **02.15** Kabaretowa Ekstraklasa; **02.35** Love Island. Wyspa miłości (119); **03.35** Love Island. Wyspa miłości (120); **04.40** Disco Gramy; **05.25** Teleshopping TV Okazje

TVP 1

05.15 Przysięga (546) – serial obyczajowy, Turcja 2020; **06.05** Elif (1117) – serial, Turcja 2018; **07.00** *Transmisja Mszy Świętej z Sanktuarium Matki Bożej na Jasnej Górze*; **07.30** Dobre historie – Wstawaj, Alicja – magazyn; **08.00** Wiadomości; **08.10** Pogoda poranna; **08.15** Kwadrans polityczny; **08.35** Ranczo (126); **09.35** Komisarz Alex (187) **10.35** Ojciec Mateusz (254); **11.25** Kasta – Turnus – serial paradokumentalny TVP; **12.00** Wiadomości; **12.10** Agrobiznes; **12.30** Agropogoda – magazyn; **12.35** Magazyn Rolniczy; **12.55** Natura w Jedynce: Pierwszy rok życia zwierzęcych maluchów – serial dokumentalny; **14.00** Elif (1118) – serial, Turcja 2018; **15.00** Wiadomości; **15.10** Pogoda; **15.15** ALARM!; **15.35** Gra słów. Krzyżówka – teleturniej; **16.05** Przysięga (547) – serial obyczajowy, Turcja 2020; **17.00** Telexpress; **17.25** Skoki Narciarskie: Miśtrzostwa Polski; **19.25** Sport

19.30 Wiadomości
20.05 Pogoda
20.10 ALARM! – magazyn
20.30 Leśniczówka (461)
21.00 Na sygnale (341) – serial fabularyzowany TVP

21.35 Sprawa dla reportera
22.35 Magazyn śledczy Anity Gargas
23.05 Magazyn kryminalny 997 – magazyn
24.00 Magazyn Ekspresu Reporterów

01.00 Tanie Dranie: Moroz i Kłopotowski komentują świat – talk-show
01.45 Nowa – serial TVP
02.40 Ocaleni – reality show
03.45 Sprawa dla reportera
04.45 Magazyn śledczy Anity Gargas – magazyn
05.10 Zakończenie dnia

TVP 2

05.25 Na dobre i na złe (820) – serial TVP; **06.25** Smaki świata – pośród mórz – magazyn kulinarny; **06.55** Familiada – teleturniej; **07.30** Pytanie na śniadanie – pobudka; **07.55** Pytanie na śniadanie – w tym: Panorama Flesz i Pogoda Flesz; **10.40** Panorama; **10.45** Pytanie na śniadanie; **11.20** Zaczniemy od zdrowia – magazyn; **11.50** Barwy szczęścia (2537) – serial obyczajowy TVP; **12.30** Kolo fortuny (1003) – teleturniej; **13.15** Kozacka miłość (249) – serial kostiumowy, Rosja 2013; **14.05** Va Banque (341) – teleturniej; **14.35** Na sygnale (74) – serial fabularyzowany TVP; **15.10** Uśmiech losu (10) – serial obyczajowy, Portugalia 2019; **16.00** Kolo fortuny (1172) – teleturniej; **16.35** Familiada (2233) – teleturniej; **17.15** Miłość i przeznaczenie (15) – serial obyczajowy, Turcja 2020; **18.00** Panorama; **18.20** Va Banque (342) – teleturniej; **18.45** Kozacka miłość (250) – serial kostiumowy, Rosja 2013

19.35 Barwy szczęścia (2537) – serial obyczajowy TVP
20.10 Barwy szczęścia (2538) – serial obyczajowy TVP
20.40 Kulisy serialu Ojciec Mateusz (6) – felieton
20.55 Ojciec Mateusz (340) – serial kryminalny TVP
21.55 Zniewolona (47) – serial kostiumowy, Ukraina 2019
22.55 Zniewolona (48)
23.55 Porwanie Heinekena – film akcji, reż.: Daniel Alfredson, wyk.: Anthony Hopkins, Jim Sturgess, Sam Worthington

01.45 Miłość na Gwiazdkę – film obyczajowy, USA 2017, reż.: Colin Theys
03.20 Bankowa gra (5)
04.20 Art Noc: Scena muzyczna – Cztery Pory Roku – New Vibes – koncert
05.15 Rodzinka.pl – serial TVP
05.40 Zakończenie dnia

TVP INFO

05.35 Powitanie; **05.39** Serwis Info Poranek; **05.57** Agropogoda; **05.59** Powitanie; **06.01** Serwis Info Poranek – w tym: Wstaje dzień, Info Poranek, Pogoda, relacje korespondentów; **06.20** Pogoda; **06.30** Serwis Info Poranek; **06.53** Pogoda; **07.00** Serwis Info Poranek; **07.12** Jedziemy; **07.50** Agrobiznes; **07.55** Agropogoda; **08.00** Jedziemy dalej; **08.15** Serwis Info Poranek; **08.18** Mięta 8; **09.00** Serwis Info Poranek; **09.11** Mięta 9; **10.00** Serwis Info Poranek; **10.22** Pogoda; **10.29** Serwis Info Dzień; **10.52** Pogoda; **10.59** Serwis Info Dzień; **11.29** Serwis Info Dzień; **11.51** Pogoda; **12.00** INFO Raport; **12.29** Serwis Info Dzień; **13.51** Pogoda; **13.59** Serwis Info Dzień; **14.29** Serwis Info Dzień; **14.50** Pogoda; **14.59** Serwis Info Dzień; **15.29** Info Dzień; **16.25** Pogoda; **16.30** Koronawirus. Szczepionka; **17.00** Telexpress; **17.15** Telexpress Extra; **17.30** O co chodzi; **18.00** Panorama; **18.19** Serwis Info Wieczór; **18.37** O tym się mówi; **19.20** Raport z granicy

19.30 Wiadomości
19.58 Gość Wiadomości
20.13 Mięta 20
21.00 Nie da się ukryć
21.20 Raport z granicy
21.30 Serwis Info Wieczór
21.41 Pogoda
21.50 W tyle wizji
22.25 Serwis Info Wieczór
22.30 W tyle wizji Extra
23.00 INFO Wieczór
23.30 W akcji
23.55 Serwis Info Wieczór
00.03 Wiadomości
00.31 Gość Wiadomości
00.56 Pogoda
01.00 TVP WORLD
04.05 Telexpress
04.20 Telexpress Extra
04.44 Pogoda
04.53 W akcji
05.17 Agrobiznes

TV TRWAM

05.00 Antarktyda – podróż na kraniec Ziemi; **05.55** Muzyczne chwile; **06.00** Audycja Generalna; **06.55** Pierwsze życie na Ziemi; **07.50** Adwent na serio; **07.55** Poczet Wielkich Polaków; **08.00** Informacje dnia; **08.15** Polski Punkt Widenia; **08.35** Słowo życia; **08.40** Przygody Mobilków; **09.00** Na zdrowie; **09.25** Święty na każdy dzień; **09.30** Po stronie prawdy; **10.00** Informacje dnia; **10.15** Rozmowy niedokończone; **11.25** Mysłac Ojczyzna; **11.35** Przyroda i ludzie; **12.00** Anioł Pański; **12.03** Informacje dnia; **12.20** Ziemia Obiecana; **13.00** Muzyczne chwile; **13.20** Święty na każdy dzień; **13.25** Kolory Świętości; **13.30** *Msza Święta z Jasnej Góry*; **14.20** 100 cudownych miejsc na świecie; **14.30** Kontrowersje wokół klimatu; **15.25** Betafo; **15.50** Ma się rozumieć; **16.00** Informacje dnia; **16.10** Z wędką nad wodę w Polskę i Świat; **16.35** Porady Medyczne Bonifratrów; **17.00** Akademia pro-life; **17.05** Narodowe Sanktuarium Maryjne w Subukia

17.25 Adwent na serio
17.30 Odpowiedzialni za Kościół
17.55 Poczet Wielkich Polaków
18.00 *Anioł Pański*
18.05 Informacje dnia
18.15 Rozmowy niedokończone
19.25 Święty na każdy dzień
19.30 Przyjaciele i bohaterowie
20.00 Informacje dnia
20.20 *Różaniec*
20.50 Głos Polski
21.00 *Apel Jasnogórski z kaplicy Cudownego Obrazu Matki Bożej na Jasnej Górze – transmisja*
21.20 Informacje dnia
21.40 Polski Punkt Widenia
22.00 Ziemia Obiecana
22.40 Ziemia mojego Zbawiciela – Oto poczniesz i porodzisz syna
23.10 W kolorze płomienia
23.55 Kolory Świętości
00.00 Programy powtórkowe

TVP HISTORIA

06.50 Był taki dzień – 23 grudnia; **07.05** Czas honoru (59); **07.55** W kotłach historii; **08.30** Wigilia na Piaście – reportaż; **09.00** Pamiętamy o Grudniu – film dok.; **09.15** Sensacje XX wieku: Historia nikczemności; **10.15** Pomnik; **11.15** Archiwum zimnej wojny; **11.45** Miasto z morza (4); **12.45** Saga prastarej puszczy: Opowieść o norwicy – film dok.; **13.50** Wszystkie kolory świata: W cieniu Mont Blanc – serial dok.; **14.55** Pacyfik w ogniu (2); **15.55** Przystanek Historia; **16.15** Alfabet Andrzeja Dobosza: Zbigniew Karpiński, Bohdan Pniowski; **16.30** Arrasów dzieje osobliwe; **17.05** Dni, które wstrząsnęły Polską: Grudzień 70 – film dok.; **17.50** Szlakiem powstańców śląskich – film dok.; **18.30** Marzyciele: Jan Zięja; **19.05** Czas honoru (60); **20.00** Prasa donosi; **21.15** Samochody, które podbiły świat (4); **20.00** Giganci historii; **21.50** Żywy sarmacki; **22.05** Sądy, przesady; **22.55** Sądy, przesady; **23.40** Skarby cywilizacji indyjskiej: Bogowie i ludzie (3); **00.30** Było, nie minęło; **01.05** Encyklopedia II wojny światowej; **01.30** Encyklopedia II wojny światowej; **01.55** Zakończenie dnia

TVP KULTURA

07.00 Muzyczne poranki; **07.55** Informacje kulturalne; **08.25** Niedziela z... Dorotą Landowską; **09.20** Architektura nieskończoności – film dok., Szwajcaria 2018; **11.00** Lalka (8) – serial TVP; **12.30** Zapomniane kobiety sztuki – film dok., Francja 2018; **13.30** Kolęda domowa – na jazzowo; **13.45** Mieszczanie żywiecy; **14.20** Trzeci punkt widzenia; **14.50** Żółty szalik – film TVP; **16.05** Stracone złudzenia – dramat, Wielka Brytania 1948; **17.50** Rzeczpospolita modernistyczna; **18.30** Co dalej?; **18.55** Jane Eyre (2) – serial kostiumowy, Wielka Brytania 2006; **20.00** Czwartkowy klub filmowy: Wstęp do filmu – Julieta; **20.05** Czwartkowy klub filmowy: Julieta – Hiszpania 2016; **21.55** Res Poloniae – O Polsce z oddali; **22.30** Partytury Perry – film dok.; **23.45** Co dalej?; **00.15** Na wschód od Hollywood: Oli Maki. Najszczęśliwszy dzień jego życia – film fabularny; **02.00** Res Poloniae – O Polsce z oddali; **02.40** Kino nocne: Brazyl – dramat, USA 1985; **05.10** Teledyski; **05.35** Afisz kulturalny; **05.55** Zakończenie dnia

TVN

05.40 Uwaga!; **06.00** Ukryta prawda (1110); **07.00** Kuchenne rewolucje 7 (8); **08.00** Dzień Dobry TVN; **11.35** Doradca smaku; **11.45** Ukryta prawda (997); **12.50** Tajemnice miłości (11); **13.55** Ukryta prawda (1111); **14.55** Ukryta prawda (908); **15.55** Kuchenne rewolucje 20 (12); **17.00** Tajemnice miłości (12); **18.00** Ukryta prawda (998); **19.00** Fakty; **19.35** Sport; **19.45** Pogoda; **19.50** Raport smogowy (34); **19.55** Uwaga!; **20.10** Doradca smaku; **20.15** Na Wspólnej (3346) – serial obyczajowy, Polska; **20.55** Milionerzy (432); **21.35** Kuchenne rewolucje 21 (16); **22.35** Nad życie – film obyczajowy, Polska 2012, reż.: Anna Plutecka-Mesjasz, wyk.: Michał Żebrowski, Olga Bołądź, Danuta Stenka, Andrzej Mastalerz, Marek Kasprzyk, Hanna Konarowska; **00.30** Zamieć – film sensacyjny, USA/Francja/Kanada 2009, reż.: Dominik Sena, wyk.: Kate Beckinsale, Gabriel Macht, Tom Skerritt, Columbus Short, Alex O'Loughlin; **02.40** MasterChef 10 (2); **04.15** Noc Magii

POLSAT

06.00 Nowy dzień z Polsat News; **08.40** Malanowski i Partnerzy (557); **09.10** Malanowski i Partnerzy (558); **09.40** Sekrety rodziny (111); **10.40** Dlaczego ja? (613); **11.40** Gliniarze (134); **12.50** Wydarzenia; **13.25** Interwencja; **13.40** Trudne sprawy (960); **14.40** Dlaczego ja? (679); **15.50** Wydarzenia; **16.10** Pogoda; **16.15** Interwencja; **16.30** Na ratunek 112 (502); **17.00** Gliniarze (312); **18.00** Pierwsza miłość (3330); **18.50** Wydarzenia; **19.25** Gość Wydarzeń; **19.45** Sport; **19.55** Pogoda; **20.05** Narzeczony na niby – komedia, Polska 2018, reż.: Bartosz Prokopowicz, wyk.: Piotr Adamczyk, Sonia Bohosiewicz, Julia Kamińska, Tomasz Karolak, Dorota Kolak, Barbara Kurdej-Szatan, Mikołaj Roznerski; **22.30** Erin Brockovich – film, USA 2000, reż.: Steven Soderbergh, wyk.: Julia Roberts, Albert Finney, Aaron Eckhart; **01.25** I kto to mówi 2 – komedia, USA 1990, reż.: Amy Heckerling, wyk.: John Travolta, Kirstie Alley; **03.00** Świat według Kiepskich; **03.35** Love Island. WySPA miłości (121); **04.40** Disco Gramy (5326); **05.25** Telezakupy TV Okazje

TVP 1

05.30 Święta wśród dzikiej przyrody – film dokumentalny, Holandia (2018), reż.: Suzanne Lummer; **06.30** Agape – magazyn; **07.00** Transmisja Mszy Świętej z Sanktuarium Matki Bożej na Jasnej Górze; **07.35** Film dokumentalny; **08.35** Film fabularny; **09.50** Mała przysła miłość – widowisko; **10.20** Film dokumentalny; **11.50** Film fabularny; **13.10** „Gdy się Chrystus rodzi...” koledy na Jasnej Górze – koncert; **15.05** Koncert koled w Bazylice Katedralnej Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny w Pelplinie – cz. 1 – koncert; **16.00** Koncert koled w Bazylice Katedralnej Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny w Pelplinie – cz. 2 – koncert; **17.00** Teleexpress – magazyn informacyjny; **17.20** Pogoda; **17.25** Wielkie Kołędowanie we Lwowie, cz. 1 – koncert; **18.25** Wielkie Kołędowanie we Lwowie, cz. 2 – koncert; **19.25** Sport

19.30 Wiadomości

20.00 Ordędzie abp. Tadeusza Wojdy na Boże Narodzenie

20.05 Pogoda

20.15 Zniewolona (49) – serial

21.15 Gwiazdy na Gwiazdkę – koncert koled z udziałem pary prezydenckiej, cz. 1

22.15 Gwiazdy na Gwiazdkę – koncert koled z udziałem pary prezydenckiej, cz. 2

23.15 Koledy

24.00 Pasterka z Sanktuarium Matki Bożej Królowej Podhala w Ludźmierzu – Transmisja

01.05 Ojciec rodziny – film obyczajowy, USA 2000, reż.: Brett Ratner, wyk.: Nicolas Cage, Tea Leoni, Don Cheadle, Jeremy Piven

03.20 Miłość w Wiedniu – komedia romantyczna, Francja 2018, reż.: Alexandre Laurent, wyk.: Barbara Cabrita, Lannick Gautry

04.55 Zakończenie dnia

TVP 2

05.50 Gorące święta – komedia familijna, USA 2012, reż.: Gregory Poppen, wyk.: Tom Arnold, C. Thomas Howell, Brooke Langton, Casey Graf, Bryson Sams, Karan Brar; **07.30** Pytanie na śniadanie – pobudka; **07.55** Pytanie na śniadanie – w tym: Panorama Flesz i Pogoda Flesz; **10.25** Panorama – magazyn informacyjny; **10.35** Pytanie na śniadanie; **11.10** Gwiazdy w południe: Działo Navarony – Wielka Brytania/USA 1961, reż.: J. Lee Thompson, wyk.: Gregory Peck, David Niven, Anthony Quinn, Stanley Baker, Irene Papas; **14.00** Familiada (odcinek specjalny) – teleturniej; **14.40** Koto fortuny (odcinek specjalny) – teleturniej; **15.35** Święteczne przeznaczenie – film obyczajowy, USA 2018, reż.: Michael Robison, wyk.: Kimberley Sustad, Paul Campbell, Kathie Lee Gifford; **17.15** Płyn Koledy! – wielki koncert koled – koncert; **18.00** Panorama; **18.30** Wakat

19.25 Pasterka

21.15 Wyjście awaryjne – komedia, reż.: Roman Zaluski, wyk.: Bożena Dykiel, Jerzy Michotek, Andrzej Golejewski, Zbigniew Buczkowski, Krzysztof Kowalewski, Ferdynand Matysik

23.05 Grudniowa panna młoda – Kanada 2017, reż.: David Winning, wyk.: Jessica Lowndess, Daniel Lissing, Jay Hindle

00.40 Oświadczy po irlandzku – komedia romantyczna, Irlandia/USA/Wielka Brytania 2010, reż.: Anand Tucker, wyk.: Amy Adams, Matthew Goode, Adam Scott, John Lithgow

02.30 Czekając na cud – film obyczajowy, USA 2004, reż.: Chazz Palminteri, wyk.: Susan Sarandon, Penelope Cruz, Alan Arkin, Robin Williams, Paul Walker

04.10 Zakończenie dnia

TVP INFO

05.35 Powitanie; **05.39** Serwis Info Poranek; **05.59** Powitanie; **06.01** Serwis Info Poranek – wiadomości z kraju i ze świata – w tym: Wstaje dzień, Info Poranek, Pogoda, relacje korespondentów na temat sytuacji politycznej i społecznej; **06.20** Pogoda; **06.30** Serwis Info Poranek; **06.52** Pogoda; **07.00** Serwis Info Poranek; **07.12** Jedziemy; **08.00** Jedziemy dalej; **08.15** Serwis Info Poranek; **08.18** Minęła 8; **09.00** Serwis Info Poranek; **09.11** Minęła 9; **10.00** Serwis Info Poranek; **10.22** Pogoda; **10.29** Serwis Info Dzień; **10.52** Pogoda; **10.59** Serwis Info Dzień; **11.29** Serwis Info Dzień; **11.51** Pogoda; **12.00** INFO Raport; **13.29** Serwis Info Dzień; **13.51** Pogoda; **13.59** Serwis Info Dzień; **14.29** Serwis Info Dzień; **14.49** Pogoda; **14.59** Serwis Info Dzień; **15.29** Info Dzień; **16.24** Pogoda; **16.30** Koronawirus. Szczepionka; **17.00** Teleexpress; **17.15** Teleexpress Extra; **17.30** O co chodzi; **18.00** Panorama; **18.19** Serwis Info Wieczór; **18.37** O tym się mówi; **19.20** Raport z granicy

19.30 Wiadomości

19.58 Gość

20.13 Forum

21.00 Nie da się ukryć

21.20 Raport z granicy

21.30 Serwis Info Wieczór

21.41 Pogoda

21.50 W tyle wizji

22.25 Serwis Info Wieczór

22.30 W tyle wizji Extra

23.00 INFO Wieczór

23.30 W akcji

23.55 Serwis Info Wieczór

00.03 Wiadomości

00.31 Gość Wiadomości

00.56 Pogoda

01.00 TVP WORLD

04.05 Teleexpress

04.20 Teleexpress Extra

04.44 Pogoda

05.00 Filmy Dokumentalne TVP INFO

05.30 Filmy Dokumentalne TVP INFO

TV TRWAM

05.00 10 obrazów z życia Prymasa; **05.25** Zerwany kłos; **07.05** Ziemia mojego Zbawiciela; **07.35** 100 cudownych miejsc na świecie; **07.45** Święty na każdy dzień; **07.50** Adwent na serio; **07.55** Poczet Wielkich Polaków; **08.00** Informacje dnia; **08.15** Polski Punkt Widzenia; **08.40** Słowo życia; **08.45** Przyjaciele i bohaterowie; **09.10** Z wędką nad wodę; **09.35** Święty na każdy dzień; **09.45** Duc in altum; **10.00** Informacje dnia; **10.15** Rozmowy niedokończone; **11.20** Muzyczne chwile; **11.25** Głos Polski; **11.35** 100 cudownych miejsc na świecie; **11.45** Refleksje nad Psalmem XXIII; **11.55** Prymas Stefan Wyszyński; **12.00** Anioł Pański; **12.03** Informacje dnia; **12.20** Ziemia Obiecana; **13.00** Boże Narodzenie w Krainie Jezior (1); **13.30** Msza święta z Jasnej Góry; **14.20** 100 cudownych miejsc na świecie; **14.30** Zrozumieć Antycypillację; **14.55** Słowo życia; **15.00** Koronka do Bożego Miłosierdzia; **15.20** Mocni w wierze; **15.50** Ma się rozumieć; **16.00** Boże Narodzenie w Krainie Jezior (2); **16.25** Wieczera Wigilijna u Państwa Pietrasik

17.10 Życzenia bożonarodzeniowe pasterzy Kościoła katolickiego w Polsce

17.30 Reportaż świąteczny

17.55 Poczet Wielkich Polaków

18.00 Anioł Pański

18.05 Informacje dnia

18.15 Życzenia bożonarodzeniowe pasterzy Kościoła katolickiego w Polsce

18.20 Bóg się rodzi na Podlasiu

19.20 Życzenia bożonarodzeniowe pasterzy Kościoła katolickiego w Polsce

19.30 Msza Święta Pastorska

21.00 Apel Jasnogórski

21.20 Życzenia bożonarodzeniowe pasterzy Kościoła katolickiego

21.30 Ukryte treści

22.00 Ziemia Obiecana

22.40 „Bóg się rodzi”. Koncert koled i pastorałek

TVP HISTORIA

06.50 Był taki dzień – 24 grudnia; **06.55** Prasa donosi – Radio w II RP; **07.15** Czas honoru (60) – serial TVP; **08.05** Przystanek Historia (46); **08.30** Dni, które wstrząsnęły Polską: Grudzień 70 – film dok.; **09.15** Okrasa łamie przepisy – magazyn kulinarny; **09.50** Śledztwo w sprawie Bożego Narodzenia – film dok.; **10.40** Wszystkie kolory świata: W cieniu Mont Blanc – serial dok.; **11.30** Święty Paweł, cz. 1 – serial; **12.25** Niewidzialne miasta starożytności (2) – film dok.; **13.30** Samochody, które podbiły świat (4); **14.20** Bernadetta. Cud w Lourdes – film biograficzny; **16.25** Tajemnice włoskich miast. Rzym – film dok.; **17.25** Szlak Snów – film dok.; **18.25** „Gdy się Chrystus rodzi...” koledy na Jasnej Górze – koncert; **20.10** Wojtyła. Śledztwo – film dok., Hiszpania 2020; **21.40** Noce i dnie – film fabularny, wyk.: Jerzy Bińczycki, Jadwiga Barańska; **00.45** „Gdy się Chrystus rodzi...” koledy na Jasnej Górze – koncert; **02.40** Święty Paweł, cz. 1 – serial; **03.30** Zakończenie dnia

TVP KULTURA

07.00 Muzyczne poranki; **08.00** Co dalej?; **08.30** Kronos – magazyn kulturalno-społeczny; **09.05** Res Poloniae – O Polsce z oddali; **09.40** Wnusił – komedia, USA 1922; **11.00** Lalka (9) – serial TVP; **12.30** Partytura Peryta – film dok.; **13.45** ...a miłość największym jest darem... – widowisko muzyczne; **14.15** Janosik – film przygodowo-histeryczny; **16.35** Rafał – książkę sztuki – film dok., Włochy 2018; **18.10** Koledy Śląska – koncert; **19.00** Reżyserzy: Stanley Donen – cykl dok., Wielka Brytania 2018; **19.50** Kolęda domowa – na ludowo – magazyn; **20.00** Cudowny chłopak – film obyczajowy, Hongkong/USA 2017; **22.05** Gentleman z rewolwerem – film fabularny, USA 2018; **23.45** O Matko! – film animowany; **24.00** III – film animowany; **00.25** Julieta – film, Hiszpania 2016; **02.15** Zagraniczny korespondent – dramat, USA 1940; **04.15** Kolęda domowa – operowa – magazyn; **04.35** Ślizgiem do nieba – film dok.; **05.00** Teledyski; **05.55** Zakończenie dnia

TVN

05.40 Uwaga!; **06.00** Ukryta prawda (1111); **07.00** Kuchenne rewolucje 7 (9); **08.00** Dzień Dobry TVN; **11.35** Doradca smaku; **11.45** Ukryta prawda (998); **12.50** Tajemnice miłości (12); **13.55** Ukryta prawda (1112); **14.55** Ukryta prawda (909); **15.55** Kuchenne rewolucje 20 (13); **17.00** Jak ukraść książkę – komedia, USA/Francja 2010, reż.: Pierre Coffin, Chris Renaud; **19.00** Fakty; **19.30** Sport; **19.40** Pogoda; **19.45** Raport smogowy (35); **19.50** Uwaga!; **20.00** Pada Shrek – komedia, USA 2007, reż.: Gary Trousdale, wyk.: Mike Myers, Eddie Murphy, Cameron Diaz, Antonio Banderas; **20.25** Listy do M. – komedia, Polska 2011, reż.: Miłta Okorn, wyk.: Maciej Stuhr, Roma Gąsiorowska; **22.55** Tango i Cash – film sensacyjny, USA 1989, reż.: Andriej Konczalowski, wyk.: Sylvester Stallone, Kurt Russell, Jack Palance; **01.00** Zława – film przygodowy, USA/Hongkong/Tajwan 2015, reż.: Alejandro Gonzalez Inarritu, wyk.: Leonardo DiCaprio, Tom Hardy; **03.50** MasterChef 10 (3); **05.15** Kto was tak urządził

POLSAT

06.00 Nowy dzień z Polsat News; **08.00** Pierwsza gwiazdka – film anim., USA 2017, reż.: Timothy Reckart; **09.55** Nie wierzyć bliźniaczkom – film familijny, USA 1998, reż.: Nancy Meyers; **12.45** Wielkie Kołędowanie z Polsatem – Święta Lipka; **13.50** Wielkie Kołędowanie z Polsatem – Lasek Bielański; **14.50** Golec uOrkiestra. Kołędowanie z Janem Pawłem II w 100-lecie urodzin Świętego; **15.50** Wielkie kołędowanie z Polsatem – Mariańskie Porzeczce 2020; **16.50** Wielkie kołędowanie z Polsatem 2021 – Katowice, Kościół Mariacki; **18.50** Wydarzenia; **19.25** Gość Wydarzeń; **19.45** Sport; **19.55** Pogoda; **20.00** Kevin sam w domu – komedia familijna, USA 1990, reż.: Chris Columbus, wyk.: Macaulay Culkin, Joe Pesci, Daniel Stern; **22.10** Dłaczego on – komedia, USA/Kambodża 2016, reż.: John Hamburg, wyk.: Bryan Cranston, Cedric the Entertainer, James Franco; **00.45** Książę w Nowym Jorku – komedia, USA 1988, reż.: John Landis; **03.05** I kto to mówi 2 – komedia, USA 1990, reż.: Amy Heckerling; **04.40** Disco Gramy; **05.25** Teleshopping TV Okazje

TVP 1

05.05 Święta rodzina – film fabularny, Włochy 2007, reż.: Raffaele Martes, wyk.: Alessandro Gassman, Ana Caterina, Franco Nero, Angela Molina; **07.00** Transmisja Mszy Świętej z Sanktuarium Bożego Miłosierdzia w Łagiewnikach; **08.00** Kolędy; **08.55** Wielkie Kolędowanie we Lwowie, cz. 1 – koncert; **09.55** Wielkie Kolędowanie we Lwowie, cz. 2 – koncert; **11.00** Transmisja Mszy Świętej z Sanktuarium Matki Bożej na Jasnej Górze; **11.50** Urbi et Orbi – transmisja błogosławieństwa papieskiego z Watykanu; **12.55** Małeńka przyszła miłość – widowisko; **13.35** Gwiazdy na Gwiazdkę – koncert kolęd z udziałem pary prezydenckiej, cz. 1; **14.40** Gwiazdy na Gwiazdkę – koncert kolęd z udziałem pary prezydenckiej, cz. 2; **15.45** Cud Życia – koncert; **17.00** Teleexpress; **17.20** Pogoda; **17.30** Jaka to melodia? – teleturniej muzyczny; **18.25** Zniwielona (49) – serial kostiumowy, Ukraina 2021; **19.25** Sport
19.30 Wiadomości
20.05 Pogoda
20.15 Zniwielona (50) – serial kostiumowy, Ukraina 2021
21.00 Maryla. Tak kochałam – film dokumentalny, reż.: Krystian Kuczkowski, Michał Bandurski
23.05 Wariacka tańcza – 50 lat na scenie. Jubileusz Maryli Rodowicz, widowisko
00.55 Wielki Szu – film sensacyjny, reż.: Sylwester Chęciński, wyk.: Jan Nowicki, Andrzej Pieczyński, Karol Strasburger, Dorota Pomykała, Leon Niemczyk, Grażyna Szapolowska, Teresa Sawicka, Jan Frycz, Grażyna Trela, Jerzy Bończak
02.45 Jaka to melodia?
03.35 Zakończenie dnia

TVP 2

04.55 Latający renifer – film familijny, USA 2003, reż.: LeVar Burton; **06.35** Orędzie; **06.45** Maria z Nazaretu, cz. 1 – serial, reż.: Giacomo Campiotti, wyk.: Alissa Jung, Paz Vega, Andreas Pietschmann; **08.40** Wymarzone święta – film obyczajowy, USA 2018, reż.: David Jackson; **10.10** Rodzinny ekspres – magazyn; **10.45** Potop Redivivus – film fabularny, reż.: Jerzy Hoffman, wyk.: Daniel Olbrychski, Małgorzata Braunek, Tadeusz Łomnicki, Kazimierz Wichniarz; **14.00** Familiada (odcinek specjalny) – teleturniej; **14.35** Koło fortuny (odcinek specjalny) – teleturniej; **15.15** Postaw na milion (odcinek świąteczny) – teleturniej; **16.20** Święta pachnące miłością – film obyczajowy, 2019, reż.: Ryan Alexander Dewar; **17.50** Słowo na niedzielę – Jedyny plan B; **18.00** Panorama; **18.20** Pogoda; **18.25** Oświadczyń po irlandzku – komedia romantyczna, 2010, reż.: Anand Tucker, wyk.: Amy Adams, Matthew Goode, Adam Scott, John Lithgow
20.10 Creed: Narodziny legendy – dramat, USA 2015, reż.: Ryan Coogler, wyk.: Michael B. Jordan, Sylvester Stallone, Tessa Thompson
22.35 To właśnie miłość – komedia, Wielka Brytania/USA 2003, reż.: Richard Curtis, wyk.: Hugh Grant, Rowan Atkinson, Colin Firth, Emma Thompson, Liam Neeson
00.55 Święta Last Minute – komedia, USA 2004, reż.: Joe Roth, wyk.: Tim Allen, Jamie Lee Jones, Dan Aykroyd, Elizabeth Franz
02.45 Grudniowa panna młoda – Kanada 2017, reż.: David Winning, wyk.: Jessica Lowndess, Daniel Lissing, Jay Hindle
04.15 Zakończenie dnia

TVP INFO

05.55 Powitanie; **06.00** Serwis Info Poranek; **06.23** Pogoda; **06.31** Serwis Info Poranek; **06.52** Pogoda; **07.01** Serwis Info Poranek; **07.23** Pogoda; **07.31** Info Poranek; **07.51** Pogoda; **07.59** Info Poranek; **08.22** Pogoda; **08.30** W Kontrze; **09.15** Salon dziennikarski; **09.59** Serwis Info Dzień weekend; **10.22** Pogoda; **10.29** Info Dzień weekend; **10.53** Pogoda; **10.59** Info Dzień weekend; **11.29** Info Dzień weekend; **11.52** Pogoda; **11.59** Info Dzień weekend; **12.29** Info Dzień weekend; **12.51** Pogoda; **12.59** Info Dzień weekend; **13.29** Info Dzień weekend; **13.52** Pogoda; **13.59** Info Dzień weekend; **14.29** Info Dzień weekend; **14.53** Pogoda; **15.00** Debata TVP INFO; **15.29** Info Dzień; **16.24** Pogoda; **16.30** Koronawirus. Szczepionka; **17.00** Teleexpress; **17.15** Teleexpress Extra; **17.30** Studio Wschód; **18.00** Panorama; **18.18** Serwis Info Wieczór weekend; **18.30** Kobiecym okiem; **18.52** Serwis Info Wieczór weekend; **19.00** Między słowami; **19.20** Raport z granicy
19.30 Wiadomości
19.58 Gość Wiadomości
20.13 Minęła 20
21.00 Nie da się ukryć
21.20 Raport z granicy
21.30 Serwis Info Wieczór weekend
21.41 Pogoda
21.50 W tyle wizji
22.25 Serwis Info Wieczór weekend
22.30 W tyle wizji Extra
23.00 Magazyn śledczy Anity Gargas
23.25 INFO Wieczór
24.00 Wiadomości
00.28 Gość Wiadomości
00.56 Pogoda
01.00 TVP WORLD
03.00 Salon dziennikarski
03.55 Minęła 20
04.48 Pogoda
04.57 Teleexpress Extra
05.18 Pogoda
05.28 Magazyn śledczy Anity Gargas

TV TRWAM

05.50 Boże Narodzenie w Indiach; **06.10** 100 cudownych miejsc na świecie; **06.20** Brat naszego Boga; **07.40** 100 cudownych miejsc na świecie; **07.50** Kolory Świętości; **07.55** Poczet Wielkich Polaków; **08.00** Słowo życia; **08.05** Głos serca; **08.45** Bożonarodzeniowe zwyczaje Podhala; **09.10** Ocalić od zapomnienia; **09.20** Manna z Nieba; **09.30** Msza Święta z kaplicy Cudownego Obrazu Matki Bożej Częstochowskiej na Jasnej Górze; **10.30** Ocalić od zapomnienia; **10.40** Koncert „Narodzin Nadziei” w Grajewie; **11.55** Słowo życia; **12.00** Błogosławieństwo „Urbi et Orbi”; **12.30** Boże Narodzenie w zamku; **14.10** Koncert „Pierwsza gwiazdka nad Trzebinia”; **16.00** Informacje dnia; **16.10** Kantata „Cicha noc”; **16.30** Święty na każdy dzień; **16.35** Święty Mikołaj – historia prawdziwa; **17.30** Reportaż świąteczny; **17.55** Poczet Wielkich Polaków; **18.00** Anioł Pański
18.05 Informacje dnia
18.15 Rozmowy niedokończone
19.25 Święty na każdy dzień
19.30 Manna z Nieba
19.45 Modlitwa z telefonycznym udziałem dzieci
20.00 Informacje dnia
20.20 Różaniec
20.50 Życzenia Bożonarodzeniowe Pasterzy Kościoła Katolickiego w Polsce
21.00 Apel Jasnogórski z kaplicy Cudownego Obrazu Matki Bożej na Jasnej Górze – transmisja
21.20 Informacje dnia
21.40 Kantata „Anioł pasterzom mówił”
22.00 Niepodzielni – film fabularny, reż.: David G. Evans
00.00 Programy powtórkowe

TVP HISTORIA

06.55 Był taki dzień – 25 grudnia; **07.05** Święty Augustyn (2) – serial; **07.55** Sekrety Morza Śródziemnego: Upiór Saracena; **08.35** Niewidzialne miasta starożytności (2) – film dok.; **09.35** Ogniem i mieczem (1) – serial TVP; **10.35** Ogniem i mieczem (2) – serial TVP; **11.30** Święty Paweł, cz. 2 – serial; **12.25** Chiny: starodawne królestwo przyrody – cykl dok.; **Wielka Brytania 2020**; **13.25** Kuchnia dwudziestolecia; **14.05** Co mi zrobisz jak mnie złapiesz – dramat historyczny; **15.50** Marzyciele: Elżbieta Zawacka – program publicystyczny; **16.25** Crusoe – film przygodowy, USA 1988; **18.00** „Gdy się Chrystus rodzi...” kolędy na Jasnej Górze – koncert; **18.15** Quo vadis? (6) – serial TVP; **19.00** Giganci historii – teleturniej; **19.55** ROK 1981. Kalendarium; **20.05** Historia w postaciach zapisana – cykl dok.; **21.55** U Pana Boga w ogródku – komedia; **00.05** Chocim 1621 – film dok.; **01.05** Święty Paweł, cz. 2 – serial, Niemcy, Włochy, Francja, USA 2000; **02.00** Zakończenie dnia

TVP KULTURA

07.00 Rozrywka Retro – Kolędy Retro; **07.55** Caravaggio – dusza i krew – film dok.; **Włochy 2018**; **09.40** Działek do orzechów – widowisko artystyczne; **11.15** Serialowa nostalgia: Zmiennicy (5) – serial TVP; **12.25** Kolędy na szlaku Kolberga – koncert; **13.25** Lawrence z Arabii, cz. 1 – film fabularny, USA/Wielka Brytania 1962; **15.25** Lawrence z Arabii, cz. 2 – film fabularny, USA/Wielka Brytania 1962; **17.25** Retro kino: Ada, to nie wypadła – komedia; **19.05** Kolędy z Mazowszem – koncert; **20.00** Chaplin – film fabularny, USA 1992; **22.25** Kolęda domowa – na jazzowo – magazyn; **22.40** Warszawskie Combo Taneczne – koncert; **23.50** Basen – film obyczajowy, Wielka Brytania/Francja 2003; **01.40** Mieszczanie żywiecy; **02.25** Cudowny chłopak – film obyczajowy, Hongkong/USA 2017; **04.25** Hieronim Bosch. Diabeł o skrzydłach anioła – film dok.; **Francja 2017**; **05.30** Tamte lata, tamte dni: Radosław Piwowarski; **06.00** Zakończenie dnia

TVN

05.40 Uwaga!; **05.55** Ukryta prawda (862); **06.50** Kuchenne rewolucje 7 (10); **07.50** Na Wspólnej Omnibus 19; **09.40** Happy Feet: Tupot małych stóp – komedia; **11.50** Idealny facet – komedia, USA 2005, reż.: Mark Rosman, wyk.: Hilary Duff, Heather Locklear; **13.55** Listy do M. – komedia, Polska 2011, reż.: Miłta Okorn, wyk.: Maciej Stuhr, Roma Gąsiorowska; **16.20** Kolekcja smaków 2 (8); **16.55** Minionki rozrabiają – komedia, USA 2013, reż.: Pierre Coffin, Chris Renaud, wyk.: Steve Carell, Kristen Wiig, Benjamin Bratt, Miranda Cosgrove; **19.00** Fakty; **19.25** Sport; **19.35** Pogoda; **19.45** Uwaga!; **20.00** Miłe wieści 2 (6); **20.05** Szybcy i wściekły VIII – film sensacyjny, Chiny/Japonia/USA 2017, reż.: F. Gary Gray, wyk.: Vin Diesel, Jason Statham, Dwayne Johnson, Michelle Rodriguez; **22.55** Krytyczna decyzja – film sensacyjny, USA 1996, reż.: Stuart Baird, wyk.: Kurt Russell, Halle Berry, John Leguizamo, Steven Seagal; **01.40** Zabójcza broń – film sensacyjny, USA 1987, reż.: Richard Donner, wyk.: Mel Gibson, Danny Glover, Gary Busey; **03.45** MasterChef 10 (4)

POLSAT

06.00 Nowy dzień z Polsat News; **08.25** Świętastyczne kolędowanie – film anim.; **08.40** Smerfy: Opowieść wigilijna – film anim.; **09.05** Epoka lodowcowa: Mamucia gwiazdka – film anim.; **09.35** Ewa gotuje (441); **10.20** Święteczna gorączka – komedia, USA 1996, reż.: Brian Levant; **12.10** Święty Mikołaj z 34 Ulicy – komedia, USA 1994, reż.: Les Mayfield; **14.40** Zawód święty Mikołaj – komedia, USA 2001, reż.: Peter Werner; **16.30** Kevin sam w domu – komedia, USA 1990, reż.: Chris Columbus; **18.50** Wydarzenia; **19.25** Gość Wydarzeń; **19.45** Sport; **19.55** Pogoda; **20.00** Titanic, cz. 1 – melodramat, reż.: James Cameron, wyk.: Leonardo DiCaprio, Kate Winslet; **22.05** Rodzinny dom wariatów – komedia romantyczna, USA 2005, reż.: Thomas Bezucha, wyk.: Claire Danes, Diane Keaton, Mulroney Dermot; **00.20** Bruce Wszechmogący – komedia, USA 2003, reż.: Tom Shadyac, wyk.: Jim Carrey, Morgan Freeman, Jennifer Aniston, **02.30** I kto to mówi 3 – komedia, USA 1993, reż.: Tom Ropelewski, wyk.: John Travolta, Kirstie Alley; **04.40** Disco Gramy; **05.25** Teleszkopy TV Okazje

Redakcja „Idziemy” nie ponosi odpowiedzialności za zmiany w programach TV wprowadzone przez nadawców po 8 XII 2021 r.

Dlaczego kłócimy się w święta Bożego Narodzenia?

W święta spotykamy się z ludźmi, których długo nie widzieliśmy, więc nie było innych okazji, żeby „wyciągnąć” trudne tematy. Pomijając już fakt, że czasami święta są zakrapiane, co sprzyja kłótniom.

Z drugiej strony to świetny czas na rozwiązywanie konfliktów. Można podzielić się z innymi tym, co dla nas trudne, ale bez agresji i kłótni, lecz z chęcią porozumienia.

A jak zasiąść do wigilijnego stołu z osobą, z którą się nie zgadzamy?

Warto akceptować każdego, co nie jest równoznaczne z lubieniem. W sy-

Jeśli już krytykujemy, to tylko dlatego, że życzymy komuś dobrze i chcemy go nakierować, by nie popełniał błędów.

A kiedy lepiej nie jechać w odwiedzin na święta?

Nie ma jednoznacznych odpowiedzi. Zazwyczaj lepiej pojechać i wykorzystać świąteczny czas na odnowienie relacji rodzinnych. Rodzina i bliskość są bardzo ważne w naszym życiu i nie możemy o tym zapominać.

Natomiast jeśli relacje są toksyczne, jest przemoc w rodzinie, agresja, dużo negatywnych emocji i mamy świadomość, że nie będziemy potrafili przyjąć z otwartym sercem, chęcią akceptacji – możemy

fot. archiwum prywatne F. Kołodziejczyka

Jak nie pokłócić się przy stole?

Z psychologiem **Filipem Kołodziejczykiem** rozmawia Marta Dybińska

tuacji, gdy zaczyna wzrastać ciśnienie, przypomnijmy sobie o podstawowych zasadach i wartościach. Widząc, że nadchodzi burza, spróbujmy wpłynąć na innych; możemy przyjąć rolę mediatorów.

Jakich tematów lepiej nie poruszać przy wigilijnym stole?

Po pierwsze polityki. Święta Bożego Narodzenia to dobry moment, żeby rozmowy na tematy polityczne odstawić na bok, można o tym porozmawiać przy innych okazjach.

Czy święta to dobry czas na budowanie i odnawianie relacji z bliskimi?

Najlepszy. W moim odczuciu są to przede wszystkim święta rodzinne, skoncentrowane wokół budowania dobrych relacji. Nie z każdym się da stworzyć idealną relację, ale poprawną – tak. Tym bardziej gdy weźmiemy pod uwagę symbolikę Bożego Narodzenia, w której za-

warta jest ogromna dawka życzliwości, ciepła do wszystkich ludzi. Na tej bazie jak najbardziej możemy budować, odnawiać i oczyszczać więzi z innymi. W takim momencie być może nawet łatwiej jest wyciągnąć na światło dzienne to, co trudne, i szczerze sobie o tym powiedzieć. Pod warunkiem że rzeczywiście panuje atmosfera życzliwości, ciepła, radości z bycia razem.

Bardzo istotne jest również uważne słuchanie i dobra komunikacja. Często skupiamy się na detalach, które są drugorzędne, i zapominamy o tym, co jest najważniejsze.

Co jeszcze sprzyja dobrym relacjom?

Nieocenianie, akceptacja – co nie oznacza, że trzeba się lubić. Możemy danej osoby nie lubić, ale nie powinniśmy jej krytykować czy oceniać.

stwierdzić, że nie damy rady. Wtedy będziemy musieli podjąć decyzję: ryzykuję czy jednak odpuszczam. Jeśli coś za bardzo się zaogniło, to czasami lepiej nie jechać. Byłbym za tym, żeby próbować odbudowywać relacje, ale nie zawsze jest to możliwe.

Teraz wszystko drożeje, więc zapewne i prezenty będą skromniejsze. Czy prezenty mogą sprzyjać budowaniu więzi?

Najważniejsza w dawaniu prezentów jest pamięć o kimś. Prezentem może być książka, świeca zapachowa – to nie muszą być drogie rzeczy. Dzieciom trudniej jest wytłumaczyć, że w tym roku nie ma pieniędzy; porównują się z innymi dziećmi. Ważne jest przekazanie im tego, co jest istotne w święta – bycie razem, tworzenie dobrych relacji, wspólny czas, którego jest tak mało w ciągu roku.

O polityce można porozmawiać przy innych okazjach, nie w Boże Narodzenie.

ZAPRASZAMY NA

[radiowarszawa.com.pl/
rozmowy-z-temida/](http://radiowarszawa.com.pl/rozmowy-z-temida/)

ROZMOWY **Z TEMIDĄ**

audycję prowadzi
ANNA KRUSZYŃSKA

dyżury prawne w ramach tematyki audycji
CZwartki godz. 10-12 | 570 100 589

**MINISTERSTWO
SPRAWIEDLIWOŚCI**

**FUNDUSZ
SPRAWIEDLIWOŚCI**

Współfinansowano ze środków Funduszu Sprawiedliwości, którego dysponentem jest Minister Sprawiedliwości

www.funduszsprawiedliwosci.gov.pl

*Droгим Czytelnikom Tygodnika Idziemy,
Radości i Pokoju Bożego Narodzenia.
Niech nasze serca coraz bardziej otwierają się
na potrzeby drugiego człowieka.*

zyczy Zarząd SuperDrob z zespołem